

MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR FÜZETEK

Hankusz Éva
Kocán Béla

BATARCS KÖZSÉG
HELYNEVEI

BATARCS
Magyarország katonai felmérése

Batarcs helynevei

Történeti háttér

A település az Avas hegység nyugati részének északi lejtőjén megletelepült falvak közé tartozik. A román–ukrán határvonal legészakibb részén fekszik. Első írásos említése 1378-ból származik. A falu területe már a 13. század végén a nyalábvári királyi erdőuralomhoz tartozott. Mivel Bábonny 1319-es határbejárása nem tesz róla említést, Batarcs alapítása 1320 és 1378 közé tehető. A korabeli környező településekkel együtt Batarcs az uradalom román településeként (*possessiones valachales*) szerepel. A nyalábvári uradalmat I. Lajos király a Moldvából származó Szász vajda fiainak, Drág és János vajdáknak adományozta. 1399-ben Perényi Péter birtokába került, ezt követően zálogként a Báthoriak és a Drágfiak használatába tartozott, de 1471-ben ismét Perényi János kezébe ment vissza.

Annak ellenére, hogy Batarcs és az Avas északi lejtőin kialakult falvak a 14–15. században mindvégig román településeként szerepeltek az összeírásokban, lakosságuk ekkor román és ruszin nyelvű lehetett. A térségben a románság déli, a ruszinság pedig északi irányból terjeszkedett, és köztük elszórta magyar vagy részben magyar lakosságú települések léteztek. Az 1661-es tatárdúlás, majd a 17–18. századi további román betelepülés hatására a ruszin és a magyar nyelvhasználat jelentősen visszaszorult. Az 1773-as úrbérrendezésben azt rögzítették, hogy a falu lakosai román nyelven beszélnek, de a magyar nyelvet is értik.

Batarcs lakosai elsősorban agrártermeléssel és piacolással foglalkoztak. Főleg búzát, zabot, rozst, kölest, valamint gyümölcsöt termeltek.

A valamikori nyalábvári (később nagyszőlősi) uradalom legtöbb települése a 20. század elejéig a Perényi család bárói ágának tulajdonában volt. Rövid időre más családok, köztük Batarcs esetében a 18. század végén néhány évtizedre például gr. Teleki Jánosné leszármazottjai is a település részbirtokosai voltak. A 19–20. század fordulóján a Perényiek helyett a Sróth, Landó és Gottlieb családok lettek a falu legnagyobb birtokosai. 1910-ben Galíciából származó német családok telepedtek le a településen, akik nem integrálódtak be a falu társadalmába, és többségük 1944-ben a front elvonulásával távozott, az ottmaradókat pedig a Szovjetunióba deportálták.

A falu egyetlen, eredetileg görögkatolikus, ma ortodox temploma 1865 és 1890 között épült.

Az 1913-as helységnévtár alapján a településen 348 ház állt, területe 5379 kh volt. Batarcs 1920-ig Ugocsa vármegye Tiszántúli járásához tartozott, majd Romániában előbb Szatmár megye, később, 1950-től Nagybánya (Máramaros) tartomány, 1968-tól pedig Szatmár megye részét képezte. Községközpontként Sellővel, Ugocsakomlóssal és Tamásváraljával együtt alkot egy községet.

A település lakossága 1880 és 1977 között kétszeresére növekedett, majd 1992-ben elérte az eddigi legnagyobb lakosságát, ami ekkor 2341 fő volt. 2011-ben 2199 lakossal bírt. A falu

nemzetiségi összetétele a románság fokozatos aránybeli növekedését mutatja. Míg 1910-ben a lakosok 70%-a román, 10%-a magyar és kb. 20%-a német nemzetiségű volt, 1920-ra a magyarság rovására megnőtt az egyéb kategóriába (10%) sorolt népesség aránya. Ezek az arányok az 1941-es népszámlálás adataiban is megmaradtak, a 20. század második felében pedig a románság aránya tovább növekedett. 2011-ben a település lakosságának 99%-a román nemzetiségű volt. A nemzetiségi arányokkal együtt a felekezeti megoszlás is változott. A 20. század első felében a falu lakosságának a 75%-a görögkatolikus, 10%-a római katolikus, 12%-a izraelita, 2%-a református vallású volt, a század végére az ortodox felekezet vált általánossá.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helynévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 1–3.*, 5. Budapest, 1890–1913.

FÉNYES ELEK, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és pusztá, betűrendben körülményesen leíratik 1–4.* Pest, 1851.

KOMÁROMY ANDRÁS, *Nyalábvár és uradalma. Századok 28 (1894), 492–519.*

MAKSAY FERENC, *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén 1–2.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.

SZABÓ ISTVÁN, *Ugocsa megye. Magyarság és nemzetiség. Tanulmányok a magyar népiségtörténet keretéből I/1.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1937.

VÁLYI ANDRÁS, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

VARGA E. ÁRPÁD, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: <https://nepszamlalas.adatbank.ro/>

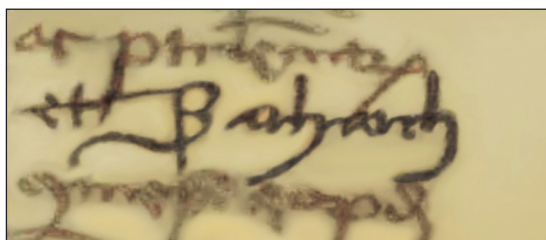
SZENDREI ÁKOS

Élőnyelvi adatok

A településen a magyar anyanyelvű lakosság elenyésző száma miatt élőnyelvi gyűjtés nem folyt. A szórványosan előforduló mai helynevek a környező települések magyar lakosságától valók. A történeti forrásokból a magyar helyneveket közöljük.

Helynévtár

Batares 1. 2025: *Batares, Batareson, batarcsi*, 2008: *Batares*, 2000: *Batares*, 1944: *Batares*, 1941: *Batares*, 1937: *Batarcs*, 1934: *Batares*, 1926: *Batares*, 1921: *Batarcs*, 1918: *Batares*, 1913: *Batares*, 1907: *Batarcs*, 1898: *Batares*, 1889: *Batares*, 1884: *Batarcs*, 1877: *Batares*, 1873: *Batares*, 1864: *Batarcs, Batareson, Batarcsi, Batarcsi* | *Ezen község lakossai oláhok. 1848^k év óta számosan tudnak magyarul beszélni. | Itt oláhok laknak; nevezetét a' a' rajta végig foljó pataktól vette.* 1859–1860: *Batárcs*, 1857: *Batárcs*, 1854: *Batarcs*, 1851: *Batares*, 1844: *Batárcs*, 1842: *Betercs*, 1839: *Batarcs* | *Földje 's rétje termékeny; erdeje van.* 1832: *Batárts*, 1828: *Batarcs*, [1822]: *Batárcs*, 1808: *Batárcs*, 1806: *Batárcs*, 1802–1811: *Batarts*, 1802: *Batarcs*, 1796: *Batarcs* | *Elegyes oláh falu, Ugotsa Vármegyében, lakosai katolikusok, de többen ó hitűek, földes Ura Báró Berényi Uraság.* 1786: *Batarcs*, 1786: *Battaresch*, 1784: *Batarcs*, 1773: *Batarcs*, 1747: *Batárcs*, [1740 k.]: *Batorcs*, 1725: *Batarcs*, 1696: *Batarcs*, 1690: *Batarcs*, 1620: *Batararch*, 1618: *Batharcz*, 1606: *Batarcz*, 1598: *Batarcz*, 1580: *Batárcs*, 1572: *Batharch*, 1556: *Batharch*, 1553: *Batararchy*, 1499: *Batharcz*, 1479: *Batharch*, 1478: *Batharcz*, 1471: *Batharch*, 1455: *Batararch*, 1454: *Batharch*, 1450: *Batharch*, 1430: *Batharso, Batharsd, Batararch, Batharch*, poss., 1405: *Batararch*, 1378: *Bathorez*, 1378: *Batharch*. — Település Szatmár megye északi határszélén, a Batares patak partján. Román neve *Bătarci*. Szomszédos települései északon Ugocsakomlós, keleten Turc és Turcibányatelep, délen Tamásváralja, nyugaton az ukrain Szőlősgyula. A településnév legkorábbi említése a 14. század második feléből való, adatai között több romlott, illetve

A település nevének legrégebből fennmaradt lejegyzése (DL. 26566)

tévesen lejegyzett formát találunk. A település nevét a *Batarcs* patakról kapta. Ezt jelzi PESTY FRIGYES közlése is: „nevezetét a' a'rajta végig foljő pataktól vette”. — AH., ComMarmUg. 164, Cs. 1: 431, DÁVID 2001: 504, DL. 26566, 70858, 70896, 70952, 70956, 70961, 71074, 81818, DocVal. 282, ÉGy. (Halmihegy), EH., EKFT., E 156/15: 58, E 156/65: 55, E 158/48: 501, E 158/61: 431, E 158/64: 927, 1230, 1273a, 1341, FÉNYES 1840/4: 419, FÉNYES 1851, GÖNCZY, GÖRÖG, HKFT., Hnt., KOCÁN 2022: 52–53, KORABINSZKY 1786: 36, LexLoc. 283, LIPSZKY, Map., LIPSZKY, Rep., MaKF., MKFT., Notitiae 418, Perényi 203–204, 234, 260, 261, 262, 263, 264, 277, PESTY 1864/57: 422a, 422b, 424b, 426b, SZABÓ 1937: 291, SZIRMAY 1805: 107, 152, 153, SzMHn. 1: 87, T.SzUB1934, T1.S.11.303/1, T1.S.11.1674/1, T1.S.12.XIII.10, T1.S.101.683/6, T16.T.420, T21.TK.1084, T22.B.IX.a.9, T22.B.IX.a.12, T22.B.IX.a.2268, T22.B.IX.a.2546, T22.B.XV.c.500/2, VÁLYI 1: 139, Zs. 2/1: 443, 444.

BätärceI-patak lásd Batarcs 2.

Batarcs 2. 2008: *Batarcs*, 1944: *Batarcs*, 1941: *Batarcs*, 1918: *Batarcs p[atak]*, 1915: *Batarcs p[atak]*, 1884: *Batarcs p[atak]*, 1859–1860: *Batár* [Ϸ: *Batárcs*] Bach, 1836: *BätärceI-patak*, 1805: *Batarcs*, 1784: *Batorcs pat[ak]*, 1584: *Hidegh forras pathaka* aliter *Thekeres pathaka*, *Thekeres Patak* aliter *Batharch*, 1396: *Batharch*. — A Batár folyó bal oldali mellékága, amely Szatmár megye északi részén ered, a település keleti határában. Az első történeti adata a település nevének későbből, a 14. század végéről való, ennek ellenére a víznevet tekinthetjük az elsődlegesnek. A pataknév a *Batár* víznévből alakult az eredetileg kicsinyítő funkciójú magyar *-cs* helynévképzővel. KНИЕZSA ISTVÁN a *Batarcs* eredetét ismeretlennek véli. A 18. század végétől *Batarcs-patak* formában is említik. A

BätärceI-patak előtagjaként a román névforma áll. Korábban *Tekeres-patak*, *Tekeres pataka* néven is ismerték, ennek előtagja bizonyára a vízfolyás kanyargó medrére utal. A *Hidegh-forrás pataka* megnevezést hideg vízű forrása miatt kaphatta. Vö. Kis-Batár. Lásd Batár-víz (Ugocsakomlós). — BÉNYEI 2012: 117, DocVal. 490, ÉGy. (Feketeardó, Gyula), EKFT., FNESz., HKFT., KНИЕZSA 1944/1: 276, MaKF., MKFT., Perényi 112, SZABÓ 1937: 495, SZIRMAY 1805: 152, SzMHn. 1: 87, T22.B.IX.a.2268, T22.B.XV.c.500/2, T23.T.365. — T6-A3.

Batarcs-patak lásd Batarcs 2.

Bisztre 2025: *Bisztre*. — Terület, amely a Grapa egyik része. A név egy szláv **Bisztre* ~ **Bisztra* vízfolyásnévből keletkezhetett. Tövéhez lásd az ukrán *ōucmpa* 'sebes' melléknevet, amely víznevek alapjául gyakran szolgálhatott. A terület névadói szlávok (ukránok) és magyarok egyaránt lehettek. — ÉGy. (Halmihegy), KOCÁN 2022: 63, SEBESTYÉN 2017: 34–35, 2020: 121.

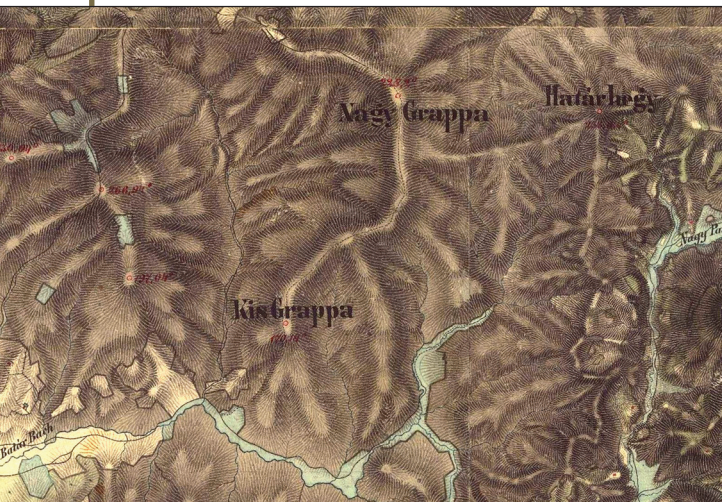
Bogácse 1864: *Bogácze*. — Hely a település határában. Pontosabban nem lokalizálható. A név eredete bizonytalan. Alapja egy magyar *Bogács* forma is lehet, amely vagy egy hasonló alakú személynévből, vagy a *bogánacs* növénynévből jött létre. Hangalakja alapján esetleg a románba átkerült névforma lehet. — HOFFMANN 2013: 20–22, PESTY 1864/57: 438a.

Bokor-domb 1836: *Bokor-domb*. — Domb a település határában. Helyét pontosabban nem ismerjük. Az előtag utalhat a hely növényzetére, de személynév is lehet. Vö. Bokor-völgy. — SzMHn. 1: 87.

Bokor-völgy 1836: *Bokor-völgy*. — Völgy a település határában. Helyét pontosabban nem ismerjük. Talán a Bokor-domb szomszédságában kereshető. Az előtag utalhat a hely növényzetére, de személynév is lehet. — SzMHn. 1: 87.

Bolhás 2008: rom. *Bälhași*, 1884: *Balhás*. — Kiemelkedés a település keleti határában, a Batarcs patak jobb oldalán. A név bizonyára a *bolha* főnév nyelvjárási *balha* alakjának *-s* képzős származékaként jött létre. Később nem adatható. A *Bälhași* román névforma, amely a magyar előzményre vezethető vissza. Lásd Blahovo (Avaspatak). — HKFT., KMNySz., SzMHn. 1: 87, ÚMTsz. — T6-C3.

Gödrös lásd Nagy-Grapa

A Határ-hegy a Kis- és a Nagy-Grapával a második katonai felmérés térképén

Grapa 2025: *Grapa, Grapába ~ Nagy-erdőü | Van az a Nagy-erdőü, Grapa. Az a neve, Grapa. | Nagypámnak vóut, van erdőüréisz benne. | Grapába vóut három megnevezet terület, ami... Nyágóu, Herinkcse, Bisztre. Ez a neve.* — Erdővel borított kiemelkedés a település északkeleti határszélében. A név román eredetű; vö. rom. *groapă* 'gödör'. **Nagy-erdő** néven is említik. Részai a Kis-Grapa és a Nagy-Grapa. — Dict. 226, ÉGy. (Halmihegy), SzMHn. 1: 87. — T6-C2.

Határ-hegy 1859–1860: *Határ hegy.* — Kiemelkedés a település északkeleti határában, amely átnyúlik Nagytarna és Turc területére is. A név előtagja arra utal, hogy a kiemelkedésen húzódott a fenti települések határvonala. — MKFT. — T3-G5H5, T6-D1, T7-E1.

Hegyu 1864: *Hegyu.* — Hely a település határában. Pontosabban nem lokalizálható. Bizonyára román nyelvű helynévi forma. A név alapját a magyar *hegy* főnév vagy esetleg a belőle alakult *Hegy* helynév adhatja. — PESTY 1864/57: 438a.

Herinkcse 2025: *Herinkcse.* — Terület, amely a Grapa egyik része. A név eredete bizonytalan, talán a szomszédos Máramaros megyei *Herincse* településnévvel azonos módon keletkezett: ezt KISS LAJOS nyomán SEBESTYÉN ZSOLT egy régi ukr. *Horinec* személynév birtoklást kifejező *-j(a)* képzős alakjának tekinti. — ÉGy. (Halmihegy), SEBESTYÉN 2020: 151–152.

Hideg-forrás pataka lásd **Batarcs 2.**

Hodor-liget 1479: *Hodorliget*, 1478: *Hodorlygeth*, s. — Középkori forrásokban említett erdő

a falu határában. A név előtagja bizonytalan eredetű. KNIEZSA ISTVÁN többféle névfajtási lehetőséget vázolt fel, eszerint lehet személynévi eredetű, és a szláv *Godislav* > *Godur* > rutén *Hodur* személynévből való. Esetleg a magyar *hódor* 'fehérfoltos, hódos, hóka' szóból is eredhet, SZABÓ szerint ez utóbbi származtatást megerősíti a *Szár-Bábonny* erdőnév, mivel az is a színe után van elnevezve, érvelését gyengíti azonban, hogy a *szár* az adott névben 'kopasz' jelentésben szerepel. Az előtag etimonja akár a *Hodos* víznévvel is összefüggésbe hozható, s ez esetben romlott lejegyzésű forma. KNIEZSA is utal erre, ugyanis a szomszédos Tamásvár-alja határában csörgedezik a Hodos nevű patak. Utótagja a *liget* 'kisebb, ritkás erdő, berek; mező, rét' jelentésű földrajzi köznévi. — FKNT., Perényi 279, SZABÓ 1937: 294, C. TÓTH 2006: 64, ÚCsnT. *Hodor*.

Kakas-hegy 1941: *Kakas-h[egy]*, 1884: *Kakas hegy*, (*Kokos*) *hegy*, 1870: *Kakas hegy*, *Kakas-hegy*, 1864: *Kakas hegy*, *Kakashegy*, 1859–1860: *Kakashegy*, 185[1]: *Kakas hegy.* — Kiemelkedés a település északnyugati határszélében, amely a Batarcs patak bal oldalán fekszik az ukrainai Hömlóc és Sellő, valamint Ugocsakomlós határával érintkezően. A név előtagja utalhat az ottani élővilágra, de inkább talán személynév lehet. A *Kakas* családnév a történelmi Ugocsa vármegye környező településeinek történelmi családnévanyagában is szerepel: 1429: *Kakas*, 1513: *Petro kakas*, 1567: *Kokas*, 1743: *Kakas.* — N. FODOR 2010: 126, HKFT., MaKF., MKFT., PESTY 1864/57: 428b, 440b, 444a, SZABÓ 1937: 373, 497, 526, T17.T.173, T22.B.IX.a.2269, T23.125.1.3651. — T5-G2.

Kat-völgy 1864: *Katvölgy.* — Hely a település határában. Pontosabban nem lokalizálható. A név előtagjának eredete ismeretlen. A környék magyar helynévanyagában a *völgy* utótaggal alkotott helynevek előtagja változatos névadási indítékot mutat, de ezek között jellemző típus a családnévi előtaggal alkotott névforma. A közeli Szászfalu határában *Kara-völgy* ismeretes (185[1]: *Kara völgy*), amelynek előtagja családnév. Esetleg az is elképzelhető, hogy az itteni név ezzel azonos, írásban eltorzult forma. — T23.125.1, T23.125.1.3651.

Kincses-hegy lásd **Pince-hegy**

Kis-Batár 1941: *Kis Batár*. — A Batarcs patak egy szakaszának a neve a település nyugati határában, a Kakas-hegy lábánál. A név utótagja a *Batár* folyónév. A névadás indítéka talán az lehet, hogy a folyó ezen szakasza közelebb van a Batár főágához. — MaKF. — T5-G2.

Kis-Grapa 1859–1860: *Kis Grappa*. — Kiemelkedés a település keleti határában, amely a Bolhás mellett északra fekszik. A Grapa kisebbik része. Vö. Nagy-Grapa. — MKFT. — T6-C2D2.

Kopasz-Bábony 1859–1860: *Kaposz Babony*, 1479: *Zarbabon*, s., 1478: *Zarbabon*, s. — A település délkeleti határában említett erdő, illetve hegy. A név előtagja a *kopasz* 'kopár' melléknév, utótagja pedig a *Bábony* hegynév, amelynek egyes részeit külön nevekkkel is megjelölik. A korábbi *Szár-Bábony* névforma előtagja ugyanezt a névadási szemléletet tükrözi, ennek előtagja a *szár* 'növényzet nélküli, tar (hegy stb.)' melléknév. Vö. Középső-Bábony. — MKFT., Perényi 279, SZABÓ 1937: 294, TESz. *szár*¹, C. TÓTH 2006: 64. — T6-B3.

Középső-Bábony 1859–1860: *Közepső Babony*. — Kiemelkedés a település délkeleti határában, a Kopasz-Bábony és a Turcon lévő Nagy-Bábony között húzódik. A Bábony hegy közepén fekvő része. A katonai felmérések anyagában a Középső-Bábony és a Kopasz-Bábony öszszefoglaló neve a Magura. Vö. Mislocsina. — MKFT. — T6-C4.

Kürt hegyese 1941: *Kürt hegyese*. — Kiemelkedés a település belterületének keleti részén a Batarcs jobb partján. A név előtagjának magyarázata bizonytalan, de feltételezhetően a *kürt* 'marhaszarvból készült fúvós hangszer; kémény; füstfogó; kályhacső' főnévvel függhet össze. Emellett az előtag személynévi eredete sem zárható ki. Az utótag a *hegyes* 'kicsúcsosodó hegyrész' jelentésű földrajzi köznévből birtokos személyjeles alakja. — FKnt., FNESz. *Kürt*, *Kürtös*, MaKF., RMCsSz. *Kürt*, ÚESz. — T6-B2.

Lapos-láb 1836: *Laposláb*. — Hely a település határában. Pontosabban nem lokalizálható. A névben bizonyára a *láb* 'dülő vagy annak egyik része' jelentésű földrajzi köznévből szerepel. — FKnt., SZMHn. 1: 87.

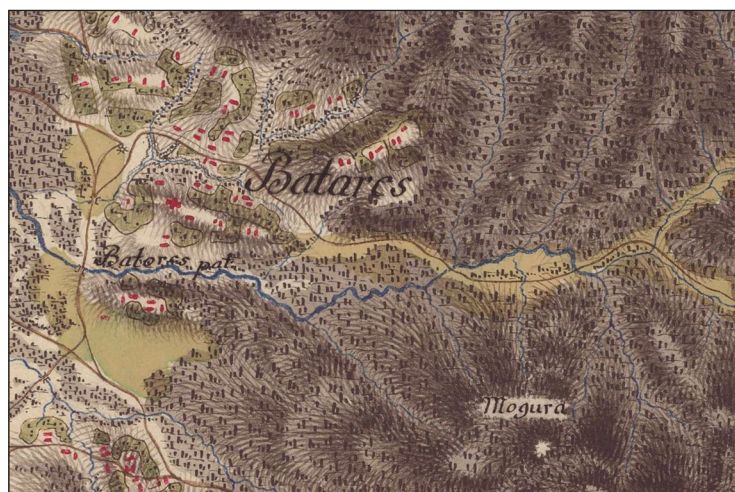
Magura 1. 2008: *Mägura*, 1941: *Magura*, 1884: *Magura*, 1784: *Mogura*. — Kiemelkedés a település délkeleti határában a Batarcs patak bal

partján. A Középső-Bábony és a Kopasz-Bábony területét foglalja magába. A hegynév nyelvi hovatartozása nehezen tisztázható, mivel Batarcs a román, a szláv (ruszin, ukrán) és a magyar nyelvhatáron fekszik, és a név alapjául szolgáló földrajzi köznévből mindegyik érintett nyelvben megtalálható: vö. rom. *măgură* 'domb, magaslat; kunhalom', ukr. nyelvjárási *магюра* 'magas hegy', m. nyelvjárási *magura* 'hegy'. KISS LAJOS a magyar *Magura* hegynevet a románból eredzeteti. Vö. Magura 2., Magura alja. — BAKOS 1982: 448, 469, Dicț., EKFT., FNESz., HKFT., LUCSIK 2014: 314, MaKF., SZMHn. 1: 87. — T6-C4B4.

Magura 2. 1941: *Magura*, 1884: *Magura*. — Kiemelkedés a település keleti határszélén, a Batarcs patak forrásvidékén. A források az ugyancsak *Magura* nevet viselő hegytől elkülönülő helynek tüntetik fel. Nyelvi hovatartozása nehezen tisztázható. Vö. Magura 1. — HKFT., MaKF. — T6-D3.

Magura alja 1941: *Magura alja*, 1884: *Magura alja*. — Terület a település délkeleti részén, a Magura kiemelkedés nyugati lábánál. A név a kiemelkedés alatt fekvő sík területet jelöli. — HKFT., MaKF. — T6-B3.

Mislocsina 1864: *Mizslócsi*, 1784: *Mislocsina*. — A település délkeleti határában említett hely. Talán azonos a Középső-Bábony területével. A név eredete ismeretlen, végződése alapján szláv eredetűnek tűnik, de a regionális rom. *mijlocin* 'középső' lexémával is összefüggésbe hozha-

Batarcs a Batarcs-patakkal és a Magurával az első katonai felmérés térképén

tó. A PESTY FRIGYES adatközlőjétől származó forma esetleg magyar nyelvi adaptációra utal. — DLR., EKFT., PESTY 1864/57: 438a, SZMHn. 1: 87. — T6-C4.

Mocsirica 1864: *Mocsiritza*. — Hely a település határában. A szomszédos Ugocsakomlós határában is említik, talán egy nagyobb kiterjedésű mocsaras területet jelölhetett. A helynév többféleképpen is magyarázható, ugyanis a szláv (ruszin, ukrán) és a román nyelvben is fellelhető az alapjául szolgáló lexéma; vö. hucul *моу'уп* 'mocsár'; legvalószínűbb azonban, hogy a rom. *mocirlă* 'mocsár', *mocerită* 'mocirlă' származékából alakult, amelynek *mocioriță*, *mocioriță* változatai is ismertek. Magyar névhasználatot is tükrözhet. Lásd Mocsirica (Ugocsakomlós). — DLR., PESTY 1864/57: 438a, PIPÁS–HALÁSZ 2005: 105, SZMHn. 1: 87.

Nagy-erdő lásd **Grapa**

Nagy-Grapa 1944: *Gödrös*, 1941: *Gödrös*, 1859–1860: *Nagy Grappa*. — Erdővel borított kiemelkedés a település északkeleti határszélében. A Grapa nagyobbik része. A térképes névanyagban **Gödrös** néven is említik, amely a *Grapa* magyar nyelvű megfelelője. Vö. Kis-Grapa. — MaKF., MKFT., T22.B.XV.c.500/2. — T3-G5, T6-C1D1.

Nagy-patak-hegy 1859–1860: *Nagy Patak hegy*. — Hegy a település keleti határszélében, a turci Nagy-patak jobb partján. Lásd Nagy-patak-hegy (Turc). — MKFT. — T7-E3.

Német utca 2008: *Német ucca*. — Utca a belterületen, pontos helyét nem ismerjük. A forrás szerint a névadás indítéka az volt, hogy német lakosság élt az utcában. — SZMHn. 1: 87.

Nyágó 2025: *Nyágóu*. — Terület, amely a Grapa egyik része. A név eredete esetleg kapcsolatba hozható a kelet-szlovákiai *Nyágó* település nevének keletkezésével. KISS LAJOS e nevet szláv helynévből magyarázza; vö. ukr. *Нягів* helynév, amely az ukr. *Няг* személynévből származik. A területnév -ó végződése magyar névhasználatot tükröz. — ÉGy. (Halmihegy), FNESz.

Pince-domb lásd **Pince-hegy**

Pince-hegy 1941: *Kincses h[egy]*, 1884: *Pincze domb*, 1859–1860: *Pincze hegy*. — Kiemelkedés a település nyugati határában, a Pulyka-hegy délkeleti szomszédságában. A név előtagja a

A Pince-domb a Sztrimba-patakkal a harmadik katonai felmérés térképén

pince főnév, amely talán a hegyen található ilyen építményekre utal. Későbbről **Pince-domb** és **Kincses-hegy** névváltozata is előfordul. Ez utóbbi név előtagja itteni kincskeresésre, kincssásásra utalhat, de a *Kincses* családnév is szerepelhet benne. — N. FODOR 2010: 136, HKFT., MaKF., MKFT. — T5-G3F3.

Pulyka-hegy 1864: *Pujka hegy*, 1864: *Pulyka-hegyi*, 1859–1860: *Puika hegy*. — Kiemelkedés a település nyugati határában. A név előtagja a *pulyka* állatnév vagy a *Pulyka* családnév lehet. A történelmi Ugocsa vármegye történeti személynévanyagában 1775-ből ismeretes *Pujka* név. A *Pulyka-hegyi* névadat valószínűleg **Pulyka hegye** formát takar. — MKFT., PESTY 1864/57: 438a, SZABÓ 1937: 538, T23.125.1. — T5-F3.

Pulyka hegye lásd **Pulyka-hegy**

Rudas 1864: *Rudasta*, *Rúdas*, 1864: *Rudas*, 1854: *Rudas*, 185[1]: *Rudas hegy*. — Kiemelkedés a település határában, amely átnyúlik a szomszédos ukrániai Hömlöc, Tizzaszászfalu és Szőlősgyula határába is. A középkori magyar nevek között is találkozhatunk *Rudas* névvel, amely RESZEGI KATALIN szerint szláv etimonra vezethető vissza (vö. *ruda* 'érc'), s ebből az elsődleges névből -s képzővel alakult a magyar név. Emellett elképzelhető azonban a *rudas* 'szénának két rúdon egyszerre elvihető csomója, petrence' főnévből való származtatása is. **Rudas-hegy** és a pontosabban nem értelmezhető **Rudasta** formában is említik. — FNESz. *Ruda*, PESTY 1864/57: 438a, 440a, RESZEGI

2011: 180, 183, T23.125.1, T23.125.1.4335, T23.125.1.3651. — T5-F2.

Rudas-hegy lásd **Rudas**

Rudasta lásd **Rudas**

Ruptura 2008: *Ruptura*. — Hely a település határában. Pontosabban nem lokalizálható. BURA LÁSZLÓ magyar élőnyelvi adatként közli. Román eredetű helynév, amely a rom. *ruptură* 'szakadék' főnévből származik. — Dicț., SzMHn. 1: 87.

Szár-Bábonny lásd **Kopasz-Bábonny**

Szenháromság 1836: *Szenháromság*. — Egykori bányakörzet a település határában. Helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni. A névadás indítéka ismeretlen. — SzMHn. 1: 88.

Sztán Jákob-patak 1911: *Sztán-Jákob-patak*. — Patak a település határában. Helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni. A név előtagja

személynév, amelynek családnévi eleme szláv eredetű, és rövidüléssel formálódott; vö. ukr. *Стан* csn. A szláv személynév a román családnévrendszerbe is átkerült: rom. *Stan* csn. Batarcs személynévállományában 1775-ben *Stanyiszló* nevezetű embert említenek. — CSUCSKA 2005: 530, 2011: 327–328, IORDAN 1983: 423, SZABÓ 1937: 293, SzMHn. 1: 88.

Sztrimba-patak 1884: *Strimba p[atak]*. — A Batarcs bal oldali mellékága, amely a Pince-domb és a Magura alja között folyik el. Neve a román eredetű *Strimba* helynévre vezethető vissza, amely a rom. *strâmb* 'görbe' melléknév származéka. A román helynév a magyarba átkerülve a *patak* utótaggal egészült ki. — Dicț., HKFT. — T5-H3.

Tekeres-patak lásd **Batarcs 2.**

Tekeres pataka lásd **Batarcs 2.**

TAMÁSVÁRALKA
Fotó: Szmotku György

Tamásváralja helynevei

Történeti háttér

A település az Avas hegység nyugati peremén, egy déli irányba nyíló völgyben helyezkedik el. Első írásos említése egy 13. századi hamis oklevélből való, 1323-tól viszont a településnév hiteles forrásokból adatolható. A település kialakulása a 13. század végére tehető, amikor a Káta nemzetséghez tartozó Gábor fia Tamás mester – katonai érdemei elismeréseként kapott királyi adománybirtokai védelmére – várat emelt Bábony határában, az Avas hegység nyugati oldalán. Az erődítmény építése 1280 körül történhetett, első említése 1284-ből való. A várat építtetője után Tamás vára néven említették. A vár a 14. század elején – feltehetően az oligarchák elleni harcok következményeképpen – elpusztult, később újjáépítették, ám a 15. századra ismét megszűnt létezni.

A település a 14. század elején a Káta nemzetségből származó Lázári család birtokába került. A 15. században több kismemesi család is földesúri jogokat gyakorolt itt, ezek közül kiemelkedett a szintén a Káta nemből való Csarnavodai család. A 16. század közepén a Surányi család birtokolta a település jelentős részét, később a Károlyi, Bornemissza, majd a 17. század során a Perényi családok is tulajdonosok lettek. Az 1775-ös úrbérrendezés idején a gr. Gyulay, Komjáthy, Rátonyi, Csúry és gr. Haller családok is (rész)birtokosként szerepeltek.

Tamásváralja lakossága a kezdetektől fogva magyar nemzetiségű volt. A közeli román többségű települések ellenére is megőrizték nemzeti identitásukat, amely az 1717-es tatár pusztítást

követően sem változott meg. A helyi hagyomány szerint a közösség lakossága kun–besenyő eredetűnek tartja magát, amit sajátos viseletük és szokásaik is tükröznek. A rendelkezésre álló névsorok tanúsága szerint a lakosság összetétele hosszú időn keresztül csak csekély mértékben változott. A legjelentősebb külső hatások Bábonyból (az ősi nemzetségi birtokról) és Halmiból (az uradalmi központból) érkeztek.

A település lakói 1568-ban csatlakoztak a református egyházhoz. A jelenleg is álló templom építése 1852 és 1861 között zajlott, tornyát 1902-ben emelték.

Az 1913-as helységnévtár adatai szerint a községben 141 ház állt, és 3151 kh területtel rendelkezett. 1920-ig Tamásváralja Ugocsa vármegye Tiszántúli járásához tartozott, ezt követően Románia része lett, közigazgatásilag előbb Szatmár megye, majd 1950-től Nagybánya (Máramaros) tartomány, 1968-tól pedig Szatmár megye fennhatósága alá került. Jelenleg Batarcs községhez tartozik.

A település népességének száma az 1880-tól eltelt időszakban 400 és 650 fő között mozgott. A nemzetiségi összetétel hosszú távon stabilnak tekinthető, a magyar lakosság aránya mindvégig 90% felett maradt. 2011-ben a 452 fős népesség 94%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek. A református egyházhoz tartozók aránya 75–80% között alakult, a görögkatolikusok és ortodoxok együttes aránya 5–10% között mozgott, míg a római katolikusoké 5% alatt maradt. 1944 előtt

a lakosság körülbelül 10%-át kitevő izraelita felekezetű közösség is jelen volt a településen.

Irodalom:

A Magyar Szent Korona Országainak Helynévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I–3.*, 5. Budapest, 1890–1913.

FÉNYES ELEK, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és pusztá, betűrendben körülményesen leiratik I–4.* Pest, 1851.

KOMÁROMY ANDRÁS, *Nyalábvár és uradalma. Századok 28 (1894), 492–519.*

MAKSAY FERENC, *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén I–2.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.

SZABÓ ISTVÁN, *Ugocsa megye. Magyarság és nemzetiség.* Tanulmányok a magyar népiségtörténet keretéből I/1. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1937.

TRINGLI ISTVÁN szerk., *A Perényi család levéltára 1222–1526.* A Magyar Országos Levéltár Kiadványai 2. Forráskiadványok 44. Magyar Országos Levéltár–Történettudományi Intézet, Budapest, 2008.

VÁLYI ANDRÁS, *Magyar országnak leírása I–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

VARGA E. ÁRPÁD, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: <https://nepszamlalas.adatbank.ro/>

SZENDREI ÁKOS

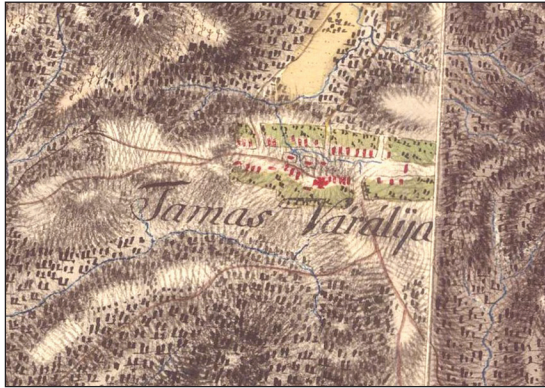
Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett Hankusz Éva 2017-ben és 2024-ben. Adatközlők voltak: Barta Antal (36 éves), Barta Borbála (64), Egyed Katalin (50), Egyed Mátyás (56), Hankusz Margit (50), Szakaszi Julianna (67), Varga Margit (48).

Élőnyelvi gyűjtést végzett Bura László 2000-ben. Adatközlő volt Szabó Erika Borbála (22 éves).

Helynévtár

Tamásvár 2024: *Vároja, Várojárja, vároja-ji ~ vároji ~ váraji ~ Tamásvároja ~ Várajja ~ Tamásvárajja*, 2003: *Tamásvár*, 1992: *Tamásvár*, 1944: *Tamásvár*, 1942: *Tamásvár*, 1941: *Tamásvár*, 1934: *Tamásvár*, 1926: *Tamásvár*, 1921: *Tamásvár*, 1918: *Tamásvár*, 1915: *Tamás-Vár*, 1913: *Vár*, 1905: *Tamás-Vár*, 1900: *Tamás-Vár*, 1892: *Tamás-Vár*, 1889: *Tamás-Vár*, 1884: *Tamás Vár*, 1882: *Tamásvár*, *Váralya*, 1882: *(Tamás-)Vár*, 1874: *Tamásvár*, *Vár*, *Váralya*, 1873: *Tamásvár*, 1870: *Tamásvár*, 1864: *Tamás váralya*, *Tamás váralya*, *váralya*, *Tamás Vár allja*, *Vansok falva* | *A'felette Készült várról vette újabb nevezetét 1200. végén. az előtt ezen község Vansok falvának nevezetett.* 1859–1860: *Tamás Váralya*, 1851: *(Tamás) Vár* | *Hajdani várának sánczai, s romjai most is látszanak.* 1839: *Tamás-Vár* ... a' Várhegy tövében, 1832: *Tamás-Váralya*, 1828: *Tamás-Váralya*, 1825: *Tamás Váralya*, 1808: *Váralya*, 1806: *Tamás-váralya*, 1802–1811: *Tamásváralya*, 1799: *Tamás Váralya*, *Váralya*, 1786: *Váralya*, 1784: *Tamas Váralya*, 1773: *Tamás-Váralya*, 1740: *Tamas Váralya*, 1725: *Tamás Váralya*, 1713: *Váralya*, 1706: *Tamás-Váralya*, 1692: *Tamás Váralya*, 1675: *Tamás-Váralja*, 1659: *tamás-váralya*, 1635: *Thamas Váralya*, 1626: *Tamásváralján*, 1613: *Thamas Váralya*, 1602: *Thamas Váralya*, 1590: *Thomasváralya*, 1578: *Thamasváralya*, 1567: *Thamas War Alia*, 1553: *Tamasváralya*, 1526: *Tamasváralya*, 1500: *Wáralya*, 1492: *Váralya*, 1488: *Wáralya*, 1478: *Váralya*, *Váralya*, 1471: *Wáralya*, 1464: *Thamasváralya*, 1447: *Wáralya*, 1438: *Kewváralia*, 1423: *Wáralia*, 1399: *Váralya*, 1385: *varalya*, *varalia*, *waralya*, 1375: *Wáralya*, 1364: *Thamasfalwa*, 1349: *Váralia*, *Wáralia*, 1348: *Tamasfalva*, 1323: *Wáralya*, +1294/1550: *Váralya*, *Váralya*. — A romániai Szatmár megye északkeleti részén fekvő település a román–ukrán országhatár mentén. Román neve *Tămășeni*. Északon Batarccsal, nyugaton az ukrán Szőlősgyulával, valamint Halmihegytel és Halmival, délen Kisbábonnyal, délkeleten és keleten Turccal határos. Közigazgatásilag Ba-

Tamásváralja az első katonai felmérés térképén

tarcs község része. A falu a 13. században épült Tamás vára alá települt, melyről a nevét kapta. PESTY FRIGYES adatközlője szerint korábban a település a **Vansokfalva** nevet viselte. Ennek előtagjában esetleg a **Vancsok** családnevet kereshetjük. A történeti forrásokban **Tamásfalva** és **Kőváralja** néven is szerepel. Legkorábbi előfordulása **Váralja** formájú, ezt a névalakot ma is használják. Leggyakrabban **Vároja**-ként említik, amely a név lexikális összetevőinek elhomályosulását mutatja. Vö. Tamásváraljai temető. — AOKl. 7: 303, ComMarmUg. 209, CzF., Cs. 1. 435, DL. 38436, 70920, 72387, 82725, ÉGy., EH., EHsz., EKFT., E 156/6: 77c, E 156/11: 49h, E 156/12: 7, E 156/87: 46, E 158/61: 432, E 158/63: 635, E 158/64: 878, 1066, 1269a, FÉNYES 1840/4: 422, FÉNYES 1851, F. 9/1: 755, GÖNCZY, GÖRÖG, HKFT., Hnt., Károlyi 2: 263, 264, 532, 3: 7, 466, 4: 377, 211, 5: 416, KOGUTOWICZ, KORABINSZKY 1786: 807, LexLoc. 284, LIPSKY, Map., LIPSKY, Rep., MaKF., MKFT., Notitiae 419, Perényi 247, 278, 280, PESTY 1864/57: 422a, 422b, 423a, 423b, 424a, 443b, RegArp. 2/4: 130, SZABÓ 1937: 493, SZIRMAY 1805: 153, 158, T.SzUB1934, T1.S.11.303/1, T1.S.11.1674/1, T1.S.12.XII.22, T1.S.74.18/38, T16.T.365, T21.TK.1084, T22.B.IX.a.2268, T22.B.IX.a.2269, T22.B.XV.c.500/2, ÚCsnT., UgOkI. 32, 37, VÁLYI 3: 595, Z. 1: 248, 4: 299, 302, 303, 11: 84.

Agyagos-hát 2024: *Agyagos-hát*, 2000: *Agyagos-hát*, 1864: *Agyagos-hát*, [19. sz. második fele]: *Agyagos-hát*. — Szántóföld a határ keleti részén az Orbán-dombtól keletre. A helybeliek szerint agyagos talajáról kapta a nevét. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, SzMHn. 2: 277, T0.53.202.2. — T5-H5.

Akasztó-domb 2024: *Akasztó-domb*, 1864: *Akasztódomb*, [19. sz. második fele]: *Akasztó-domb*. — Szántóföld a belterület közelében a Balázs-domb és a Kert-domb között. A névadás indítéka bizonytalan. A név előtagja talán az *akasztó* 'meredek terep, ahol fékezés céljából a szekér kerekét láncsal akasztani, rögzíteni kell' vagy esetleg 'hely, ahol kivégzés történt' jelentésű földrajzi köznévvvel áll kapcsolatban. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T5-G5.

Akol 2024: *Akol* ~ *Okol*, 1914: *Akól*, 1864: *Akol*. — Szántóföld és legelő a keleti határszélen. A név az *akol* 'legelőn elkülönített, bekerített hely' jelentésű földrajzi köznévből származik. Részei az Alsó-Akol és a Felső-Akol. Vö. Akoli-kút. — ÉGy., FKNT., T0.53.202.1, T0.53.202.3. — T11-G1G2.

Akoli-kút 2024: *Akli-kút* ~ *Akoli-kút*. — Kút a település keleti határában az Akolban. — ÉGy. — T5-H5.

Almás 2024: *Almás* | *A kolektív időübe alma vóut. Ott almafák vóutak. Kiszettéik azokat.* 2000: *Álmás*. — Szántóföld a Pelesóc alja területén. Nevét a korábban itt álló almafákról kapta. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T11-F1.

Alsó-Akol 2024: *Āsōu-Akol* ~ *Kisōü-Akol* ~ *Kilsōü-Akol*, 1864: *Alsoakól*, [19. sz. második fele]: *Aso Akol*, *Alsó Akol*. — Szántóföld a keleti határszélen. Az Akolnak a belterülettől távolabb eső része. A név előtagja a Felső-Akolhoz való viszonyítást fejezi ki, a **Külső-Akol** névváltozat előtagja pedig a Belső-Akol előtagjával áll korrelációban. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G2.

Alsó iskola 2024: *Āsōu iskola*, 2000: *Ālsó iskola*. — Épület az Alszezen. Korábban ez adott helyet az iskolának. Jelenleg óvoda működik benne. Vö. Felső iskola. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-C2.

Alsó-mező 1694: *Alsó mező*. — A település határában említett hely. Pontosabban nem lokalizálható. — SZABÓ 1937: 496.

Alszeg 2024: *Alszeg*, 2000: *Ālszeg*. — A belterület alacsonyabban fekvő, nyugati része. Vö. Felszeg. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-B1C1.

Apró-föld lásd **Apró-földek**

Apró-földek 2024: *Apróu-főüdek*, 2000: *Apró-földek*, 1864: *Apró-föld*, [19. sz. második fele]:

Aproföld. — Szántó föld a település határának keleti részén az Orbán-domb és a Somolyó között. Kisméretű parcelláiról nevezték el. *Apró-föld* formában is említik. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 277, T0.53.202.2. — T11-G1.

Aprozár-kert 2024: *Aprozár-kert ~ Samu-kert | Samu lakott ott. Egy zsidó. Ot régen egy zsidó, ott árút.* — Lejtős kert a Dandut mentén. Az *aprozár* előtag a rom. *apozar* 'zöldsegesbolt' jelentésű szóból származik. Korábban ugyanis bolt állt a területen, mára azonban lebontották. A *Samu-kert* név a bolt egykori tulajdonosára utal. — ÉGy., RKsz. — T5-G4.

Bábonyi-gödör 2024: *Bábonyi-gödör; Bábonyi-gödörre | Most is a bábonyi etyházéj. | Á, van ott egy gödör is, gödörárk.* 2000: *Bábonyi gödör.* — A Pelesőc déli részén, a Csető-szeg közelében található erdő. A név utótagja az ott található gödörre utal. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T11-F3.

Balázs-domb 2024: *Balázs-domb*, 2000: *Balázsmező*, 1864: *Balázs dombja, Balázs domja*, 1864: *Balázs domb, Balázs domb*, [19. sz. második fele]: *Balásdombja, Balászdombja, Balászdomb alja.* — Szántó föld és gyümölcsös a belterületől délre a Fekecs és az Akasztó-domb között. A név előtagja egykori tulajdonosának a családnevére utal. A faluban ma is élnek *Balázs* családnevűek. **Balázs-mező**, **Balázs dombja** és **Balázs-domb alja** formában is szerepel. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 277, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T5-F5.

Balázs-domb alja lásd **Balázs-domb**

Balázs dombja lásd **Balázs-domb**

Balázs-mező lásd **Balázs-domb**

Balog-bükk 2024: *Balog-bikk, Balog-bigbe | Az a Balogokéj vóut.* — Erdő a Pelesőcön. Tulajdonosáról kapta a nevét. A név utótagja a *bükk* 'bükkfákból álló erdő' jelentésű földrajzi köznévvé nyelvjárási *bikk* változata. — ÉGy., FKnt. — T11-F2.

Balog-forrás 2024: *Balog-fórás*, 2000: *Balog forrás.* — Forrás a belterületől keletre a Harszt-nyak közelében. A név előtagja bizonyára a településen ma is gyakori *Balog* családnév. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T11-G1.

Balog Pál tisztása 2024: *Balog Pál tisztása.* — Erdei tisztás a Hosszú-háton. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T5-F4.

Bánya út 2024: *Bánya ut*, 2000: *Bánya út.* — A Felszeg keleti végéről nyíló, déli irányba futó út. A korábban itt levő kőfejtőbe vezetett. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-D2.

Bár lásd **Bolt**

Bárány-völgy 2024: *Bárány-vőügy ~ Baram-vőügy.* — Legelőként használt völgy a Pelesőctől északra a Kosár közelében. Korábban bizonyára bárányok legeltetésére használt terület lehetett, erre utal a név előtagja. — ÉGy. — T5-F5.

Barát-tó 2024: *Barát-tóu | Az van neküing bevezetve, osz nincs vizünk.* 2000: *Barát-tó.* — Kisebb tó a Felszeg keleti végén a Bánya út közelében. A név előtagja arra utal, hogy a tó egy *Barát* családnevű személy kertjében található. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T5-F4.

Barnáé lásd **Barna-hegy**

Barna-hegy 2024: *Barna-hegy ~ Barnájéj.* — Szántó föld és szőlő a határ északnyugati részén a Suhó-hegy és az Elek-hegy között. A helybeliek szerint Csernák Barna nevű tulajdonosáról kapta a nevét. **Barnáé** néven is említik. — ÉGy. — T5-F4.

Barták láza 2024: *Barták lázza ~ Barták lázza | Barták lázza, mer a Bartákéj vóut réigen. A vém Barta Gyullájéj vóut.* — Szántó föld és kaszáló a település határának délkeleti részén, a Hosszú-szer mellett. Nevét tulajdonosairól kapta. Az utótag a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévvé birtokos személyjeles formája. — ÉGy., FKnt. — T11-G2.

Batarcsi-határ mellett [19. sz. második fele]: *Batarcsi határ mellett.* — Az északi határszálen, a szomszédos Batarcs település közelében fekvő dombos terület. — T0.53.202.2. — T5-G4.

Batarcsi út 2024: *Batarcsi ut.* — A települést a szomszédos Batarccsal összekötő út. — ÉGy. — T5-G4.

Belső-Akol lásd **Felső-Akol**

Belső-Bükk 2024: *Bēsőü-Bikk | A Kísőü, amejik it van a Györe után. A Bēsőü meg az Ukrán-határná, egéjsz kint, a Határ fele.* 1864: *Belsőbik*, [19. sz. második fele]: *Belesőbik.* — Tisztás a határ északi részén. A Bükknek a belterületől távolabb eső része. A név előtagja a Külső-Bükkhöz való viszonyítást fejezi ki. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-F3.

Bérc 2024: *Béjrc ~ Béicc | A Bérc az a Pelesőü alát van.* 1319/16. sz. eleje: *byrcz*, 1319: *Berch.*

— Hely a település határában. A helybeliek a nevet ismerik, de lokalizálni nem tudják. A középkori adatok talán megfeleltethetők a mai névnek. A később említett *Bérc alja* név alapjául is ez az elnevezés szolgálhatott. A név a *bérc* 'hegy, csúcs, kiemelkedés' jelentésű földrajzi köznévből keletkezett. — ÉGy., KOCÁN 2022: 60, Perényi 28, SZABÓ 1937: 283, TESz., Z. 1: 164.

Bérc alja 2024: *Béirc ajja*, 1751: *Berczallya*, 1479: *Berczallya*. — Hely a település határában. A helybeliek a nevet ismerik, de lokalizálni nem tudják. A Bérc mellett kereshető. — DL. 70990, ÉGy., OklSz., Perényi 283, SZABÓ 1937: 284.

Berti-kő 2024: *Berti-kü* | *A Kűbánya mellet, Barnájéjné, a Barnájéj tetejin az erdőübe van*. 2000: *Bèrti-kő*. — Kőszikla a település határának északi részén a Kőbánya közelében. A név előtagja bizonyára személynév, de a névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T5-F4.

Bogárdi 2024: *Bogárdi, Bogárdiba* | *Bogárdi, ahun az etyháznak van az erdeje*. 1864: *Bogárdi gödre*, [19. sz. második fele]: *Bogárdigödre*. — Szántóföld a külterület délnyugati részén a Sellő mellett. Egykori tulajdonosáról kaphatta a nevét. A Bogárdy család a 18–19. században a közeli Kökényesden is jelentős földbirtokkal rendelkezett. A korábbi forrásokban **Bogárdi gödre** formában szerepel. Vö. Bogárdi-forrás. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-E2.

Bogárdi-forrás 2024: *Bogárdi-förás*. — Forrás a Bogárdi területén. — ÉGy. — T11-E2.

Bogárdi gödre lásd **Bogárdi**

Bolt 2024: *Bóut* ~ *Bufet* ~ *Bár*. — Épület a Dandut mentén. Élelmiszerüzlet és étterem működik benne. A **Bufet** név a rom. *bufet* 'kocsma' jelentésű szó átvételéből alakult. **Bár** formában is említik. — ÉGy., RKsz. — T32-C1.

Bölcsös-kő 2024: *Böücsöüs-kü*, 2000: *Böcsös-kő*. — Bölcső alakú szikla a Kormoson a Mosókút-forrás közelében. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T5-H4.

Brigád 2024: *Brigád*, 2000: *Brigád*. — Épület a Dandut mentén. Korábban a kollektív gazdaság traktorállomásaként működött. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-C1.

Bufet lásd **Bolt**

Bükk 2024: *Bikk, Bikkre*, 1694: *Bik mező*, 1584: *Bykkes erdeo*. — Domb alatti tisztás a határ északi részén. Korábban szántották, majd legelőként használták. A *bikk* szót 'bükkfa, bükkerdő' értelemben közsóként is ebben a formában használják a helybeliek. A korábbi források **Bükk-mező** és **Bükköserdő** formában említik. Részei a Belső-Bükk és a Külső-Bükk. Vö. Bükki-kút, Szelpes-Bükk. — ÉGy., SZABÓ 1937: 495, 496. — T5-F3.

Bükki-kút 2024: *Bikki-kut*. — Kút a Bükkön. — ÉGy. — T5-G4.

Bükk-mező lásd **Bükk**

Bükköserdő lásd **Bükk**

Cigányok 2024: *Cigányok*. — Cigányok által lakott kisebb belterületi rész a Tilkóssal szemben. — ÉGy. — T32-C1.

Cigányok útja 2024: *Cigányok uttya*. — A külterület déli részén a Csető-szeg és a Kis-hegy alja között vezető földút. Nevét a szomszédos településen, Kisbáonyban élő cigányokról kapta, akik gyakran jártak rajta. — ÉGy. — T11-F3.

Csató-láz 2024: *Csató-láz*. — Kaszáló a belterülettől délre a Pap-domb és a Pásti között. A név előtagja bizonyára személynév. A *Csató* családnevet FÉNYES ELEK is említi a tamásváraljai földbirtokosok nevei között. Az utótag a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévből. — ÉGy. FÉNYES 1851, FKnt. — T11-F1.

Csekő-szeg lásd **Csető-szeg**

Csető-szeg 2024: *Csetőü-szeg* ~ *Csekőü-szeg* | *Ez a kis hegyes réisz. | Mentünk végigfele a Fő úton, és akkor vam befele egyg út, a románoknak, és akkor oda mentünk, az vóut a Csetőü-szeg*. (Kisbáony) 1864: *Csetőszeg*, 1864: *Czető szeg*, [19. sz. második fele]: *Csetőszeg*. — Szántóföld a Pelesőc délnyugati lábánál a Bogárdi és a Kis-hegy alja között. A név előtagja bizonyára a *Csető* személynév, amely a környező települések történeti családnévanyagában is előfordul: vö. 16. sz.: *Csető*, 1600: *Czeteo*, 1626: *Czejteő*. Az utótag a *szeg* 'nagyjából háromszög alakú vagy valahogyan körülzárt terület' jelentésű földrajzi köznévből. **Csekő-szeg**-nek is mondják. Vö. Csetőszegi-forrás. — ÉGy., FKnt., PESTY 1864/57: 444a, SZABÓ 1937: 320, Dabolc, 403, Kökényesd, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T11-E2E3.

Csető-szegi-forrás 2024: *Csetőü-szegi-förás* | *Az lem van a főüdek végibe*. — Forrás a Csető-szeg területén. — ÉGy. — T11-F3.

Csillagos 2024: *Csillagos, Csillagosra*, 2000: *Csillagos, Csillagos-erdő*. — Erdő a külterület keleti részén a Kormostól nyugatra. A névadás indítékát nem ismerjük. Korábban **Csillagos-erdő** formában is említették. Vö. Csillagos alja, Kis-Csillagos. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T11-G1.

Csillagos alja 1864: *Csillagos alja*, [19. sz. második fele]: *Csillagosalja*. — Egykori határrész a Csillagostól délre, a mai Agyagos-hát környékén. Az utótag az *alja* 'valaminek a mögöttes része' jelentésű földrajzi köznévv. — FKNT., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G2.

Csillagos-erdő lásd **Csillagos**

Csipás lásd **Csipás-forrás**

Csipás-forrás 2024: *Csipás-förás ~ Csipás*. — Forrás a határ északkeleti részén a Kis híd közelében. A név előtagja arra utal, hogy a forrás vizét szembetegségek gyógyítására használták és használják olykor még ma is. **Csipás** formában is említik. — ÉGy. — T5-H4.

Csonka lásd **Csonka-nyíres**

Csonka-nyíres 2024: *Csonka-nyíres*, 2000: *Csonka, Csonka-nyíres*, 1914: *Csonka nyíres*, 1864: *Csonkanyíres*, 1864: *Csonka nyíres*, [19. sz. második fele]: *Csonkanyíres*. — Szántóföld a belterülettől délre a Somolyó és a Pásti között. A név előtagja vagy a *csonka* melléknévv. vagy pedig az 'öregedő, letöredező koronájú fákból álló erdő' jelentésű *csonka* földrajzi köznévv. áll összefüggésben. Az utótag pedig a *nyíres* 'nyírfákkal benőtt, beültetett erdő, terület' jelentésű földrajzi köznévv. Korábban **Csonka**-ként is említették. — ÉGy., FKNT., PESTY

Csonka-nyíres

Fotó: Hankusz Éva

1864/57: 443b, SzMHn. 2: 277, T0.53.202.1, T0.53.202.2, T0.53.202.3. — T11-F1.

Csonkás 2024: *Csonkás*. — Kaszáló a Pelesőc alja területén a Moc-forrás közelében. A név a *csonkás* 'irtott erdőterület' jelentésű földrajzi köznévből alakulhatott. — ÉGy., FKNT. — T11-F1.

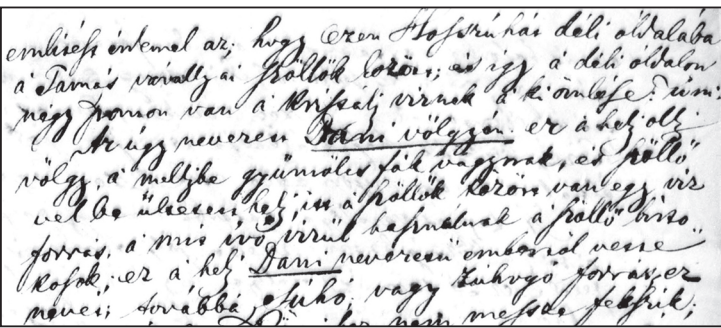
Csorgató 2024: *Csorgatóus, Csorgatóusra* | *A lapossat Csorgatóusnak híjják*. 1864: *Forgatos lapos*, [19. sz. második fele]: *Forgatoslapos*. — Kaszáló a falu belterületétől délre a Kertdomb és a Kertekalja között. A név a terület korábbi, **Forgató-lapos** nevéből keletkezett az előtag jelentésének elhomályosulásával és újraértelmezésével. Ennek előtagja talán a *forgat* 'villáncént rendre megfordítgat (szénarendet szárítás végett)' jelentésű igéből alakult. Az utótag a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 443b, SzamSz., T0.53.202.2. — T11-F1.

Csorgó 2024: *Csorgóu*, 2000: *Csörgó*, 1864: *csorgó* | *ehez nem messze a 'Hosszú hát keletre lévő északi oldalából ömlik a 'csorgó nevezetű patak – ez is hasonlít ez is hasonlít tartalmára a 'hideg foráshoz – csatornákon folj ki a 'kö sziklából, – ki csorog, ezért nevezetetik csorgónak*. — Forrás a Bükkön. A név a *csorgó* 'forrás' értelmű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 423a–423b, SzMHn. 2: 276. — T5-G4.

Dabolci-gorond 2024: *Dabóuci-gorond* | *Mer a Dabóucijakéj vóut, odavalóukéj vóut az a hej, a gorond*. 2000: *Dabolci-gorond*, 1864: *Dabolczi gorond*, [19. sz. második fele]: *Dabolczigorond*. — Dombos erdő és kaszáló a Pelesőc nyugati részén a Nádas-láz mellett. Korábban dabolciak tulajdonában volt, erre utal a név előtagja. Az utótag a *gorond* 'halom, domb' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 444a, SzMHn. 2: 277, T0.53.202.2. — T11-E2.

Dandut 2024: *Dandut, Dandudba* | *Az a falunak az elnevezése, a Bóuttú odafele*. | *Ahogy menc átfele Batarcsra, Dandut*. 2000: *Danduk*. — A falu északi irányba futó, Batarcsra vezető utcája. A név eredete ismeretlen. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-C1.

Dani-völgy 2024: *Dani-vőügy, Dani-vőügyre*, 1864: *Dani vőlgyén* | *Az úgy nevezett Dani vől-*

A Dani-völgy leírása Pesty Frigyes helynévtárában (PESTY 1864/57: 423a)

gyén ez a hely ollj völgy, a melljbe gyümölcs fák vagynak, és szőlővel be ültetett hely, itt a szőlők között van egy víz forrás, a mit ivó vízüül használnak a szőlő birtokosok; ez a hely Dani nevezetű embertől vette nevét. — Völgy a település határának északnyugati részén a Suhó közelében. Nevének előtagja a terület egykori tulajdonosának családnevét őrzi. — ÉGy., PESTY 1864/57: 423a. — T5-F4.

Déllő 2024: *Déillőü, Déillőübe* | *Od déillenek a jószággal. Ot vóyt kut is. Onnan kapta a nevit.* [19. sz. második fele]: *Déllő*. — Szántóföld a délkeleti határszélen a Kis-hegy alja mellett. A név a *delelő* 'legelőre kihajtott jószág déli pihenőhelye' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Vö. Déllő alja, Déllő-Nyíres. — ÉGy., FKnT., T0.53.202.2. — T11-G2.

Déllő alja 2000: *Nagy-düllő ajja*, 1864: *Dellő alja, Nagy Düllő alja*, [19. sz. második fele]: *Dellő alja, Nagy Dellőalja*. — A Déllőt délről határoló egykori földterület. Az utótag az *alja* 'valaminek a mögöttes része' jelentésű földrajzi köznévből alakult. *Nagy-Déllő alja* formában is szerepel. A *Nagy-düllő alja* téves értelmezéssel lejegyzett névforma lehet. — FKnT., PESTY 1864/57: 444a, SzMHn. 2: 279, T0.53.202.2. — T11-G3.

Déllő-Nyíres 2024: *Déillőü-Nyires*, 1864: *Dellő Nyíres, Dellőnyíres*, 1864: *Düllő nyíres*, [19. sz. második fele]: *Dellőnyíres, Dellő nyíres*. — A település határának délkeleti részén, a Déllő mellett fekvő szántóföld. A név a korábban nagyobb kiterjedésű Nyíresnek a Déllő melletti részét jelölte. A *Düllő-Nyíres* téves értelmezéssel lejegyzett névforma lehet. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T11-G2.

Dinnyeföld 2024: *Dinnyeföüd*, 2000: *Dinyenyeföld*, 1864: *Dinyesföld*, 1864: *Dinnyeföld*, [19. sz. második fele]: *Dinyesföld*. — Szántóföld

és legelő a határ északkeleti részén a Laci-kert szomszédságában. Korábban dinnyét termesztettek a területen. A régebbi forrásokban **Dinyenyeföld** formában is szerepel. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 277, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T5-G4.

Dinnyesföld lásd **Dinnyeföld**

Diós 2024: *Dijóus* | *Dijóus, nindzs dijóu, csak ugy mongyák*. — Erdő a Pelesőcön. Nevét a terület egykori növényzetéről kapta. — ÉGy. — T11-F2.

Dögtér 2024: *Döktéjir*, 2000: *Dögtér*. — Földterület a Felszegtől délre a Csillagos közelében. Korábban itt földelték el az elhullott állatokat. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T11-G1.

Dülő-Nyíres lásd **Déllő-Nyíres**

Egyház-szilvás lásd **Egyház szilvása**

Egyház szilvása 2024: *Etyhász szilvássa*, 2000: *Etyhász-szilvás*. — Gyümölcsös a település határának északkeleti részén a Laci-kert területén. A református egyház tulajdona. **Egyház-szilvás** formában is előfordul. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T5-G4.

Egyház szőlője 2024: *Etyhász szöüllőüje* ~ *Etyhász szöüllőüje*, 2000: *Egyház szöüllőse*. — Szőlő a határ északi részén az Elek-hegyen. A református egyház tulajdona. **Egyház szöüllőse** formában is említik. — ÉGy., SzMHn. 2: 277. — T5-G4.

Egyház szöüllőse lásd **Egyház szöüllője**

Elekek-hegy lásd **Elek-hegy**

Elek-forrás 2024: *Elek-fóras* | *Az Elek-hegy, ottam van Elek-fóras is*. — Forrás az Elek-hegyen. — ÉGy. — T5-F4.

Elek-hegy 2024: *Elek-hegy*, 1864: *Elekek hegy*, [19. sz. második fele]: *Elekek hegy, Elekekhegy*. — Gyümölcsös a határ északnyugati részén a Barna-hegy és a Verbőci-hegy között. Nevét **Elek** családnevű tulajdonosáról kapta. A korábbi forrásokban többes számban álló előtaggal, **Elekek-hegy** formában szerepel. Vö. Elek-forrás. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-G4.

Elekmalma 1864: *Elek Malma* | *A' mellj malom. T[amás] váraljai lakos Elek Andrásé volt; 1800^{ba} éppült, és 1825^{be} el púsztúlt; most ezen hely Elek Malmának neveztetik*. — A település határában említett földterület. Helyét pontosabban nem ismerjük. A név a korábban a területén álló malomra utal, amely előtagjában tulajdonosa családnevét viselte. — PESTY 1864/57: 423b.

Elek Mihály-völgy lásd **Mihály völgye**

Elek Mihály völgye lásd **Mihály völgye**

Erdő 1. 1864: *Erdő*, [19. sz. második fele]: *Erdő*. — Egykori erdő a Vár-hegy területén. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-H4.

Erdő 2. [19. sz. második fele]: *Erdő*. — Egykori erdő a Pelesóc északi részén. — T0.53.202.2. — T11-F2.

Faluvég 2024: *Faluvég*. — Az Alszegnek a faluból kivezető része. — ÉGy. — T5-F4.

Fekecs 2024: *Fekecs*, *Fekecsre*, 2000: *Fekecs*, 1864: *Fekecs*, 1864: *Fekecs*, [19. sz. második fele]: *Fekecs*, *Fekets*. — Szántóföld a belterületől délre a Pápmolna és a Balázs-domb között. A név eredete ismeretlen, esetleg családnévből alakult. Vö. Fekecs alja. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 278, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T5-F5.

Fekecs alja 2024: *Fekecs ajja*. — Kaszáló a belterületől délre a Fekecs mellett. Az utótag az *alja* 'valaminek a mögöttes része' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKNT. — T5-F5.

Fekete-láz 2024: *Fekete-láz* | *Eggy embernek a nevirül, akinek ot vout főüggye*. 1864: *Fekete Láz*, [19. sz. második fele]: *Fekete láz*, *Fekete-láz*. — Szántóföld a határ keleti részén az Aranyos-domb közelében. Bizonyára egykori tulajdonosáról kapta a nevét. Korábban éltek *Fekete* családnévűek a településen. Az utótag a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G2.

Felső-Akol 2024: *Fēsőü-Akol* ~ *Bēsőü-Akol* ~ *Belsőü-Akol*, 1864: *Felső Akol*, [19. sz. második fele]: *Felső Akol*. — Szántóföld a keleti határszélen. Az Akolnak a belterülethez közelebb eső darabja. A név előtagja az Alsó-Akolhoz való viszonyítást fejezi ki, a *Belső-Akol* névváltozat előtagja pedig a Külső-Akol előtagjával áll korrelációban. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G1.

Felső iskola 2024: *Fēsőü-iskola* ~ *Gyülekezeti ház* ~ *Gyülekezeti terem*, 2000: *Felső iskola*. — Épület a Felszegen. Korábban iskola működött benne, ma a református egyház gyülekezeti terme, erre utal a *Gyülekezeti ház* és a *Gyülekezeti terem* elnevezés. Vö. Alsó iskola. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-C2.

Felszeg

Fotó: Hankusz Éva

Felszeg 2024: *Felszeg* ~ *Főüszeg*, 2000: *Felsőszeg*. — A belterület magasabban fekvő, keleti része. *Főszeg* formában is említik. Vö. Alszeg. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-C2.

Ferdő-domb 1859–1860: *Ferdő domb*. — Erdővel borított domb a Vár-hegy keleti részén. A névadás indítékát nem ismerjük, az előtagja esetleg a *fürdő* vagy nagyobb valószínűséggel a *fertő* szóval hozható kapcsolatba. Vö. Fertő 1., 2. — MKFT. — T11-H1.

Ferenc-kút 2024: *Ferenc-kut*. — Kút a település határának nyugati részén a Kosár közelében. A név előtagja a kút körüli terület tulajdonosára, Balogh Ferencre utal. — ÉGy. — T5-F5.

Férges-Nyíres 2024: *Féjrges-Nyires*. — Szántóföld a határ délkeleti részén a Nagy-Nyíres mellett. A korábban nagyobb területen fekvő Nyíres része volt. Az előtagban a *féreg* főnév utalhat a növények gyökerén, gyümölcsben, romlott húspan stb. kelt féreg mellett olyan élősködőkre is, mint a tetű, bolha és poloska, illetve akár az egérre és a méhre is. — ÉGy., SzamSz. — T11-G2.

Fertő 1. 2024: *Fertőü*. — Szántóföld és kaszáló a Pelesóc északi lábánál a Pogácsa-mező mellett. A név a *fertő* 'mocsaras terület időnként vízzel újra megtelő tócsákkal, gödrökkel' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Vö. Ferdő-domb. — ÉGy., FKNT. — T11-F1.

Fertő 2. 2024: *Fertőü*, 1864: *Fertő*, [19. sz. második fele]: *Fertő*. — Szántóföld a határ keleti részén a Szomódoktól keletre. A név a *fertő* 'mocsaras terület időnként vízzel újra megtelő tócsákkal, gödrökkel' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Vö. Ferdő-domb. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G2.

Forgatóslapos lásd **Csorgatóslapos**

Főszeg lásd **Felszeg**

Fő út lásd **Fő utca**

Fő utca 2024: *Főü ucca ~ Főü ut* | *Az aszfaltos a Főü ucca*. 2000: *Fő ucca*. — Az Alszeget és a Dandutot magába foglaló aszfaltos útszakasz. **Fő út** néven is említik. — ÉGy., SZMHn. 2: 276. — T32-B1.

Gacs-forrás lásd **Kerek-hegyi-forrás****Gátas 1.** lásd **Gátas pataka**

Gátas 2. 2024: *Gátas ~ Gátos* | *Van gödör végig, osz fogja a vizet. ... Gödör van ott, ijen fojár, éir: | Ijen gátak voutak ot csináva réigen, a kolektiv idejibe*. 2000: *Gátas*. — Gödrös kaszáló a Pelesőc alja és a Csonka-nyíres között. A gödörben korábban kendert is áztattak. A helybeliek szerint az újabb időkben épült gátakról kapta a nevét, azonban a név bizonyára jóval korábbi, és az egykor ott folyó Gátas patakára utal. Vö. Gátasi-kút. — ÉGy., SZMHn. 2: 278. — T11-F1.

Gátas 3. 1864: *Gátos*, [19. sz. második fele]: *Gátos*. — A település határának nyugati részén a Nyíres-szeg mellett fekvő földterület. A közelben folyó Gátas patakáról kapta a nevét. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-F5.

Gátasi-kaszáló lásd **Gátas-kaszáló**

Gátasi-kút 2024: *Gátasi-kut*. — Kút a belterületől délkeletre, a Gátas területén. — ÉGy. — T11-F1.

Gátas-kaszáló 1864: *Gátoskaszáló, gátosi kaszáló, Tatár kaszáló* | *A' T[amás] várallyai határba ezen gátos patakba nyúgotról; a' T[amás] váralljai szöllök alatt van egy kaszáló a' mellj heljet régi nevezeten Tatár. kaszálónak is neveztek s ma is neveznek; és nevezik gátosi kaszálónak is, – Tatár kaszálónak azért nevezik; hogy az utolsó tatárjáráskor; a' Község csordása bojtárjával, – több tatárokat meg öltek somfa gortsös botjaikal. gátosi kaszálónak pedig azért nevezik; mert a' gátos patakába van – itt a' gátos pataka mocsárrá válik*. [19. sz. második fele]: *Gátos kaszáló*. — A Balázs-dombot és az Akasztó-dombot délről határoló, a Gátas pataka mentén fekvő egykori kaszáló. **Gátasi-kaszáló** formában is szerepel. **Tatár-kaszáló** névváltozata PESTY FRIGYES adatközlője szerint az „utolsó tatárjáráskor” (azaz a 18. század eleji tatár betöréskor) itt megölt tatárookra utal. Vö. Tatár. — PESTY 1864/57: 423b, 443b, T0.53.202.2. — T11-F1.

Gátas-lapos 1864: *Gátos lapos*, [19. sz. második fele]: *Gátos lapos, Gátoslapos*. — A belterület-től délre fekvő, a Kert-dombot délről határoló földterület. Az egykori Gátas pataka mentén húzódott, erre utal a név előtagja. — PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T11-F1.

Gátas-patak lásd **Gátas pataka**

Gátas pataka 1941: *Szomoga p[atak]*, 1884: *Szomoga patak*, 1864: *Gátos pataka, gátos patak* | *Ez a' T[amás] váralljai hegyek kúpájából ered, szintén hó. sorvadáskor és zápor esőzéskor bővölködik vízzel. – nevezetét vette onnan, hogy mint mocsáros patakon nem hidat, hanem gátat használtak az által járhatásra; ezen a' patakon van, közel a' községhez egy malom helj*. 1859–1860: *Gátos* B[ach]. — Egykori patak, mely a Pelesőc északi, északnyugati lábánál folyt. Ma kisebb bokros árok húzódik a helyén, illetve a Gátas-kaszáló is az egykori patak medrének helyén fekszik. Nevét a medrén átvezető gátról kapta. **Gátas** és **Gátas-patak** formában is említik. A **Szomoga-patak** névváltozat előtagja a *szomoga* 'patak, kisebb vízfolyás' jelentésű földrajzi köznévv. Ez utóbbi megnevezésnek nincs nyoma a mai helynévrendszerben. Vö. Gátas 2., 3., Gátas-lapos. — FKNT., HKFT., MaKF., MKFT., PESTY 1864/57: 423b. — T11-E1.

Gérus gorondja 2024: *Géjrus gorongya* | *Ez a sűrűség a Géjrus gorongya. Gombázni oda járunk*. — A Pelesőc északi lábánál a Bárány-völgy közelében húzódó bokros domb. A név előtagja tulajdonosa családnevét őrzi. Az utótag a *gorond* 'halom, domb' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKNT. — T5-F5G5.

Gorond 2024: *Gorongy ~ Gorond* | *A Gorond a dombok közt van. | Szoktunk odamenni gombázni*. 1864: *Kóka gorondja*, [19. sz. második fele]: *Kokagorondja*. — Erdővel fedett kisebb domb a Pelesőc nyugati lábánál a Zsoldos-völgy mellett. A név a *gorond* 'halom, domb' jelentésű földrajzi köznévből származik. A **Kóka gorondja** névváltozat előtagja bizonyára személynév lehet. A szomszédos Dabóc családnévanyagában a **Kóka** családnév a 18. században előfordult, az ugyancsak szomszédos Halmiban pedig ma is élnek **Kóka** családnevűek. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 444a, SZABÓ 1937: 321, T0.53.202.2. — T5-F5.

Göre-vápa lásd **Györe**

Gyökér 2024: *Gyökéir; Gyökéirbe ~ Gyüker.* — Szántóföld a határ nyugati részén a Pappmolna mellett. A név a *gyökér* ’terület, melyre jellemző a fák földből kiálló, erős gyökérszete, illetve gyökértuskók jelenléte’ jelentésű földrajzi köznévből származik. — ÉGy., FKNT. — T5-F5.

Györe 2024: *Györe, Györebe*, 1864: *Gőrevápa*, [19. sz. második fele]: *Gőrevápa, Győreváppa.* — Bokros terület és legelő a határ északi részén a Bükk közelében. A név személynévi eredetű. A település történeti családnévanyagában *Gewre* formában szerepel a név, a szomszédos Halmi jobbágynevei között pedig megtalálható a *Györe* családnév. Az előtagot korábban esetleg az előbbi névvel is azonosították. A *Gőre-vápa*, illetve *Györe-vápa* névformák utótagja a ’völgy’ vagy ’vizenyős, mocsaras terület’ értelmű *vápa* földrajzi köznévi. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 444a, SZABÓ 1937: 367, 494, T0.53.202.2. — T5-G4.

Györe-vápa lásd **Györe**

Gyülekezeti ház lásd **Felső iskola**

Gyülekezeti terem lásd **Felső iskola**

Halmi út 2024: *Halmi ut ~ Nagy ut ~ Országút ~ Ország uttya.* — A települést a szomszédos Halmival összekötő útszakasz. *Nagy út, Országút* és *Ország útja* formában is említik. — ÉGy. — T5-F5.

Harangozó-lapos 2024: *Harangozólapos | Kaszáló, és az etyházi, és a harangozó használja. Mikor ki a harangozó, azé a lapos.* 2000: *Harangozó-lapos.* — A református egyház tulajdonában lévő kaszáló a bolt mögötti területen. A harangozó illetményföldje. E név utótagja a *lapos* ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület’ jelentésű földrajzi köznévi. — ÉGy., FKNT., SzMHn. 2: 278. — T5-G4G5.

Haraszt-köz 1864: *Haraszt-köz.* — A Danduttól keletre, a Harasztos-hát mellett fekvő egykori földterület. A név előtagja a *haraszt* ’fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót’ jelentésű földrajzi köznévi, utótagja pedig a *köz* ’két terület közötti hely’ értelmű földrajzi köznévi. Vö. Haraszt-nyak. — FKNT., T0.53.202.1. — T5-G4.

Haraszt-nyak 2024: *Haraszt-nyak, Harasztnyakra*, 1859–1860: *Harasztnyak*, 1694: *Harasztnak* alatt. — A külterület északkeleti részén, a Balog-forrás közelében fekvő szántóföld és gyümölcsös. A név előtagja a *haraszt* ’fiatal, sar-

jadzó, cserjés erdő, bozót’, utótagja a *nyak* ’két hegyet összekötő keskeny hát’ vagy ’valaminek az elvékonyodó része’ jelentésű földrajzi köznévi. A katonai térképeken a név a Pelesóc és a Kormos közötti területet jelöli, mely a mai helyétől kissé délre található. Vö. Haraszt-köz. — ÉGy., FKNT., MKFT., SZABÓ 1937: 496. — T11-G1.

Harasztos-hát 2024: *Harasztos-hát | A Vőütyű lejjeb van a Harasztos-hát.* 1864: *Harasztoshát*, [19. sz. második fele]: *Harasztoshát.* — Szántóföld a belterület közelében a Felszegtől északra. A név előtagja a *haraszt* ’fiatal, sarjadzó, cserjés erdő, bozót’ jelentésű földrajzi köznévi -s képzős származéka. Az utótag a *hát* ’a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévi. Vö. Harasztos-hát mögött. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T5-G4.

Harasztos-hát mögött 1864: *Harasztos hát megett*, [19. sz. második fele]: *Harasztoshátmeget.* — A település határának északkeleti részén, a Harasztos-háttól északra fekvő földterület egykori megnevezése. — PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T5-G4.

Határ 2024: *Határ ~ Ukrán-határ.* — A román-ukrán országhatár, mely a települést északnyugaton határolja. *Ukrán-határ* formában is említik. — ÉGy. — T5-E4F3.

Hegy lásd **Pelesóc**

Hegyalja 2024: *Hegyajja*, 1864: *Hegy alja*, [19. sz. második fele]: *Hegyalja.* — A külterület északi részén, a Verböci-hegy és az Oláh-hegy lábánál fekvő szántóföld és gyümölcsös. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T5-G4.

Hegyí út lásd **Hegy út**

Hegykapu 1. 2024: *Hetykapu.* — Gyümölcsös a határ északi részén a Kerek-hegy közelében. Az itt haladó földút vezet a Kerek-hegyre. A név a *hegykapu* ’szőlőhegyi út kezdete, amely a szőlőhegy gyepején vezet át’ jelentésű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKNT. — T5-G4.

Hegykapu 2. 2024: *Hetykapu.* — A Halmi út elágazása Halmihegy felé. A név a *hegykapu* ’szőlőhegyi út kezdete, amely a szőlőhegy gyepején vezet át’ jelentésű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKNT. — T5-F5.

Hegytető 2024: *Hetytető.* — A település határának északi részén, a szőlőhegyeket északon határoló erdős, bokros terület. — ÉGy. — T5-G4.

Hegy út

Fotó: Hankusz Éva

Hegyút 2000: *Hegy út*. — Gyümölcsös és szőlő a határ északi részén. — SzMHn. 2: 278. — T5-G4.

Hegy út 2024: *Hegy út* | *Ami fēmegyen a Kűbányához*. 2000: *Hegy út*. — Az Alszegegről nyíló, nyugati irányba futó földút, mely a Suhóhoz, illetve a Kőbányához vezet. **Hegy út** formában is említik. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T5-G4, T32-B1.

Hideg-forrás 1864: *Hidegforrás, Hideg főrás* | *Ez hasonló a 'Máramarosi hideg vizekhez, – a' hidegsége miatt íhatatlan különösen nyárba. – azért neveztetik Hideg főrásnak. – réz, és vas tartalmú kő sziklából ered.* — A település határának északnyugati részén található egykori forrás. A név előtagja a forrás vizének hőmérsékletére utal. Talán azonos a mai Hideg-völgyi-forrással. — PESTY 1864/57: 423a.

Hideg-völgy 2024: *Hideg-vőügy, Hideg-vőügyre* | *A Hideg-vőüty fem van a Hosszu-háton. | Ot van a hóvirág. Az egész faluba a hóvirág onnan származik. A Hideg-vőügybű. ... mer ojan hideg van ott. | Kéjsőjüm megy el a hó is.* — Völgy a település határának északnyugati részén a Hosszú-hát területén. A név a terület jellemző hőmérsékletére utal. Vö. Hideg-völgyi-forrás. — ÉGy. — T5-F4.

Hideg-völgyi-forrás 2024: *Hideg-vőügyi-főrás* | *Hideg benne a viz.* — Forrás a Hosszú-háton a Hideg-völgyben. Vö. Hideg-forrás. — ÉGy. — T5-F4.

Hodály 2024: *Hodáj*. — A külterület nyugati részén, a Rossz-mocsár mellett fekvő szántóföld. Korábban juhodály állt a területen, erre utal az elnevezés. — ÉGy. — T10-D2.

Hodos 1. 2024: *Hodos* | *A Hodos it kel legyen, erre valahun, csak má be van nőjve*. 2003: *Ho-*

dos, 1944: *Hódos*, 1931: *Hódos p[atak]*, 1918: *Hodos*, 1915: *Hodos*, 1914: *Hodos patak*, 1884: *Hodos patak*, *Hódos patak*, 1870: *Hodos p[atak]*, 1864: *Hodos* | *Ez a' tamás várallyai hegyekből folj de csak akkor ha hó sorvadás, és nagy zápor van. egyéb aránt ered ezen foljó az ugy nevezett Nagy Bábonyból, – a' Túrczi nagy kősziklás hegyből; ezen foljó neveztetik Hodosnak a' medre posvány; Aklinál egy feneketlen motsár-rá válik. ... ezen foljó nevezét onnan vette; hogy mikor meg árad. a' medrét lommel, iszappal tele hordja.* 1802–1811: *Hodos F[olyó]*, 1784: *Hodos Patak*. — Patak a település déli határában, amely a turci (Nagy-)Bábony és a tamásváraljai Kormos területén ered, majd a dabolci Égerrel egyesülve a Batárba folyik bele. A név a *hód* állatnév -s képzős formájából származik. A korábbi források **Hodos-folyó** és **Hodos-patak** formában is említik. Vö. Hodos 2., Hodos-híd, Hodos-part. Lásd Hódos (Dabolc, Halmi, Kisbábony), Hodos (Turc). — ÉGy., EKFT., HKFT., GÖRÖG, KOCÁN 2003: 54, PESTY 1864/57: 423b, T0.53.202.3, T1.S.74.18/38, T16.T.365, T16.T.541, T22.B.IX.a.2268, T22.B.IX.a.2269, T22.B.XV.c.500/2. — T10-D2, T11-E2.

Hodos 2. 2000: *Hódos*. — Szántóföld a határ délnyugati részén a Hodos-patak közelében. Átnyúlik Turc határába is. Lásd Hodos (Turc). — SzMHn. 2: 278. — T11-E2.

Hodos-folyó lásd **Hodos 1.**

Hodos-híd 2024: *Hodos-hid*, 2003: *Hodos higgya*. — A Halmi út mentén a Hodoson átívelő híd. **Hodos hídja** formában is említik. — ÉGy., KOCÁN 2003: 54. — T10-D2.

Hodos hídja lásd **Hodos-híd**

Hodos-part 1864: *Hódospart*, [19. sz. második fele]: *Hodospart*. — A település határának nyugati részén, a Hodos északi partján fekvő földterület. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-E2.

Hodos-patak lásd **Hodos 1.**

Honcsokos 2024: *Honcsokos, Honcsokosra*, 1864: *Honcsokos*, [19. sz. második fele]: *Honcsokos*. — Szántóföld a határ délnyugati részén a Halmi út mentén. A név a *honcsokos* 'rétterület, amelynek felületét kis dombok teszik egyenetlenné; vakondtúrásos terület' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-E5F5.

Hosszú-hát

Fotó: Hankusz Éva

Hosszú-hát 2024: *Hosszu-hát* | *A Hosszu-hát avval fejezőüdig be [a Szarvas-kövel].* 2000: *Hosszú-hát*, 1941: *Hosszú-hát*, 1935–1936: *Hosszuhát*, 1887: *Hosszuhát*, 1884: *Hosszu-hát*, 1864: *Hosszuhát*, *Hosszúhát* | *Ezen hegy inkább csak egy görbe léniát formál. Batarcs felől Akliig nyúlik, a' déli oldala kitűnő minden féle gyümölcs fákkal, és szőlővel van be ültetve. ezen Hosszúhát nevezetét vette hosszú formájától. déli oldalából, a' szőlők felett nagy tekintéljű kő szirtek emelkednek ki. | Hosszú hát teteje egy része szántó föld; a' mit várallya Község bir; egy része pedig tölgy, mogyoró és bikk fákkal, 's nyárfákkal van be növe, – az északi oldalából járhatatlan kő sziklák emelkednek ki. – a' hol szinte nagy bikkes erdő van. – ezen hosszú hátot három község bírja ú m: a' nyugoti végét akli, a' derekát gyúla. északi keleti végét pedig Tamás várallya meg jegyeztetik, hogy Szathmár, Szabolcs, Beregh, és máramaros megyebéli lakosoknak is van szőlő birtokok ezen a' Hosszúháton.* 1859–1860: *Hosszuhát*, [19. sz. második fele]: *Hosszuhát*, 1784: *Hoszu hat*, 1584: *Zelpes Bykk* aliter *Hozzwhat*. — Erdővel borított hegy a határ északnyugati részén. A *Hosszú-hát* elnevezés a terület hosszan elnyúló alakjára utal. A 16. századból adathozható **Szelpes-Bükk** névváltozat előtagja bizonytalan eredetű. Talán a *szelep* 'felszer, szárnyék, szín, bármilyen földött hely' tájszó -s képzős formája rejlik benne. Utótagja az egykor bükkerdőt jelölő *Bükk* helynév. — ÉGy., EKFT., HKFT., MaKF., MKFT., PESTY 1864/57: 422b, 444a, SZABÓ 1937: 495, SzamSz., SzMHn. 2: 278, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T5-F4.

Hosszú-szer 2024: *Hosszu-szer* | *Hát a Rövidszer az rövidebb, rövidebbek a parszellák, a másigba [a Hosszú-szerben] mek hosszabb.*

1864: *Hosszuszer*, [19. sz. második fele]: *Hosszuszer*; 1694: *Hosszszu szer*. — Szántóföld a határ délkeleti részén a Rövid-szertől délre. A névadás indítékát illetően többféle magyarázat is létezik a helybeliek körében. Egyesek szerint a *hosszú* előtag arra utal, hogy a Hosszú-szer távolabb van a falutól, mint a Rövid-szer, azaz hosszabb az út odáig. Más adatközlők szerint a parcellák méretéről kapta a nevét. Az utótag a *szer* 'határ távol eső része' jelentésű földrajzi köznévi. Vö. Hosszú-szeri-forrás. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 443b, SZABÓ 1937: 496, T0.53.202.2. — T11-G2.

Hosszú-szeri-forrás 2024: *Hosszu-szeri-förás*. — Forrás a Hosszú-szer területén. — ÉGy. — T11-G2.

Hozsváth-kert 2024: *Hozsvát-kert*. — Kert a Felszeg keleti részén. Mára beépült. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T5-H4H5.

Ilyés 2024: *Ijéjs, Ijéjsbe*. — Szántóföld a külterület délnyugati részén a Dabolci-gorondtól délre. A név bizonyára személynévből alakult. — ÉGy. — T11-E2.

Jordán 2024: *Jordán, Jordámba* | *Tóu ot má nincs, csak förás*. 1864: *Jordá[n]*, [19. sz. második fele]: *Jordán*. — A Dandut mentén a Majsi-kert szomszédságában fekvő szántóföld. A névadás indítékát nem ismerjük. Talán kapcsolatban lehet a Szamosháton ismert *jordán* 'zsidó' főnévvel, de az sem vethető el, hogy a *Jordán* ~ *Jordan* családnév képezi az alapját. Vö. Jordántó. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzamSz., T0.53.202.2, ÚCsnT., ÚMTsz. — T5-G4.

Jordán-tó 2000: *Jördán tó*. — A belterület északi részén fekvő egykori tó a Jordán közelében. Ma már nem azonosítható. — SzMHn. 2: 276. — T5-G4.

Juhhodálnál lásd **Pelesőc alja**

Juhkosár-domb 1864: *Jukosárdomb*, [19. sz. második fele]: *Juhkosárdomb*. — Egykori földterület a keleti határszélen. A név előtagja a *juhkosár* 'nem művelt szántóföldön gallyakból készített kerítés a juhok számára, hogy ott éjszaka kázva a területet trágyázzák' jelentésű földrajzi köznévi, ami arra utal, hogy korábban ilyen építmény állt a területén. — FKNT., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-H1.

A Kálmán és a Kis-telek

Fotó: Hankusz Éva

Kálmán 2024: *Kálmán, Kálmámba*, 1864: *Kálmán Kosara*, [19. sz. második fele]: *Kálmán kosara, Komán kosara*. — Szántóföld a határ keleti részén a Kis-telektől délre. Nevét egykori tulajdonosáról kapta. A történeti forrásokban említett **Kálmán kosara** névforma utótagja a *kosár* 'nem művelt szántóföldön gallyakból készített kerítés a juhok számára, hogy ott éjszakázva a területet trágyázzák' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKnt., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G2.

Kálmán kosara lásd **Kálmán**

Kanális 2024: *Kanális*. — Mesterséges árok a határ nyugati részén. — ÉGy. — T5-F5.

Karám 2024: *Karán*. — Szántóföld a belterületől délre a Temető közelében. A Szamosháton használatos *karám* ~ *karán* ~ *karány* 'tövissel bekerített hely, melybe a ménest, gulyát terelik éjszakára' szóból alakult. — ÉGy., SzamSz. — T11-G1.

Kaszáló 2000: *Kaszáló*. — BURA LÁSZLÓ szerint a határ délkeleti részén fekvő rét. — SzMHn. 2: 278. — T11-F2.

Kecskés 2024: *Kecskéjs* ~ *Kecskéjzs gödri* ~ *Kecskéjzs gödre*. — Bokros, gödrös terület a külterület keleti részén a Kálmán szomszédságában. A Turc határában említett Kecse-patak medrének helyén fekszik, bizonyára erről kapta a nevét. **Kecskés gödre** formában is említik. Lásd Kecse-patak (Turc). — ÉGy. — T11-G2.

Kecskés gödre lásd **Kecskés**

Kerek-hegy 2024: *Kerek-hegy*, 2000: *Kerek-hegy*, 1864: *Kerekhegy* | *Mint hogy itt a 'szöllő ültetések vége fél kört formál, nevezetét innen vette*. [19. sz. második fele]: *Kerekhegy*. — Szőlő és

gyümölcsös a határ északi részén az Oláh-hegytől keletre. Alakjáról kapta a nevét. Vö. Kerek-hegyi-forrás. — ÉGy., PESTY 1864/57: 423a, 444a, SzMHn. 2: 278, T0.53.202.2. — T5-G4.

Kerek-hegyi-forrás 2024: *Kerek-hegyi-förás* ~ *Gacs-förás*, 1864: *Kerekhegyi forrás* | *A' Hosszúhátnak Batarcs felől való végén van az úgy nevezett Kerekhegyi forrás*. — Forrás a Kerek-hegyen. A **Gacs-forrás** névváltozat a közelében lakó Gacs vezetéknévű személyre utal. — ÉGy., PESTY 1864/57: 423a. — T5-G4.

Kerek-liget 1864: *Kerek liget*, [19. sz. második fele]: *Kerekliget, Kert-liget*. — A külterület nyugati részén, a Hodos mentén fekvő egykori földterület. Bizonyára alakjáról kapta a nevét. A *Kert-liget* változat romlott névalak lehet. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T10-D2.

Kert lásd **Kert-domb**

Kertalja lásd **Kertekalja**

Kert-domb 2024: *Ker-domb*, 2000: *Kèrt*, 1864: *Kert domb, Kert dombja*, [19. sz. második fele]: *Kertdomb*. — Dombos szántóföld az Alszeg déli irányba futó kertjeinek végén, az Akasztó-domb és a Csorgatók között. **Kert** és **Kert dombja** alakban is szerepel. Vö. Kert dombja mögött. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 279, T0.53.202.2. — T11-F1.

Kert-domb alja mögött lásd **Kert dombja mögött**

Kert dombja lásd **Kert-domb**

Kert dombja mögött [19. sz. második fele]: *Kertdombja meget, Kertdombaljameget*. — A Kert-domb délnyugati szegletében fekvő egykori földterület. **Kert-domb alja mögött** formában is szerepel. — T0.53.202.2. — T11-F1.

Kertekalja 2024: *Kertekajja*, 1864: *Kert alja*, [19. sz. második fele]: *Kertalja*, 1694: *Kert alatt*. — Szántó föld a felszegi kertek végében a Pap-domb mellett. A régebbi források **Kertalja** formában is említik. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SZABÓ 1937: 496, T0.53.202.2. — T11-F1.

Kertvég 1864: *Kertvég*, [19. sz. második fele]: *Kertvég*. — A Felszeg keleti részének kertjei végén fekvő egykori földterület. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G1.

Kis-Bükk 1694: *Kis Bik*. — A település határában említett hely. Talán a Bükk része lehetett. Helyét pontosabban nem ismerjük. A név előtagja a terület méretére utalhat. — SZABÓ 1937: 496.

Kis-Csillagos 2024: *Kis-Csillagos*, *Kis-Csillagosra* | *A Csillagosnak a tetejibe, ot mety keresztű*. — Erdő a határ keleti részén a Csillagos közelében. A *kis* előtag arra utal, hogy a Csillagosnál kisebb területű. — ÉGy. — T11-G1.

Kis-Haraszt 1864: *Kisharaszt*, [19. sz. második fele]: *Kis haraszt*, *Kis-Haraszt*. — Egykori földterület a határ keleti részén az Orbán-domb közelében, a Nagy-Harasztól északra. Egy közvetlenül nem adatolható *Haraszt* nevű hely kisebbik része lehetett. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G1.

Kis-hegy 2024: *Kis-hegy*, 2000: *Kis-hegy*, 1864: *Kishegy*. — Legelő a település határának déli részén a Pelesóc lábánál. Korábban gyümölcsfákkal volt beültetve. A név előtagja a terület méretére utalhat. Vö. Kis-hegy alja. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 279. — T11-F3.

Kis-hegy alja 2024: *Kis-hegy ajja*, [19. sz. második fele]: *Kishegyalja*. — Szántó föld a falu határának déli részén a Kis-hegytől délre. A név utótagja az *alja* 'valaminek a mögöttes része' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKnt., T0.53.202.2. — T11-F3.

Kishíd 2024: *Kishid*, 1864: *Kishid lapos*, [19. sz. második fele]: *Kishidlapos*. — Szántó föld a határ északi részén a Pálínka fűző mellett. Nevét a mellette fekvő Kis hídról kapta. A korábbi források **Kishíd-lapos** formában említik. E név utótagja a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKnt., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T5-G4.

Kis híd 2024: *Kis hid* | *Ahol ugrik egyet a zóutóy. A Brigádná ugrik*. 2000: *Kis-híd*. — A Kanálison átívelő híd a Danduton. Vö. Kishíd. — ÉGy., SzMHn. 2: 279. — T5-G4.

Kishíd-lapos lásd **Kishíd**

Kis-Kolnik-hegy lásd **Kolnik**

Kis-Kormos 2024: *Kis-Kormos*, 1859–1860: *Kis Kormos*. — Erdővel fedett domb a határ keleti részén. A Kormos kisebbik, déli része. A név előtagja a Nagy-Kormoshoz való viszonyítást fejezi ki. — ÉGy., MKFT. — T5-H5.

Kis-láz 2024: *Kis-láz* | *A Suhóutú lefele van a Kis-láz*. — Kaszáló és gyümölcsös a határ nyugati részén a Pálínka fűző mellett. A név előtagja a terület méretére utal. Az utótag a *láz* 'lapos fekvésű térség, kaszáló' jelentésű ugcsoi és tiszaháti tájszó. — ÉGy., SzamSz. — T5-F5.

Kis-mező 2024: *Kis-mező*, 2000: *Kis-mező*, 1864: *Kismező*, [19. sz. második fele]: *Kismező*. — Szántó föld a belterülettől északra a Talok láza mellett. Méretéről kapta a nevét. A *Kis* előtag a Nagy-mezőhöz való viszonyítást fejezi ki. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 279, T0.53.202.2. — T5-G4.

Kis-part 2024: *Kis-part* ~ *Labdázó*. — A Felszeg középső részén lévő, az út és a házak közötti magasabb fekvésű terület. A név előtagja a Nagy-parthoz való viszonyítást fejezi ki. Az utótagja pedig a *part* 'magasabb fekvésű terület' jelentésű földrajzi köznévv. Korábban gyakran játszottak itt a helybeli gyerekek, erre utal a **Labdázó** elnevezés. — ÉGy., FKnt. — T32-C2.

Kis-telek 2024: *Kis-telek*, 2000: *Kis-telek*, 1864: *Kis Telek*, [19. sz. második fele]: *Kis Telek*. — Szántó föld a határ keleti részén a Kálmántól északra fekvő területen. A név előtagja a terület méretére utal. Az utótag a *telek* 'megművelt határrész' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKnt., PESTY 1864/57: 444a, SzMHn. 2: 279, T0.53.202.2. — T11-G2.

Kis-tisztás 2024: *Kis-tisztás*. — Erdei tisztás a Hosszú-háton. A név előtagja a Nagy-tisztáshoz való viszonyítást fejezi ki. — ÉGy. — T5-F4.

Kis utca 2024: *Kis ucca*. — A Felszegről északi irányba nyíló kisebb út a Felső iskola mellett. Neve a Nagy utcához való viszonyítást fejezi ki. — ÉGy. — T32-C2.

Kóka gorondja lásd **Gorond**

Kollektíva ól 2024: *Kollektíva óul*. — Épület a Batarcsi út mentén a Brigáddal szemben. Korábban itt tartották a kollektív gazdaság állatait. — ÉGy. — T5-G4.

Kolnik 2024: *Kolnik, Kolnigba ~ Kolnyik*, 1864: *Konik*, 1859–1860: *Kis Kolnikhegy*, [19. sz. második fele]: *Konik*. — Erdős terület a Kormos délkeleti részén. A név eredete bizonytalan. Hangszerkezete alapján szláv eredetre gondolhatunk (vö. or. *kol* 'karó, cölöp'; ukr. *kil* 'ua.'). A katonai térképen **Kis-Kolnik-hegy** névforma szerepel, és a Kis-Kormostól délre eső erdős területet jelöli. — ÉGy., HADROVICS–GÁLDI 1968/1: 658, MKFT., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G1.

Kormos 2024: *Kormos | Kormozsba voutá gom-bázni*. 1941: *Kormos*, 1914: *Kormos*, 1884: *Kormos*, 1864: *Kormos*. — Erdővel borított hegy a határ keleti részén. Nevét a hegyen található fekete színű szikláról kapta. Részai a Kis-Kormos és a Nagy-Kormos. — ÉGy., HKFT., MaKF., T0.53.202.1, T0.53.202.3. — T5-H4H5.

Kosár 2024: *Kosár*, 2000: *Kosár-völgy*, 1864: *Kosár*, 1864: *Koszár*; [19. sz. második fele]: *Kosár*, *Kosárgátos*, *Kosár gorond*. — Szántóföld a Pelesóc északnyugati lábánál a Bárány-völgy szomszédságában. A név a *kosár* 'nem művelt szántóföldön gallyakból készített kerítés a juhok számára, hogy ott éjszakázva a területet trágyázzák' jelentésű földrajzi köznévből alakult. A **Kosár-Gátas** névváltozat utótagja a területnek a Gátas pataka mentén való fekvésére utalhat. **Kosár-völgy**, illetve **Kosár-gorond** formában is szerepel. Ez utóbbi névforma utótagja a *gorond* 'halom, domb' jelentésű földrajzi köznévből. —

Kormos

Fotó: Hankusz Éva

Kőbánya

Fotó: Hankusz Éva

ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 444a, SzMHn. 2: 279, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T5-F5.

Kosár-Gátas lásd **Kosár**

Kosár-gorond lásd **Kosár**

Kosár-völgy lásd **Kosár**

Kossuth-domb 2024: *Kosud-domb*. — Kisebb domb a Felszegen. Jelenleg a Kultúr áll rajta. A helybeliek szerint korábban, a „magyar időben” erre a dombra volt kitézve a magyar zászló, és itt tartottak beszédeket, ünnepeket. A helynek erre a funkciójára utalhat a név *Kossuth* előtagja. — ÉGy. — T32-C2.

Kőbánya 2024: *Kúbánya*, 2000: *Kőbánya*. — Egykori kőbánya a határ északnyugati részén a Hosszú-hát lábánál. Vö. Pap Laci-bánya. — ÉGy., SzMHn. 2: 279. — T5-F4.

Kőváralja lásd **Tamásváralja**

Kövespatak 1864: *Kövespatak | Ezen kő szirt alatt lévő gyalog út mellett nyúgotra van egy völgy ez nevezetik Kövespataknak; azért, hogy a' medre Köves, míg hosszú hátból ki ért a' szőlők között, délre*. — Völgy a település nyugati határában. A név a meder köves voltára utal, és elsődlegesen víznév volt, mely a környező területet is jelölte. Lásd *Kövespatak* (Halmi-hegy). — PESTY 1864/57: 422b.

Kultúr 2024: *Kultur ~ Kulturház*, 2000: *Kültúr-ház*. — Épület a Felszegen. Művelődési házként működik. *Kultúr-ház*-nak is nevezik. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-C2.

Kultúr-ház lásd **Kultúr**

Külső-Akol lásd **Alsó-Akol**

Külső-Bükk 2024: *Kisőj-Bikk*. — Tisztás a falu határának északi részén. A Bükknek a belterülethez közelebb eső része. A név előtagja a Belső-Bükkhöz való viszonyítást fejezi ki. — ÉGy. — T5F4.

Labdázó lásd **Kis-part**

Laci-kert 2024: *Laci-kert.* — Szántó föld és gyümölcsös a Batarcsi út mentén a Kis híd közelében. A név előtagja a tulajdonos beceneve. — ÉGy. — T5-G4.

Lyukas-kő 2024: *Jukas-kő.* — Szikla a Kormoson a Balog-forrás közelében. Alakjáról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-G1.

Majsi-kert 2024: *Majsi-kert.* — Gyümölcsös az Alszeg és a Dandut által közrezárt területen. Egykori tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T5-G4.

Malom-láz 2024: *Malom-láz* | *Régen asz mon-ták, hogy valami Elek csalánnak vóut ot mallom.* — Kaszáló a belterületől délre a Pogácsa-mező mellett. A helybeliek még emlékeznek az egykor itt álló malomra, melyről a terület a nevét kapta. A név utótagja a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKnt. — T11-F1.

Mihály-kút lásd **Mihály-völgyi-kút**

Mihály-völgy lásd **Mihály völgye**

Mihály völgye 2024: *Miháj vőüggye*, 2000: *Miháj-völgy*, 1864: *Elekmihály völgy*, [19. sz. második fele]: *Elekmihály völgy*, *Elek Mihály völgy*, *Elekmihályvölgye.* — Legelő a határ délkeleti részén a Szomódok és a Rövid-szer szomszédságában. Egykori tulajdonosáról, Elek Mihályról kapta a nevét. *Mihály-völgy*, *Elek Mihály-völgy*, illetve *Elek Mihály völgye* formában is szerepel. Vö. Mihály-völgyi-kút. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 279, T0.53.202.2. — T11-F2.

Mihály-völgyi-forrás lásd **Mihály-völgyi-kút**

Mihály-völgyi-kút 2024: *Miháj-vőügyi-kut* ~ *Miháj-vőügyi-fórás*, 2000: *Miháj-kút.* — Kút a Mihály völgye északi részén. *Mihály-völgyi-forrás* és *Mihály-kút* néven is említik. — ÉGy., SzMHn. 2: 279. — T11-F2G2.

Moc-forrás 2024: *Moc-fórás* ~ *Mocs-fórás.* — Forrás a Pelesőc alján. A név előtagja bizonyára a *móc* 'egy román népcsoport tagja' népnév. — ÉGy., TESz. — T11-F1.

Mogyorós 1. 2024: *Mogyoróus*, 2000: *Mogyorós*, 1864: *Mogyoros*, [19. sz. második fele]: *Mogyoros.* — Kaszáló a külterület északi részén a Kerek-hegy mellett. Nevét növényzetéről kapta. Vö. Mogyorós-hegyalja. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 279, T0.53.202.2. — T5-G4.

Mogyorós 2. 2024: *Mogyoróus* | *Biszto van [mogyorófa], régen nem vótunk már ott. Megvam, mek ha nincs is, ugvis az a neve.* — Erdő a Hosszú-háton. Nevét az itt levő mogyoróbokrokról kapta. — ÉGy. — T5-F4.

Mogyorós-hegyalja [19. sz. második fele]: *Mogyoros hegyalja.* — A település határának északi részén, a Mogyorós mellett fekvő egykori földterület. — T0.53.202.2. — T5-G4.

Mosó-kút 2024: *Mosóu-kut* | *Ide jártak sújkolni régen az asszonyok.* 2000: *Mosókút.* — A Felszeg keleti vége közelében a Kormos erdejében, a Mosó-kút-forrás vize által táplált kisebb víz-állás. Korábban ide jártak az asszonyok mosni, illetve a felszegesiek a jószágok itatására is használták. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T11-G1.

Mosó-kút-forrás 2024: *Mosóu-kut-fórás.* — A Felszeg keleti vége közelében, a Kormos erdejében lévő, a Mosó-kutat tápláló, jó vizű forrás. — ÉGy. — T5-H5.

Mosó-kút-forrás

Fotó: Hankusz Éva

Murkos 2024: *Murkos.* — Kaszáló és szántó a külterület északi részén a Mogyorós területén. Korábban murkot, azaz sárgarépat termesztettek a területen. — ÉGy. — T5-G4.

Nádas lásd **Nádas-láz**

Nádas-köz lásd **Nádas-láz**

Nádas-láz 2024: *Nádas-láz*, 2000: *Nádas-láz*, 1941: *Nádas*, 1884: *Nádas*, 1864: *Nádas köz*, [19. sz. második fele]: *Nádasláz*. — Szántóföld a határ nyugati részén a Dabolci-gorondtól nyugatra. Korábban nádas terület volt, erre utal a név előtagja. Az utótag a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévv. *Nádas* és *Nádas-köz* formában is szerepel. Ez utóbbi név utótagja – ha nem tévesen lejegyzett forma – a *köz* 'két terület közötti hely' értelmű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKnt., HKFT., MaKF., SzMHn. 2: 279, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T11-E2.

Nagy-Déllő alja lásd **Déllő alja**

Nagy-dűlő alja lásd **Déllő alja**

Nagy-gödör 2024: *Nagy-gödör* | *Ahum van az ugorka nekünk*. — Árok a belterülettől délre a Balázs-domb és az Akasztó-domb között. Vö. Nagy-gödöri út. — ÉGy. — T11-F1.

Nagy-gödöri út 2024: *Nagy-gödöri út*. — A belterülettől délre a Nagy-gödör mentén futó földút. — ÉGy. — T5-G4G5.

Nagy-Haraszt 1864: *Nagy Haraszt*, [19. sz. második fele]: *Nagy haraszt*, *Nagy-Haraszt*. — Egykori földterület a határ keleti részén az Orbán-domb közelében, a Kis-Haraszttól délre. Egy közvetlenül nem adatolható *Haraszt* nevű hely kisebbik része lehetett. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G1.

Nagy Kató 2024: *Naty Katóy*. — Kisebb kaszáló a határ keleti részén a Dögtér közelében. A név személynévből alakult, a névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T11-G1.

Nagy-Kormos 1864: *Nagy Kormos* | *Ezen hegy azért neveztetik Nagy Kormosnak; hogy egészen kormos kő sziklák emelkednek ki belőle*. 1859–1860: *Nagy Kormos*. — Erdővel borított hegy a határ keleti részén. A Kormos nagyobbik, északi része. A név előtagja a Kis-Kormoshoz való viszonyítást fejezi ki. — MKFT., PESTY 1864/57: 422a. — T5-H4H5.

Nagy-kő 2000: *Naty-kő*. — A település határának délnyugati részén fekvő domb. — SzMHn. 2: 279. — T11-E2.

Nagy Lőrinc láza lásd **Tekeres-láz**

Nagy-mező 1694: *Nagy mező*. — A település határában említett hely. Pontosabban nem lokalizálható. Nevét bizonyára méretéről kapta. A *nagy* előtag a Kis-mezőhöz való viszonyítást fejezi ki. — SZABÓ 1937: 496.

A Nagy-Nyíres a Szomódokkal és a Pelesőccel
Fotó: Hankusz Éva

Nagy-Nyíres 2024: *Nagy-Nyires*. — Szántóföld a határ délkeleti részén a Férges-Nyírestől nyugatra. A korábban nagyobb területen fekvő Nyíres része volt. Az előtag a terület méretére utal. — ÉGy. — T11-G2.

Nagy-part 2024: *Naty-part*. — A Felszeg magasabb fekvésű keleti része. A név előtagja a Kis-parthoz való viszonyítást fejezi ki. Az utótag a *part* 'magasabb fekvésű terület' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKnt. — T32-D2.

Nagy-szőlő 2024: *Naty-szőlő*, 1864: *Nagy Szöllő*, [19. sz. második fele]: *Nagy Szöllő*, *Nagy szőlő*. — Legelő és erdő a határ keleti részén a Szomódoktól északra. Korábban szőlőt termesztettek a területen. A név előtagja a terület méretére utal. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T11-F2G2.

Nagy-tiszta 2024: *Naty-tiszta* ~ *Naty-tisztás* | *Még tám máléjt is ültetget benne. Igaz, csak mindég a vaddisznóy lejette. ... Azak fenn, az éilem vannak, a gerincen. A kéjt tisztás*. — Tisztás a Hosszú-háton. A név utótagja a *tiszta* 'erdőben levő füves terület, ahol nincs fa' jelentésű földrajzi köznévv (FKnt.). **Nagy-tisztás** néven is említik. A *nagy* előtag a Kis-tisztáshoz való viszonyítást fejezi ki. — ÉGy. — T5-F4.

Nagy-tisztás lásd **Nagy-tiszta**

Nagy út lásd **Halmi út**

Nagy utca 2024: *Nagy ucca*, 2000: *Nagy ucca*. — A Felszegről nyíló, déli irányba futó földút. Neve a Kis utcához való viszonyítást fejezi ki. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-C2.

Német-hegy 2024: *Német-hegy*, 1864: *Német-hegy*, [19. sz. második fele]: *Némethegy*, *Német-hegy*. — Elbokrosodott terület a határ északnyugati részén a Hosszú-hát lábánál. A helybeliek szerint német nemzetiségű személy birtokolhatta, ugyanis a szomszédos Bataracson a *Német utca*

név is utal az egykori német lakosságra. Az előtag azonban családnév is lehet. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-F4.

Nyíres 2024: *Nyires*, 2000: *Nyíres*, 1941: *Nyíres dűlő*, 1914: *Nyires*, 1887: *Nyires dűllő*, 1884: *Nyires dűlő*. — Szántóföld a külterület délkeleti részén a Férges-Nyírestől északra. **Nyíres-dűllő**-ként is szerepel. A térképes források szerint korábban jóval nagyobb területet jelölt a név. Egykor nyíres erdő lehetett. A mai Nagy-Nyíres, Férges-Nyíres, illetve Déllő-Nyíres elnevezések a terület egyes részeit jelölik. Vö. Nyíres-domb, Nyíres-láz. — ÉGy., HKFT., MaKF., SZABÓ 1937: 496, SzMHn. 2: 279, T0.53.202.3. — T11-G2.

Nyíres-domb 1864: *Nyíres domb*, *Nyíresdomb*, [19. sz. második fele]: *Nyíresdomb*. — A település keleti határában a Déllő-Nyírestől északra fekvő egykori földterület. A név a Nyíres keleti, dombos területét jelölhette. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-G2.

Nyíres-dűlő lásd **Nyíres**

Nyíres-láz 1584: *Nyres Lazz*, pratum. — Egykori rét a település határában. Helyét pontosabban nem ismerjük. Talán a korábban nagyobb kiterjedésű Nyíres valamely részét jelölte. A név utótagja a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévv. — FKnt., SZABÓ 1937: 496.

Nyíres-szeg 2024: *Nyíres-szeg*, 1864: *Nyíres-szeg*, 1864: *Níereszeg*, [19. sz. második fele]: *Nyíresszeg*. — Szántóföld a határ nyugati részén a Péterpataka mellett. A név előtagja a terület növényzetére utal. Az utótag a *szeg* 'határ egy része' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKnt., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T11-E2.

Nyíri-tó 2024: *Nyíri-tó*, 1864: *Nyírta*, [19. sz. második fele]: *Nyíritó*. — Szántóföld és kaszáló a belterület közelében az Akasztó-dombtól keletre. A név előtagja az egykori tulajdonosára utal, a helybeliek szerint korábban éltek *Nyíri* családnévűek a településen. Az utótag a *tó* '(melyen fekvő) vizenyős terület, rét' jelentésű földrajzi köznévv. Vö. Nyíri-tói-kút. — ÉGy., FKnt., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T5-G5.

Nyíri-tói-kút 2024: *Nyíri-tó*ji-kút. — Kút a Nyíri-tó területén. — ÉGy. — T5-G4G5.

Odú 1. lásd **Odú-forrás**

Odú 2. 2024: *Odu ~ Odu-hegy*. — Szőlőhegy és gyümölcsös a település határának északnyugati

részén a Suhó-hegytől északra. Nevét az ott található Odú-forrásról kapta. **Odú-hegy** néven kis említik. — ÉGy. — T5-F4.

Odú-forrás 2024: *Odu ~ Odu-fóras | Ijen gödörbe van, oduba van. Gödörágba van. | A fóras a gödörbe van, de a fórasról neveszték el a hegyet.* 1864: *Odú. forrás | ezen vizet csak a' szomszéd szöllő birtokosok használják. — Azért neveztetik odúnak; mert felette és oldalba borzató kő szírtek állanak, mint egy várat formálnak; a' viz forrás pedig ez alatt áll.* — Forrás az Odú-hegyen. Nevét onnan kapta, hogy a forrás környezetében lévő sziklák odúszerű formát alkotnak. **Odú** néven is említik. — ÉGy., PESTY 1864/57: 423a. — T5-F4.

Odú-hegy lásd **Odú 2.**

Oláh-hegy 2024: *Oláh-hegy | A Zolá-hegy az it van a Lukács kajibájáná. ... a kajibádon erül van nekünk, van ety pallak fefele, a Zolá-hegy. | Azér Oláh-hegy, mert közzel vóutak a batarcsijak, és ide jártak cseresznyét lopni.* 2000: *Oláh-hegy*, 1864: *Oláh hegy*, [19. sz. második fele]: *Oláh hegy*. — Szőlőhegy és gyümölcsös a határ északi részén a Verböci-hegy és a Kerek-hegy között. A név a helybeliek szerint a román lakosságú Batarcs közelségére utal, ugyanakkor nem zárható ki az előtag személynévi eredete sem. Vö. Hegyalja. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, SzMHn. 2: 280, T0.53.202.2. — T5-G4.

Orbán-domb 2024: *Orbán-domb ~ Orbán-domb*, 2000: *Orbán-domb*, 1941: *Orbán-domb*, 1884: *Orban domb*, 1864: *Orbándomb*, [19 sz. második fele]: *Orbándomb*. — Erdő a határ keleti részén az Apró-földek mellett. A név előtagja személynév lehet. Az *Orbán* családnév megtalálható a település történeti családnévanyagában. — ÉGy., HKFT., MaKF., PESTY 1864/57: 443b, SZABÓ 1937: 494, SzMHn. 2: 280, T0.53.202.2. — T11-G1G2.

Országút lásd **Halmi út**

Ország útja lásd **Halmi út**

Ökör-fő 1482: *Ewkewrfew*, silva. — Egykori erdő a település határában. Helyét pontosabban nem ismerjük. A név a szomszédos Kisbábonyban és Túrterebesen dülönévként is előfordul. Lásd Ökör-fő (Kisbábony, Túrterebes). — SZABÓ 1937: 495.

Pálínkafőző 1. 2024: *Pájínkafőző*, 2000: *Pálinkafőző*. — A határ nyugati részén a belterület

közelében fekvő épület. Korábban pálinkafőző működött benne. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T5-F5.

Pálinkafőző 2. 2024: *Pájinkafőzőü.* — A Batarcsi út mentén a Kis híd közelében található épület. Pálinkafőző működik benne. — ÉGy. — T5-G4.

Pap-domb 2024: *Pab-domb*, 2000: *Pap-domb*, *Párti-domb*, 1864: *Pap dombja*, [19. sz. második fele]: *Papdombja*, *Papdombalja*, *Papdombi*. — Szántóföld a belterületől délre a Temető közelében. A név előtagja arra utal, hogy a terület korábban a református egyház tulajdonában volt.

Pap dombja, **Pap-domb alja** formában is szerepel. A **Párti-domb** névváltozat esetében a névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 280, T0.53.202.2. — T11-F1.

Pap-domb alja lásd **Pap-domb**

Pap dombja lásd **Pap-domb**

Pap-forrás lásd **Pap forrása**

Pap forrása 2024: *Pap forása ~ Pap-fórás*, 1694: *Pap forrása*. — Forrás a Pelesőc alja területén a Moc-forrás közelében. A Pelesőc aljának a forráshoz közeli része egyházi tulajdonban van, feltehetőleg ezzel áll kapcsolatban a név előtagja. **Pap-forrás** formában is említik. — ÉGy., SZABÓ 1937: 496. — T11-F1.

Pap Laci 2024: *Pap Laci*, *Pap Laciba*. — Erdő és kaszáló a település határának északi részén a Kőbánya közelében. Nevét tulajdonosáról kapta. Vö. Pap Laci-bánya, Pap Laci forrása. — ÉGy. — T5-G4.

Pap Laci-bánya 2000: *Pap-Laci-bánya*. — Domb a külterületen. Pontos helyét a forrás nem közli. Talán a Pap Laci mellett húzóódó Kőbányára utalhat a név. — SzMHn. 2: 280.

Pap Laci forrása

Fotó: Hankusz Éva

Pap Laci forrása 2024: *Pap Laci forása*. — Forrás a Pap Laciban. — ÉGy. — T5-G4.

Papmolna 2024: *Papmóna*, *Papmónába*, 1864: *Pappmona*, [19. sz. második fele]: *Papmona*, 1694: *Pap mona*. — Szántóföld a település nyugati határában a Pelesőc északnyugati lábánál. A név előtagja feltehetően személynév. Az utótag a *malom* régies birtokos személyjeles *molna ~ móna* alakja. A helybeliek nem emlékeznek malomra ezen a területen. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SZABÓ 1937: 496, T0.53.202.2. — T5-F5.

Papucs-kő 2024: *Papucs-kű* | *Ojan alakja vam, mint ety papucs*. — Papucs formájú kőszikla a Hosszú-háton. — ÉGy. — T5-F4.

Parókia 2024: *Paróukija*. — Lelkészi lakás a Felszegen a Felső iskola mellett. — ÉGy. — T32-C2.

Párti-domb lásd **Pap-domb**

Pásti 2024: *Pásti*, 1864: *Pásti*, [19. sz. második fele]: *Pásti*. — Gyümölcsös a határ keleti részén a Nagy utca mentén. A név a *pást* 'alacsony, sűrű fűvel benőtt hely, legelő' jelentésű földrajzi köznévi képzős származéka. — ÉGy., FKNt., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T11-F1.

Pelesőc 2024: *Pelecőüs*, *Pelecőüsre ~ Pelecsőüs ~ Pelesőüc ~ Pelesőücs*, *Peleszőüdzsbe ~ Pelesőüdz-domb ~ Pelesőüc-erdő ~ Pelesőüc-hegy ~ Hegy ~ Pelesőc hegye*, 2000: *Pelecős*, 1941: *Pelesóc*, *Pelesőc*, 1931: *Pelesóc*, 1884: *Pelesőcz*, *Pelesoc*, 1870: *Belesovecs*, 1864: *Pelsőcz*, *Peleszéc* | *Tölggy, bikk, gyertyán, mogyoró, juhar, fákkaal be növe. – ezen hegy a' nevezetét hogy honnan vette? nem tudatik*. 1864: *Pelesőcz*, 1864: *Pelesovecz*, 1859–1860: *Belescutz*, [19. sz. második fele]: *Peleszéc*, *Pelesőcz*, 1784: *Belesocz*, 1658: *Peleszőcz*, 1477/1478: *Pelsewchegye*, *Pelsewczhegye*, 1477: *Pelseweshegye*, *Pelsewezhegye*, 1477: *Pelsewczhegye*, 1476: *Pelsewczhegye*. — Nagy kiterjedésű erdővel borított domb a település határának déli részén. A név szláv eredetű, amelynek ósszláv töve a **plěchъ*, *plěšъ* 'csupas, kopár hely' lexéma, ehhez járult a szláv *-ivъcb* helynévképzőbókor. KNEZSA szerint a név a **plěšъ* 'csupas, kopár hely' > **Plěšivъcb* > *Pelesoc* > *Pelesoc* változáson ment keresztül. A FNESz. is szláv eredetre vezeti vissza a magyar nyelvterületen máshol is előforduló helynevet. A *Pelesoc* vál-

A Pelesőc és a Pelesőc alja

Fotó: Hankusz Éva

tozat mellett a hangátvetéses *Pelecős*, illetve a *Pelecšös*, *Peleszöcs* forma is elterjedt. A történeti adatok között vélhetően rontott formákat is találunk. A népnyelvben **Pelesőc-domb**, **Pelesőc-erdő**, **Pelesőc-hegy**, **Pelesőc hegye** és **Hegy** néven is említik. Vö. Pelesőc alja. — DL. 81794, 81797, 88589, ÉGy., EKFT., FNESZ. *Pelsőc*, HKFT., KNIEZSA 1974/1: 421, KOCÁN 2022: 295, MaKF., MKFT., PESTY 1864/57: 422a, 444a, SZABÓ 1937: 284, 369, SZMHn. 2: 280, ŠMILAUER 1970: 28–29, 143, T0.53.202.1, T0.53.202.2, T1.S.74.18/38, T1.S.78.1957/1–35, T16.T.541, T22.B.IX.a.2269, Z. 11: 200, 206, 234, 235. — T11-F2.

Pelesőc alja 2024: *Pelecőüs ajja ~ Pelecsőüs ajja ~ Pelesőüc ajja ~ Juhodájna*, 2000: *Pelecős ajja*, 1864: *Peleczesalja*, *Peleszeczsalja*, [19. sz. második fele]: *Peleczésalja*, *Peleszeczsalja*, *Pelesőcz alja*. — Szántó föld a Pelesőc északkeleti lábánál a Pogácsa-mező és az Orbán-domb között. A név előtagjában többféle hangtani változatot és vélhetően tévesen lejegyzett alakokat is találunk, ugyanúgy, mint a *Pelesőc* alapnév esetében. A név utótagja az *alja* 'valaminek a mögöttes része' jelentésű földrajzi köznévből. Korábban juhhodály állt a területen, erre utal a **Juhhodálynál** elnevezés. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 443b, 444a, SZMHn. 2: 280, T0.53.202.2. — T11-F1.

Pelesőc-domb lásd **Pelesőc**

Pelesőc-erdő lásd **Pelesőc**

Pelesőc-hegy lásd **Pelesőc**

Pelesőc hegye lásd **Pelesőc**

Péterpataka 2024: *Péterpataka*, 1864: *Péterpataka*, [19. sz. második fele]: *Péterpataka*,

Péter pataka. — Szántó föld a település nyugati határában a Dabolci-gorond és a Zsoldos-völgy között. A név elsődlegesen folyóvizet jelölhetett, majd ez a név a szomszédos területekre is átvonódott. A név előtagja személynév. A településen ma is élnek *Péter* családnevűek. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-E2.

Pogácsa-mező 2024: *Pogácsa-mezőü*, *Pogácsa-mezőüre*, *Pogácsa-mezőübe*. — Szántó föld a Pelesőc északi lábánál a Fertő mellett. Gyengén termő föld, ahová rendszerint napraforgót vetettek. A *pogácsa* a helyi nyelvhasználatban 'a napraforgó termése; a napraforgónak a sajtóban keményre és korong alakúra préselt moncsa, melyből az olajat kisajtolták' jelentéssel bír, illetve 'kicsépelet napraforgókalap' jelentése is van. — ÉGy., SzamSz. — T5-F5.

Református temető lásd **Temető**

Róka lásd **Róka-völgy**

Róka-hegy 1864: *Rókahegy*, [19. sz. második fele]: *Rokahegy*. — A település északi határában az Elek-hegy és az Oláh-hegy között húzódó földterület. Nevét a terület jellemző állatvilágról kaphatta. Vö. Róka-völgy. — PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-G4.

Róka-völgy 2024: *Róuka-vőügy*, *Róuka-vőügyre*, 2000: *Róka*. — Gyümölcsös és szántó a település északi határában az egykori Róka-hegy északi részén. **Róka** formában is említik. — ÉGy., SZMHn. 2: 280. — T5-G4.

Románok járója lásd **Szoros**

Rossz-mocsár 2024: *Rosz-macsár*, *Rosz-macsárba*, *Rosz-macsár*, 1864: *Rossz mocsár*, *Roszmocsár* | *Ezt a a' gátos pataka el önti, és mocsárrá válik, a' mi a' hodos foljába lassan*

le szívárog, – innen neveztetik rossz mocsárnak. [19. sz. második fele]: *Roszmocsár*. — A település nyugati határszélén, a Hodos mentén fekvő, gyakran vizenyős, mocsaras szántóföld. — ÉGy., PESTY 1864/57: 423b–424a, 444a, T0.53.202.2. — T10-D2.

Rövid-sor lásd **Rövid-szer**

Rövid-szer 2024: *Rövit-szer*; 1864: *Rövid szer*; 1864: *Rövidsor*; [19. sz. második fele]: *Rövid szer*, *Rövidszer*; 1694: *Rövid szer*. — Szántóföld a határ délkeleti részén a Hosszú-szertől északra. A névadás indítékát illetően többféle magyarázat is létezik a helybeliek körében. Egyesek szerint a *rövid* előtag arra utal, hogy a Rövid-szer közelebb van a faluhoz, mint a Hosszú-szer, azaz rövidebb az út odáig. Mások szerint a parcellák méretéről kapta a nevét. Az utótag a *szer* 'határ távol eső része' jelentésű földrajzi köznévv. A **Rövid-sor** névváltozat utótagja – ha nem tévesztés eredménye – a *sor* 'szabályos alakú földdarabok a határban' jelentésű földrajzi köznévv, ami a *szer* szóval, eredetét tekintve, összefügg. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 443b, SZABÓ 1937: 496, T0.53.202.1, T0.53.202.2. — T11-G2.

Samu-kert lásd **Aprozár-kert**

Sellő 2024: *Sellőj*, *Sellőjbe*, *Sellőjre*. — Szántóföld a határ déli részén a Hodos mentén. A név a *sellő* 'folyómeder kiemelkedő része, illetve az ilyen mederszakasz fölött nagyobb sodrással folyó víz' jelentésű szóból származik. — ÉGy., ÚMTsz. — T11-E2.

Senki földje 2024: *Sénki főggye*. — Lapos terület a határ délnyugati részén a Hodos mentén. A név arra utalhat, hogy művelésre alkalmatlan a terület. — ÉGy. — T10-D2.

Sillye bükkje 1694: *Sillye Biki*. — A település határában említett hely. Pontosabban nem lokalizálható. A név előtagja bizonyára személynév lehet. A *Sile* ~ *Silye* személynévet a közeli Dabolc történeti családnévanyagában is említik. Az utótag a *bükk* 'bükkfából álló erdő' jelentésű földrajzi köznévv birtokos személyjeles alakja. — FKNT., SZABÓ 1937: 320, 496.

Somos 2024: *Somos* | *A Somos az bent a Peleszöüdsbe van, a Dabóuci-gorondon felül. ... Itt a Somos, ez a réisz it néj, meg ez amék inkáp ki van száradva, me köves réiszem van, és akko ot ki van száradva. | Sok somfa vout, és*

azéjir nevesztéjk el. Oda mentek soméjir, szedni réjigen. — Erdő a Pelesőcön. Az itt álló somfáról kapta a nevét. Vö. Somos-bükk. — ÉGy. — T11-E2F2..

Somos-bükk 1584: *Somos Bykk*. — Egykori erdő a település határában. Helyét pontosabban nem ismerjük. A név előtagja a terület növényzetére utal. Talán a mai Somossal azonos helyet jelölt. Az utótag a *bükk* 'bükkfából álló erdő' jelentésű földrajzi köznévv. — FKNT., SZABÓ 1937: 495.

Somolyó 2024: *Somójóy*, *Somójóyba*, 1864: *Somolyó*, [19. sz. második fele]: *Somolyo*. — Bokorral benőtt, gödrös terület a határ keleti részén a Csonka-Nyírestől délre. A név a magyar nyelvterületen elterjedt *Somló* ~ *Somlyó* nevekkkel áll kapcsolatban, s ez esetben egy régi *somlik* ~ *somlyik* ige igenévi származéka, melynek értelme 'megcsuszamló, suvadó oldalú hegy'. — ÉGy., FNESz., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T11-G1.

Somolyó

Fotó: Hankusz Éva

Suhó 2024: *Sohóy* ~ *Suhóy* | *Felül Odu, alólul Sohóy. Onnem van legaláp tizenhacs családnag bevezetve a viz. 2000: Sohó*, 1864: *Súhó*; vagy *Zúhogó forrás*, *Zúgó* | *Ez Tamás várallya Községhez nem messze fekszik; a 'szöllők között, kősziklából ki zuhanó víz; ezért neveztetik Súhó, vagy Zúgónak, csendes zúgással ömlik ki. – Tamás várallya Község lakossa ezen forrásból hordja az inni való vizet; mint hogy benn a 'Községbe a viz posvány izú; és kevés van.* — Forrás a település határának északnyugati részén a Suhó-hegyen. Nevét a sziklából kiömlő víz hangjáról kapta. A **Zúgó** és **Zuhogó-forrás** névváltozatok ugyan-

csak erre utalnak. Vö. Suhó út. — ÉGy., PESTY 1864/57: 423a, SzMHn. 2: 280. — T5-F4.

Suhó-hegy 2024: *Sóu-hegy ~ Sohóu-hegy ~ Suhóu-hegy*, 1864: *Zuhóhegy*, [19. sz. második fele]: *Suhohegy*. — Szőlő, gyümölcsös és szántó a határ északnyugati részén a Hosszú-hát közelében. Nevét az ott lévő Suhó forrásról kapta. **Zuhó-hegy** formában is szerepel. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-F4.

Suhó út 2024: *Suhóu ut*, 2000: *Sohó út*. — A Suhóhoz vezető földút. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T5-F4.

Sülyedés 2024: *Sijjedéjs, Sijjedéjshez*. — Gyümölcsös a Felszeg északi irányba futó kertjeinek végénél a Vár-hegy lábánál. A név a hely alacsony, völgyszerű fekvésére utal. — ÉGy. — T5-H4.

Száldobos-ágazat 1694: *Száldobos Arrozat*. — A település határában említett hely. Pontosán nem lokalizálható. Az előtagban a régi *száldob* 'hársfa' szó rejlik. Az utótag olvasata bizonytalan. KOCÁN BÉLA szerint az *ágazat* 'völgy kezdeti részének több kis völgyágra való szétágazódása' értelmű földrajzi köznévről alakja lehet. — KOCÁN 2022: 331, SZABÓ 1937: 496, TESz.

Szarvas-kő 2024: *Szarvas-kű | A Szarvas-kürő leugrott a szarvas. ... A vadász, hogy vadászott, és hát csóuróu szarvas, nem vóut hova fojamogygyon, leugrott. És innen neveszték el. | A mondák ugy vóutak, hogy amikor Hunor meg Magyar vadásztak, hát erre is jártak, osztán a szarvast, a csodaszarvas meg akarták fogni, hát arrú a kürül ugrot le. Hát az magasabb, ha fentrül lenéjzel, mintha a templom tetejirü néjzné le. És onnan ugrot le a csodaszarvas. [Népmonda, Dabolc], 2003: Szarvaskű | Talán belesett a szarvas a szakadékba, de nem tudni biztosan. 1935–1936: Szarvaskű, 1864: szarvas Kő szirt, Szarvaskőnél | A'Gyúlára vezető gyalog út felett a'60. lábnyi magosságú szarvas Kő szirt, ezen kő szirt nevezetét vette több szarv formájától; a' mennyiben a' ki nyúló teteje úgy áll; mintha egy nagy éppület vólna; és a' Kémények egy csoportba nyúlnának ki az éppületből; ezen kő szirt szélessége 48. láb. 1735: Szarvaskő, 1634: Sarvaskő. — Kőszirt a Hosszú-háton. A helybeliek elmondása szerint nevét onnan kapta, hogy erről*

Szarvas-kő

Fotó: Hankusz Éva

a körül ugrott a mélybe egy szarvas, melyet egy vadász (más elképzelés szerint egy ragadozó) üldözött. Egyesek a csodaszarvas mondájával hozzák összefüggésbe a nevet. PESTY FRIGYES helynévgyűjteménye más magyarázatot ad a névadásra: eszerint formájáról kapta a kőszirt a nevét. Vö. Szarvas-kő-hát. — ÉGy., KOCÁN 2003: 56–57, PESTY 1864/57: 422b, 440a, SZABÓ 1937: 369, 496, SzamSz. 897. — T5-F4.

Szarvas-kő-hát 1864: *Szarvaskőhát*, [19. sz. második fele]: *Szarvaskőhát*. — A település határának északnyugati részén a Szarvas-kő közelében fekvő földterület. A név utótagja a *hát* 'valami mögött fekvő terület, valaminek a mögöttes része' jelentésű földrajzi köznévről. — FKnt., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T5-F4.

Szegedi-hát 2024: *Szegedi-hát | A Szilvás utám van Szegedi-hát. ... Aszt azéjir mongyák, hoty Szegedi-hát, mer Szegedi vóut, a nevéjn sok, sok erdeje vóut*. — Erdő a Pelesóc déli részén. Nevét egykori tulajdonosa családnevéről kapta. — ÉGy. — T11-F2.

Szelpes-Bükk lásd **Hosszú-hát**

Szijas-láz 2024: *Szijas-láz ~ Cijus-láz*, 1864: *Szijas láz*, [19. sz. második fele]: *Szijuuláz*. — Szántóföld a határ északkeleti részén a Harsztos-hát szomszédságában. A név előtagja a *szijas* 'letaposott, szikkadt, kemény' melléknév *szijas* változatából alakult. Az utótag a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévről. Vö. Szijas-láz gödre. — ÉGy., FKnt., PESTY 1864/57: 443b, SzamSz., T0.53.202.2. — T5-G4.

Szijas-láz gödre 2024: *Szijas-láz gödre*, 2000: *Szihuuláz gödre*. — Gödör a Szijas-lázban. Bokros hely. — ÉGy., SzMHn. 2: 281. — T5-G4.

Szilvás 2024: *Szilvás* | *A Szilvás van alóul, utána van a Somos, fenn a tetőüm van a Dijóus*. 2000: *Szilvás*. — Erdő a Pelesőcön. Növényzetéről kapta a nevét. — ÉGy., SzMHn. 2: 281. — T11-F2.

Szirmai-szőlő 1613: *Zirmay szőlő*. — A település határában említett hely. Pontosan nem lokalizálható. Az előtagja bizonyára személynév lehet. A közeli Túrterebes 18. századi jobbágynévei között megtaláljuk a *Szirmai* családnevet. — SZABÓ 1937: 496, 531.

Szomodok 2024: *Szomódok, Szomódogba*, 1864: *Szomodok*, [19. sz. második fele]: *Szomodók, Szomodok*. — Szántóföld a határ keleti részén a Mihály völgye mellett. A név eredete ismeretlen. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T11-F2G2.

Szomoga-patak lásd **Gátas pataka**

Szoros 2024: *Szoros, Szorozsba ~ Románok járója* | *A Szoros ott az, ami lefele megy. Kis keskeny, pici ut.* | *Monták úgy is, hogy a Románok járója.* | *Szinte egy ember féjr el csak. Mos már nem féjr el már ety se. Be van nőlve*. 2000: *Szoros-hegyi-út*. — A Hegy útról nyíló, a Batarcsi útra kivezető keskeny gyalogút. A **Románok járója** elnevezés arra utal, hogy korábban a Batarcsról Halmi felé tartó románok is ezt az utat használták, hogy az útjukat lerövidítsék. **Szoroshegyi út** formában is említik. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T5-G4.

Szoroshegyi út lásd **Szoros**

Szőlőhegy 1944: *Szöllőhegy*, 1940–1944: *Szöllőhegy*, 1864: *Szöllőhegy*. — A település határának északi részén fekvő nagy kiterjedésű szőlőhegy. Ide tartozik a Kerek-hegy, Oláh-hegy, Verbőci-hegy, Róka-hegy, Barna-hegy, Elek-hegy, Suhó-hegy és az Odú-hegy. — EH., Hnt., T0.53.202.3. — T5-G4.

Szugoly 2024: *Szugoj, Szugojra* | *Itt a Szugoj az a bokros réjsz. ... It má van irtva, egy réjsz bokros.* | *Asz kaszálóu vóut valamikor, de mos-má elbokrosodot. Van, aki kiirtotta, fészántotta*. 1864: *Szugóly*, [19. sz. második fele]: *Szugoly, Zugoly*. — Bebokrosodott kaszáló a határ nyugati részén a Nyíres-szeg szomszédságában. A név a *zugoly* 'szöglet' vagy 'két domb között fekvő terület' jelentésű földrajzi köznév *szugoly* változatából alakult. **Zugoly** formában is említik. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T5-F5.

Tamásfalva lásd **Tamásváralja**

Tamás vára 1799: *Tamás Várától*, 1375: *Tahamaswara*, 1284: cum monte in terra Babun existenti, in quo per magistrum Thomam antedictum Castrum est constructum. — Egykori vár a település északkeleti részén a Vár-hegyen. A Káta nemzetségbeli Tamás mester építtette 1280 körül, mely valószínűleg a 15. század folyamán elpusztult. Az egykori vár maradványai ma is megtalálhatók a Vár-hegy erdejében. Tamásváralja település a hajdani várról kapta a nevét. Vö. Vár út. — DL. 72387, SZABÓ 1937: 493, VÁLYI 3: 595, Z. 1: 56.

Tamásváraljai temető lásd **Temető**

Tankfogó 2024: *Tankfogóu, Tankfogóuhoz* | *Vájtak egy jóu nagy gödröt, miko a háboru vóut, hogy a tank nem tudot keresztüjönni ojan könnyen. Meg amibe behuzóuttak a katonák. Egy jóu nagy gödör vóut, hát mos má szinte be van telve*. — Gödrös terület a Pelesőc alja délkeleti szegletében. A helybeliek szerint az itt húzódo gödröt az első világháború idején ásták, hogy a tankok közlekedését akadályozzák. — ÉGy. — T11-F1.

Tar-forrás 2024: *Tar-fóras* | *Oda járnak inni a kis ózikéjk, mer van ety kizs gödörszerüség ott. De vam mikor kiapad, naty szárasság van*. — Forrás a Hosszú-háton. Nevét a forrást övező erdőrésszel tulajdonosáról kapta. — ÉGy. — T5-E4F4.

Tarok láza 2024: *Tarok ládza ~ Talok ládza*, 2000: *Talok láza*, [19. sz. második fele]: *Torokláz, Tarokláz*. — Szántóföld a határ északi részén a belterület közelében a Tilkos mellett. A név előtagja személynévi eredetű lehet, a *Tar* név többes számú alakja. A *Tarr* családnév a szomszédos Szőlősgyula jobbágynévei között is szerepel. Az utótag a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznév. A **Torok-láz** torzult névforma lehet. — ÉGy., FKNT., SZABÓ 1937: 371, SzMHn. 2: 281, T0.53.202.2. — T5-G4.

Tatár 2024: *Tatár* | *Vóutunk a Tatárba máléjt fosztani*. 1864: *Tatár, Tatar*. — Szántóföld a település határának nyugati részén a Honcsokos és a Gyökér között. A névadás indítéka bizonytalan. Talán személynévből alakult. A *Tatár* családnév a közeli Kökényesd és Nagygérce történeti családnévanyagában is szerepel. Ugyanakkor elképzelhető, hogy a név a 18. század eleji tatár betörés emlékét őrzi. Eredetileg talán azonos

lehetett a PESTY FRIGYES helynévtárában közölt Tatár-kaszálóval. — ÉGy., SZABÓ 1937: 404, 406, 418, T0.53.202.1. — T5-F5.

Tatár-kaszáló lásd **Gátas-kaszáló**

Tekeres-láz 1584: *Thekeres Laz, Thekeres Lazz* aliter *Nagyh Leorincz Lazza*, pratum. — Egykori rét a település határában. Helyét pontosabban nem ismerjük. Az előtag bizonyára a szomszédos Batarcs településen folyó Tekeres patak nevével van kapcsolatban, ahhoz közeli területre utalhat. Az utótag a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévv. A **Nagy Lőrinc láza** névforma előtagja a terület egykori tulajdonosára utalhat. — FKNT., SZABÓ 1937: 496.

Temető 2024: *Temetőü*, 2000: *Reförmátus-temető, Tamásváràjjai-temető*. — Temető a Felszezen a Templom mellett. **Református temető** és **Tamásváraljai temető** formában is említik. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T32-C2.

Templom 2024: *Templom*. — Református templom a Felszezen. A település egyetlen temploma. — ÉGy. — T32-C2.

Tilkós 2024: *Tilkóus, Tilkóusra*, 2000: *Tilkos*, 1864: *Tilkosláz*, [19. sz. második fele]: *Tilkosláz, Tilkos*. — Kaszáló a Dandut mentén. A név a korábban itt álló tilkó fákra utal: a *tilkó* 'egyfajta fűzfa' értelemben szerepel a helyiek nyelvhasználatában. **Tilkós-láz** formában is előfordul, melynek utótagja a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévv. Vö. Tilkós panzió. — ÉGy., FKNT., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 281, T0.53.202.2. — T5-G4.

Tilkós-láz lásd **Tilkós**

Tilkós panzió 2024: *Tilkóus panzijóu*. — A Tilkós területén épült panzió. — ÉGy. — T32-C1.

Torok-láz lásd **Tarok láza**

Töltés 2024: *Töütéjs*. — Mesterséges gát a Hodos mentén. — ÉGy. — T11-E2.

Török-láz 1864: *Törökláz*. — A település határában említett hely. Pontosan nem lokalizálható. A névadás indítéka bizonytalan: az előtag személynév és népnév egyaránt lehet. A név esetleg a 18. századi tatár-török betörés emlékét őrzi. Az utótag a *láz* 'erdei tisztás, irtás' jelentésű földrajzi köznévv. Vö. Török temető. — FKNT., PESTY 1864/57: 443b.

Török temető 2000: *Török-temető*. — A forrás szerint egykor törökök temetkezési helye volt a

külterület északnyugati részén. Vö. Török-láz. — SzMHn. 2: 281. — T5-F4.

Turci út 2024: *Turci ut*. — Út a határ délkeleti részén. A szomszédos településre, Turcra vezet. — ÉGy. — T11-F3G3.

Új-kút 2024: *Uj kut*. — Ásott kút a Bolttal szemben a Dandut mentén. — ÉGy. — T32-C1.

Ukrán-határ lásd **Határ**

Vansokfalva lásd **Tamásváralja**

Váralja lásd **Tamásváralja**

Vár-hegy 2024: *Vár-hegy | Eszt egy várrú nevesztéjk el. Tamás kirájnak a várra. A falu is arrú kapta a nevit. A Vár-hety tetejim vóutak*. 2000: *Várhegy*, 1941: *Várhegy*, 1884: *Várhegy*, 1864: *Várhegy | Ezen hegy egy piramis formájú, – a' nagy Kormossal van egy lánczolatba. – a' Batarcsra vezető útnál a' hosszú hát nevezetű hegytől meg van szakadva. – és így ezen Várhegynek; mint nem magában állónak csak a' keleti, északi, és nyugoti óldala csűrök formájú – egészen tölgy fákkal, és mogyoró fákkal van be növe. – ezen hegy azért neveztetik Várhegynek, mert vár volt rajta a' leg régibb időkkbe*. 1864: *Várhegy*, 1859–1860: *Várhegy*, 1839: *Várhegy*, 1805: *Várhegy*. — Erdővel borított hegy a határ északkeleti részén. Ezen a hegyen állt a Tamás mester által építtetett vár, Tamás vára, mely alá a falu telepedett. Vö. Vár-hegy alja. — ÉGy., FÉNYES 1840/4: 422, HKFT., MaKF., MKFT.,

A Tamás vára maradványai a Vár-hegyen
Fotó: Hankusz Éva

PESTY 1864/57: 422a–422b, SZIRMAY 1805: 153, SzMHn. 2: 281, T0.53.202.1. — T5-H4.

Vár-hegy alja 2024: *Vár-hegy aija*, 1864: *Vár-hegy alja*, [19. sz. második fele]: *Várhegyalja*. — A Vár-hegy nyugati és északi lábánál fekvő földterület. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T5-H4.

Vároja lásd **Tamásváralja**

Vár út 2024: *Vár ut*. — A belterületől északra a Kishíd mellett futó út, mely a Vár-hegyre vezet. — ÉGy. — T5-G4.

Vasadié 2024: *Vasadijéj* | *Ez a Vasadijéj, ez a kis kocka réisz. Hát az egy pici réisz, csak ety kis kicsi*. — Szántóföld a határ nyugati részén a Tatár és a Gyökér között. A név a tulajdonosa családnévére utal. — ÉGy. — T5-F5.

Vászka forrása 2024: *Vászka főrása* | *Vászka nevezetű embernek a főüggibe van a főrás*. — Forrás a határ északi részén a Dinnyeföldön. A név előtagja a forrást környező terület tulajdonosának családnévére utal. — ÉGy. — T5-G4.

Veléte-hegy 1805: montium *Velethe*. — A település határában említett hegy. Helyét pontosabban nem ismerjük. A név előtagja szláv eredetű személynév lehet. — FNESz., SZIRMAY 1805: 152.

Verbőci lásd **Verbőci-hegy**

Verbőci-hegy 2024: *Verbőüci-hegy ~ Verbőüci* | *Az a Zolá-hegy meg a Róyka-vőüty köszt. Szőüllőü vóut ... Bozóud bisztos, inkáp szeder*. 2000: *Vèrbőci hegy*. — Szőlőhegy az Oláh-hegytől nyugatra. Ma elbokrosodott terület. A név előtagja az ott lakó Verbőci családra utal. **Verbőci** formában is említik. Vö. Hegyalja. — ÉGy., SzMHn. 2: 281. — T5-G4.

Vonikás 2024: *Vonikás, Vonikásra* | *A Vonikás Pelecőüzsbe van, de arra a Turc óudalba valahun.* | *Hát a Vonikás az nem naty terület. Tisztás vóut, be van nőüve*. 2000: *Vonyikás*, 1864: *Vonikás*, [19. sz. második fele]: *Vonikás*. — Erdő

a Pelesőcön. A névadás indítékát nem ismerjük, esetleg kapcsolatba hozható a Szatmárból adatolt *vonyika* 'vézna, beteges' szóval. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, SzMHn. 2: 281, T0.53.202.2, ÚMTsz. — T11-F2.

Völgy 2024: *Vőügy, Vőügyre ~ Völgy* | *Méig ety kis kevéjs tisztás van, mos má elbokrosodott*. 1864: *Völgy*, [19. sz. második fele]: *Völgy*. — Kisebb völgy a belterületől keletre a Kormos lábánál. Kaszáló volt, majd fenyővel ültették be. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, T0.53.202.2. — T11-G1.

Zohon 2024: *Zohon, Zohomba ~ Zohom*, 2000: *Zohóm*, 1864: *Zohon*, [19. sz. második fele]: *Zohon*. — Kaszáló a határ északi részén a Harasztos-hát közelében. A név eredete ismeretlen. — ÉGy., PESTY 1864/57: 443b, SzMHn. 2: 281, T0.53.202.2. — T5-H4.

Zúgó lásd **Suhó**

Zugoly lásd **Szugoly**

Zuhogó-forrás lásd **Suhó**

Zuhó-hegy lásd **Suhó-hegy**

Zsidó temető 2024: *Zsidóü temetőü*, 2000: *Zsidó-temető*. — Zsidó vallásúak egykori temetkezési helye a belterületől északra a Tarok láza közelében. — ÉGy., SzMHn. 2: 276. — T5-G4.

Zsoldos-völgy 2024: *Zsóüdos-vőügy, Zsóüdos-vőügybe, Zsóüdos-vőügyre*, 1864: *Zsoldosvölgy*, [19. sz. második fele]: *Zsoldosvölgy*. — Völgy a Pelesőc északnyugati lábánál a Gorond mellett. A névadás indítékát nem ismerjük. Vö. Zsoldos-völgyi-forrás. — ÉGy., PESTY 1864/57: 444a, T0.53.202.2. — T11-E2.

Zsoldos-völgyi-forrás 2024: *Zsóüdos-vőügyi-főrás*. — Forrás a Zsoldos-völgyben. — ÉGy. — T11-E2F2.

Zsupán-völgy 2024: *Zsupán-vőügy, Zsupán-vőügybe*. — Völgy a Pelesőc északnyugati lábánál Dabolci-gorond mellett. A névadás indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T11-E2.

vir
4.10

Szárazpatak
(az Állásokai)

Ószoltye

Sárta

Komlós

Kákashegy

Puikahegy

Pincze hegy

Balács

Balács-Bach

Hosszúhát

Várhegy

Kaposz

UGOCSAKOMLÓS
Második katonai felmérés

Nagy Kormos **Ferdő domb**

Ugozsakomlós helynevei

Történeti háttér

A település az Avas hegység északi lejtőjén megtelepült falvak közé tartozik. A román–ukrán határvonal legészakibb részén fekszik. Története szorosan kapcsolódik a nyalábi uradalomhoz, amelynek tartozékaként egy 1378-as oklevélben szerepel először, amikor több környező településsel együtt Drág és János vajdák birtokába került. Valószínűsíthető, hogy a szomszédos Batarcs-hoz hasonlóan 1319 és 1378 között keletkezett.

A 14–15. századi oklevelek Komlóst *possessio valachalis*-ként tartották számon, ami a korabeli román települések megjelölése volt. A falu etnikai összetételére azonban a korai időszakban sokkal inkább jellemző volt az Avas vidékén megfigyelhető többnyelvűség, mivel a település a román–ruszin etnikai határ mentén feküdt, ahol a románság csak a 18. században került előtérbe. A település 1405-ben a nyalábi vár egyéb tartozékaival együtt Perényi Péter birtokába került. Később az uradalmi birtoktest bomlásnak indult, s 1574-ben Perényi István és Perényi János mellett Czobor Imre és Forgach Imre is rendelkezett komlói birtokkal. Ennek ellenére a település legnagyobb birtokosai még 1775-ben is a Perényiek voltak, azonban a 19. század végén a Perényi család tagjai már nem szerepeltek a birtokosok között. 1912-ben Sroth Mihály volt a legnagyobb birtokos a településen.

Ugozsakomlós határában, annak belterületétől keletre, közvetlenül az ukrán határnál, a Batár patak mellett a 19. század elején *Sarló* ~ *Sárló*

néven külterületi lakott hely alakult ki, amely később *Sellő* nevet viselt. A településrész 1956-ban önállóvá vált. Jelenleg Batarcs községhez tartozik. Népessége a 20. század második felében mindvégig 300–400 fő között volt. 2011-ben 274 lakosa volt, akik ortodox románok. Csekély számú magyar helynévanyagát Ugozsakomlós neveivel együtt közöljük.

Az 1913-as helységnevtár adatai szerint Ugozsakomlóson 229 ház állt, és 3419 kh területtel rendelkezett. 1920-ig Tamásváralja Ugozsakomlós vármegye Tiszántúli járásához tartozott, ezt követően Románia része lett, közigazgatásilag előbb Szatmár megye, majd 1950-től Nagybánya (Máramaros) tartomány, 1968-tól pedig Szatmár megye fennhatósága alá került. Jelenleg Batarcs községhez tartozik.

Ugozsakomlós történetében – a 19. század végétől elemezhető népességfejlődését tekintve – egy 1880-tól a 20. század közepéig tartó emelkedő és egy azt követő csökkenő szakaszt különíthetünk el. 1941-ben lakták a legtöbben, ekkor 1174 lakosa volt. A település nemzetiségi összetételét vizsgálva megállapítható, hogy a románság aránya mindvégig 90% feletti volt. A statisztikát a németek 1910-ben és a magyarok 1941-ben rögzített 10–10%-os nemzetiségi aránya egészíti ki. A 2011-es népszámlálás szerint a 782 lelket számláló falu népességének 96%-a román nemzetiségűnek vallotta magát. A település lakóinak felekezeti megoszlását tekintve a 20. század első felében a görögkatolikus egyház

hívei kb. 90%-os többséget alkottak. A 20–21. század fordulóján a település népességének 96%-a ortodox vallású volt.

Irodalom

A Magyar Szent Korona Országainak Helységnévtára. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1913.

CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 1–3.*, 5. Budapest, 1890–1913.

FÉNYES ELEK, *Magyarország geographiai szótára, melyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leíratik 1–4.* Pest, 1851.

KOMÁROMY ANDRÁS, *Nyalábvár és uradalma. Századok 28* (1894), 492–519.

MAKSAY FERENC, *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén 1–2.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.

SZABÓ ISTVÁN, *Ugocsa megye. Magyarság és nemzetiség.* Tanulmányok a magyar népiségtörténet keretéből I/1. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1937.

TRINGLI ISTVÁN szerk., *A Perényi család levéltára 1222–1526.* A Magyar Országos Levéltár Kiadványai 2. Forráskiadványok 44. Magyar Országos Levéltár–Történettudományi Intézet, Budapest, 2008.

VÁLYI ANDRÁS, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

VARGA E. ÁRPÁD, *Erdély etnikai és felekezeti statisztikái a népszámlálási adatok alapján 1852–2011.* URL: <https://nepszamlalas.adatbank.ro/>

SZENDREI ÁKOS

Élőnyelvi adatok

A településen a magyar anyanyelvű lakosság elenyésző száma miatt élőnyelvi gyűjtés nem folyt. A szórványosan előforduló mai helynevek a környező települések magyar lakosságától valók. A történeti forrásokból a magyar helyneveket közöljük.

Helynévtár

Ugocsakomlós 2025: *Komlóus, Komlóusra, komlóusi*, 2008: *Komlóus*, 2008: *Komlós*, 2003: *Ugocsakomlós*, 1944: *Ugocsakomlós*, 1942: *Ugocsakomlós*, 1941: *Ugocsakomlós*, 1937: *Ugocsakomlós*, 1934: *Ugocsakomlós*, 1933: *Ugocsakomlós*, 1926: *Ugocsakomlós*, 1918: *Ugocsakomlós*, 1915: *Komlós*, 1913: *Ugocsakomlós*, 1912: *Ugocsakomlós*, 1907: *Komlós-sellő*, 1905: *Komlós Sellő*, 1902: *Komlóssellő*, 1900: *Komlós-Sellő*, 1898: *Komlós-Sellő*, 1897: *Komlós*, 1895: *Komlós-Sellő*, 1892: *Komlós-Sellő*, 1889: *Komlós*, 1888: *Komlós-Sellő*, *Felső-Komlós*, 1884: *Komlos*, 1882: *Komlós*, *Sellő-Komlós*, *Felső-Komlós*, 1873: *Komlós*, 1870: *Komlós*, 1865: *Komlós*, 1864: *Komlós* | *Itt is oláhok lagnak, – nevezetét hogy honnan vette nem tudatik.* 1864: *Komlós*, 1859–1860: *Komlós*, 1851: *Komlós*, 1839: *Komlós* | *Hegyes, völgyes, sovány határral.* 1832: *Komlos*, 1828: *Komlós*, 1808: *Komlós*, 1806: *Komlós*, 1802–1811: *Komlós*, 1799: *Komlós* | *Oláh falu Ugocsa Várm. földes Ura G. Perényi Uraság, ... határja 2 nyomásbéli, hegyes, lapos, földgye sovány, agyagos.* 1786: *Komlós*, 1786: *Komlosch*, 1784: *Komlos*, 1773: *Komlós*, 1756: *Komlos*, [1740 k.]: *Komlos*, 1725: *Komlos*, 1690: *Komlos*, 1674: *Komlós*, 1618: *Komlos*, 1606: *Komlos*, 1598: *Komlos*, [16. sz. közepe]: *Komlod*, 1556: *Komlós*, 1553: *Komlos*, 1514: *Komlos*, 1513: *Komlos*, 1492: *Komlos*, 1478: *Komlos*, 1471: *Komlos*, 1454: *Komlos*, 1450: *Komlos*, 1436: *Komlos*, 1431: *Komlos*, 1410: *Komlos*, 1405: *Komlod*, [1378]: *Komlod*, 1378: *Komlyos*. — Település Szatmár megye északi határszélén, az Avas hegység nyugati lábánál. Román neve *Comlăușa*.

Ugocsakomlós leírása Pesty Frigyes helynévtárában (PESTY 1864/57: 424b)

Szomszédos települései északon Avaspatak, keleten az Avas hegyvonulata: Nagytarna és Turc, délen Batarcs, nyugaton az ukrainai Hömlőc. A falu a magyar–román–ruszin nyelvhatáron fekszik. A **Komlós** név a *komló* növénynév *-s* helynévképzős származékeként keletkezett, és a terület jellegzetes növényzetére utal. A 14–15. század fordulóján **Komlód** formában is szerepel, a későbbiekben ilyen alakban csak egyszer, a 16. század közepén tűnik föl. Ez a névváltozat a növénynévből *-d* helynévképzővel alakult. A 20. század elején lezajlott településnév-rendezés során a megyei hatóságok a **Komlóssellő** nevet javasolták hivatalos névként, a Komlós határában lévő **Sellő** külterületi lakott hely neve alapján. Az Országos Községi Törzskönyvbizottság azonban 1907-ben az **Ugocsakomlós** formát fogadta el, „mert a régi *Ugocsa* helység, miről a megye nevét vette, nem messze ide feküdt a *Komlós*-sal szomszédos *Szászfalu* határában levő *Szabap* pusztán”. — BÉNYEI 2012: 53–70, Com-MarmUg. 173, CzF., Cs. 1: 434, DÁVID 2001: 504, DL. 70870, 70878, 70896, 70952, 70956, 70961, 71039, 71133, 86743, 86745, DocVal. 282, ÉGy. (Gyula, Kisbábony), EH., EKFT., E 156/65: 55, E 156/81: 3, E 156/100: 20, E 158/61: 431, E 158/64: 1230, E 158/64: 1273a, FÉNYES 1840/4: 421, FÉNYES 1851, FNESz. *Ugocsakomlós*, F. 10/7: 321, GÖNCZY, GÖRÖG, HKFT., Hnt., KNIEZSA 1944: 168, KOCÁN 2022: 218–219, KOGUTOWICZ, KORABINSZKY 1786: 314, LexLoc. 283, LIPSZKY, Map., LIPSZKY, Rep., MaKF., MEZŐ 1999: 199, MKFT., Notitia 418, Perényi 141, 142, 234, 260, 262, 264, 277, 309, PESTY 1864/57: 424b, 426b, 440b, SZABÓ 1937: 399, SZIRMAY 1805: 107, SzMHn. 2: 346, T.SzUB1934, T1.S.11.303/1, T1.S.11.303/2, T1.S.11.1674/1, T1.S.12.XIII.10, T1.S.74.18/38, T1.S.78.1957/1–35, T16.T.365, T21.TK.1084, T22.B.IX.a.2265, T22.B.IX.a.2268, T22.B.IX.a.2269, T22.B.XV.c.500/2, VÁLYI 2: 401, 3: 27, 464, Zs. 2/1: 443, 444.

Batár-víz 1859–1860: *Batár-Víz*. — Vízfolyás a település nyugati határában. A katonai térképen a Batarcs medrét jelöli a név, közvetlenül a Batár patakkaival való összefolyás közelében. — MKFT. — T5-G1.

Dealul Rudoş 2008: rom. *Dejálul Rudos*. — Domb a település külterületének északnyugati

határában. A név román nyelvhasználatot tükröz; vö. rom. *deal* ’domb’. A név alapjául azonban a szomszédos Batarcsan ismeretes *Rudas* helynév szolgált. — SzMHn. 2: 347.

Felsőkomlós lásd **Sellő, Ugocsakomlós**

Foglár 1887: *Foglár*. — Szántó föld a település határában. A név a *foglár* ’a falu közelében a telekhez kimért toldás’ jelentésű földrajzi köznévből alakult. — FKNT., SzMHn. 2: 347.

Hömlőc 1941: *Hömlőci h[egy]*, 1884: *Hömlöc*, 1784: *Hemlecz* B[erg]. — Kiemelkedés a település nyugati határában, Sellőtől délre. A név magyarázata bizonytalan, leginkább a keleti nyelvterületen a szlávól átkerült *hömlöc* ’hirtelen emelkedő, kiugró hegycsúcs’ jelentésű földrajzi köznévből alakult névnek tarthatjuk. A legkorábbi említésében a 18. század végén még *Hemlec* formát mutat a név, amely az eredeti szláv forma hangalakját őrizheti (lásd még szlk. *Chlmec* hn., or. *Холмец* hn.). **Hömlőci-hegy**-ként is említik. A hegy nevéből alakult az Ugocsakomlóssal határos ukrainai Hömlöc település neve is. — EKFT., FKNT., FNESz. *Királyhelmecc*, HKFT., MaKF., ŠMILAUER 1970: 82. — T5-F1.

A Hömlöc az első katonai felmérés térképén

Hömlőci-hegy lásd **Hömlőc**

Koltó 2008: *Költóu*, 1887: *Koltó*, 1864: *Kolten*. — Szántó föld a település külterületének nyugati határában. A név eredete bizonytalan. Talán kapcsolatba hozható a magyar nyelvterületen ismeretes *Koltó* településnév eredetével. Kiss LAJOS szerint ez a népnyelvi magyar *koltó* ’szikla, sziklás’ szóból származik. Más feltételezések szerint egy szláv **Koltov* helynévből jöhetett

létre. A PESTY FRIGYES helynévtárában szereplő adat idetartozása kérdéses. — FNESz., KTsz., PESTY 1864/57: 440b, SzMHn. 2: 347.

Komlód lásd **Ugocsakomlós**

Komlós lásd **Ugocsakomlós**

Komlósellő lásd **Sellő, Ugocsakomlós**

Kopasz-hegy 2008: *Kopaszhegy*. — Domb a település határában, pontos helyét nem ismerjük. A névadás indítéka a kiemelkedés növényzet nélküli volta lehetett. — SzMHn. 2: 347.

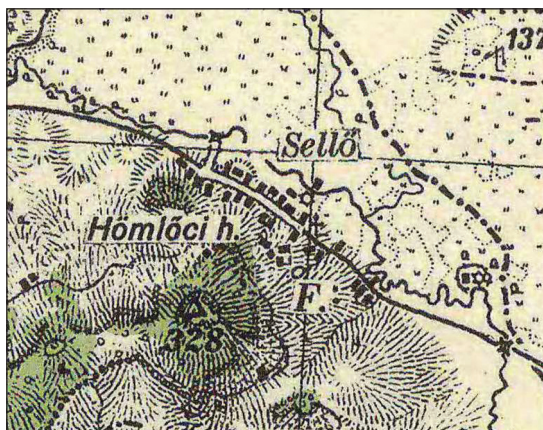
Mocsirica 2008: *Mocsiorâcö*, 1864: *Mocsiritza*. — Mocsár a település északkeleti határában. A szomszédos Batarcs határában is említik, talán egy nagyobb kiterjedésű mocsaras területet jelölhetett. A helynév többféleképpen is magyarázható, ugyanis a szláv (ruszin, ukrán) és a román nyelvben is fellelhető az alapjául szolgáló lexéma; vö. hucul *моу'уп* 'mocsár'; legvalószínűbb azonban, hogy a rom. *mocirlă* 'mocsár', *moceriță* 'mocirlă' származékából alakult, amelynek *mocioriță*, *mocioriță* változatai is ismertek. Magyar névhasználatot is tükrözhet. Lásd *Mocsirica* (Batarcs). — DLR., PESTY 1864/57: 440b, PIPÁS–HALÁSZ 2005: 105, SzMHn. 1: 87, 2: 347.

Pulyka 2008: *Pűjká*. — Hely a település délnyugati határában. Bizonyára összefüggésben van a szomszédos Batarcsra lévő Pulyka-hegy nevével. — SzMHn. 2: 348.

Sarló lásd **Sellő**

Sellő 2008: *Komlósellő*, 1944: *Sellő*, 1941: *Sellő*, 1918: *Sellő*, 1915: *Sellő*, 1913: *Sellő*, 1907: *Sellő*, *Sellőtelep*, *Sellő t[elep]*, 1902: *Sellőtelep*, *Sellő*, 1900: *Sellő*, 1898: *Sellő*, 1889: *Sellő*, 1888: *Felső-Komlós*, 1884: *Sillő*, 1882: *Sellő*, *Felső-Komlós*, 1873: *Sellő*, 1870: *Sellő*, 1864: *Pusztá Sellő*, *Sellő*, 1859–1860: *Sárlo*, [1857–1859]: *Sárlo*, [1825 k.]: *Sarlo*. — Ugocsakomlós nyugati határában a 19. század elején feltűnő lakott hely, amely a Batarcs patak bal partján, a Hömlóc kiemelkedés oldalában létesült. Az első katonai felmérés térképe a 18. század végén még nem jelez ezen a helyen települést. A település legkorábbi említései **Sarló**, **Sárlo** hangalakot mutatnak. Ez a név talán a magyar *sarló* 'egyfajta szerszám' főnévvel hozható kapcsolatba, de a településtörténeti körülmények inkább a sarlófű,

sarlóvirág növénynevekkel való összefüggését erősítik. A század második felétől már *Sellő* formában találjuk a település adatait. Ennek létrejöttében a *Sarló* ~ **Salló* név hangalaki átalakításával járó átértelmezésre gondolhatunk, de felmerülhet az is, hogy a település a Batarcs patak egyik szakaszáról kaphatta a nevét, amely a *sellő* 'a folyó, patak azon szakasza, hol a víz a nagyobb esés miatt sebes sodrású; vízesés, zuhatag' jelentésű földrajzi köznévből alakult. A 19. század végén **Felsőkomlós**-ként említik a Komlóshoz való tartozására, illetve az ehhez viszonyított elhelyezkedésére utalóan. Később **Sellőtelep** formában is szerepel. Az 1950-es években önálló településsé vált. Hivatalos román neve: *Șirlău*. — EKFT., FKNT., GÖNCZY, HKFT., Hnt., MaKF., MKFT., PESTY 1864/57: 440b, SzMHn. 2: 346, T1.S.12. XII.11, T1.S.74.18/38, T1.S.78.1957/1–35, T16.T.365, T22.B.IX.a.520, T22.B.IX.a.2268, T22.B.IX.a.2269, T22.B.XV.c.500/2., ÚMTsz. — T2-B5.

Sellő az 1941-es katonai felmérés térképén

Sellőkomlós lásd **Ugocsakomlós**

Sellőtelep lásd **Sellő**

Sztojka-patak 1784: *Stoika pat[ak]*. — Patak a település északi határában, a Batarcs jobb oldali mellékága. A név előtagja személynév lehet, amely az ukrán, a román és a magyar családnévanyagban egyaránt megtalálható; vö. ukr. *Стойка*, rom. *Stoica*, m. *Stoika*, *Stojka*, *Sztojka*. — CSUCSKA 2005: 535, EKFT., IORDAN 1983: 426, ÚCsnT. — T2-C5D5.

Források

AH. = SZÁNTAI LAJOS szerk., *Atlas Hungaricus 1528–1850*. CD 1–2. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.

AOKt. = KRISTÓ GYULA szerk., *Anjou-kori oklevéltár 1–*. Csongrád Megyei Levéltár–Szegei Középkorász Műhely, Budapest–Szeged, 1990–.

BAKOS 1982 = BAKOS FERENC, *A magyar szókészlet román elemeinek története*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.

BÉNYEI 2012 = BÉNYEI ÁGNES, *Helynévképzés a magyarban*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 26. Debrecen, 2012.

BUSZEL 2003 = БУСЕЛ, ВЯЧЕСЛАВ Т. szerk., *Великий тлумачний словник сучасної української мови. Рекомендовано és a освіти і науки України*. Київ, 2003.

ComMarmUg. = GEORG HELLER szerk., *Comitatus Marmarosiensis. Comitatus Ugocsiensis*. Die historischen Ortsnamen von Ungarn 18. München, 1985.

CzF. = CZUCZOR GERGELY–FOGARASI JÁNOS, *A magyar nyelv szótára 1–6*. Pest, [később] Budapest, 1862–1874.

Cs. = CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 1–3.*, 5. Budapest, 1890–1913.

CSUCSKA 2005 = ЧУЧКА, ПАВЛО, *Прізвища Закарпатських Українців. Історико-етимологічний словник*. Видавництво „Світ”, Львів, 2005.

DÁVID 2001 = DÁVID ZOLTÁN, *Az 1598. évi házösszeírás*. Központi Statisztikai Hivatal Levéltára, Budapest, 2001.

Dicț. = KELEMEN BÉLA szerk., *Dicționar român-maghiar*. Pentru uz școlar. Editura didactică și pedagogică, București, 1974.

DL. = *Diplomatikai Levéltár. Magyar Nemzeti Levéltár, Mohács előtti gyűjtemény*.

DLR. = *Dicționarul limbii române 1–19*. Editura Academiei Române, București, 2010.

DocVal. = LUKINICH IMRE szerk., *Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustratia usque ad annum 1400 p. Christum*. Études sur l'Europe Centre-Orientale 29. Budapest, 1941.

ÉGy. (Feketeardó) 2008 = KOCÁN BÉLA élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Gyula) 2008 = KOCÁN BÉLA élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Halmihegy) 2025 = HANKUSZ ÉVA élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Kisbábony) 2025 = SZILÁGYI-VARGA ZSUSZA élőnyelvi gyűjtése.

ÉGy. (Tamásváralja) 2024 = HANKUSZ ÉVA élőnyelvi gyűjtése.

EH. = SZABÓ M. ATTILA, *Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára 1–2*. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003.

EHsz. = SZABÓ M. ATTILA–SZABÓ M. ERZSÉBET szerk., *Erdélyi helységnévszótár*. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 1992.

EKFT. = *Első katonai felmérés. 1763–1787*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/firstsurvey-hungary>

E 156 = *Urbaria et conscriptiones. 1527–1864*. – MNL Országos Levéltár. Magyar kincstári levéltárak. Magyar Kamara Archívuma. Összeírások.

E 158 = Magyar Nemzeti Levéltár. Magyar kincstári levéltárak. Magyar Kamara Archívuma. Conscriptiones portarum.

F. = FEJÉR, GYÖRGY, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis 1–11*. Budae, 1829–1844.

FÉNYES 1840 = FÉNYES ELEK, *Magyar országnak, 's a' hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapota statisztikai és geographiai tekintetben. 1–6*. Pest, 1836–1840.

FÉNYES 1851 = FÉNYES ELEK, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leíratik 1–4*. Pest, 1851.

FKnT. = URL: https://mnh.unideb.hu/geoname_registry. Korábbi kiadása: BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA, *Magyar földrajzi köznevektára*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 32. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2014.

FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.

N. FODOR 2010 = N. FODOR JÁNOS, *A Felső-Tisza-vidék késő középkori személyneveinek szótára (1401–1526)*. Magyar Névtani Érte-

kezések 3. ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke, Budapest, 2010.

GÖNCZY = GÖNCZY PÁL–KOGUTOWICZ MANÓ, *Magyarország megyéinek kézi atlasza. 68 vm.* Posner Károly Lajos és fia térképészeti intézetének kiadása, Budapest, [1890].

GÖRÖG = GÖRÖG DEMETER–MÁRTON JÓZSEF, *Magyar átlás az az Magyar, Horvát, és Tót országok' vármegyéji, s Szabad Kerületei és a határ-örző Katonaság' Vidékinek közönséges és különös tábláji.* 1802–1811.

HADROVICS–GÁLDI 1968 = HADROVICS LÁSZLÓ–GÁLDI LÁSZLÓ, *Orosz–magyar szótár 1–2.* Harmadik, javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968.

HKFT. = *Harmadik katonai felmérés (1:25000). 1869–1887.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/thirdsurvey25000>

Hnt. = Magyarország helységnévtára a megfelelő évből. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

ORDAN 1983 = ORDAN, IORGU *Dicționar al numelor de familie românești.* București, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

Károlyi = GÉRESI KÁLMÁN, *A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára 1–5.* Budapest, 1882–1897.

KMNySz. = HORVÁTH KATALIN szerk., *A kárpát-aljai magyar nyelvjárások szótára 1–2.* Kárpáti Kiadó, Ungvár, 2012–2013.

KNIEZSA 1944 = KNIEZSA ISTVÁN, *Keletmagyarország helynevei.* In: DEÉR JÓZSEF–GÁLDI LÁSZLÓ szerk., *Magyarok és románok 1–2.* A Magyar Történettudományi Intézet Évkönyve. Budapest, 1943–1944. 111–313.

KNIEZSA 1965/2003 = KNIEZSA ISTVÁN, *A magyar és a szlovák családnevek rendszere.* In: KNIEZSA ISTVÁN, *Helynév- és családnévvizsgálatok.* Lucidus Kiadó, Budapest, 2003. 255–349.

KNIEZSA 1974 = KNIEZSA ISTVÁN, *A magyar nyelv szláv jövevényszavai 1–2.* Második kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.

KOCÁN 2022 = KOCÁN BÉLA, *A régi Ugocsa vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára.* A Magyar Névtár Kiadványai 55. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2022.

KOGUTOWICZ = KOGUTOWICZ MANÓ, *Magyarország vármegyéinek kézi atlasza.* MFI Rt., Bu-

dapest, 1905. Újrakiadása: Magyar Mercurius, Budapest, 2004.

KORABINSZKY 1786 = KORABINSKY, JOHANN MATTHIAS, *Geographisch-historisches und Producten Lexikon von Ungarn.* Preßburg, 1786.

KTsz. = PÉNTEK JÁNOS, *Kalotaszegi tájszótár.* Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy, 2021.

LexLoc. = *Lexicon Locorum Regni Hungariae Populosorum anno 1773 Officiose Confectum.* Budapest, 1920.

LIPSZKY, Map. = LIPSZKY JÁNOS, *Mappa Generalis Regni Hungariae partiumque adnexarum Croatiae, Slavoniae et Confiniorum Militarium Magni item Principatus Transylvaniae.* 1806.

LIPSZKY, Rep. = LIPSZKY JÁNOS, *Repertorium locorum objectorumque in XII tabulis mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae et Confiniorum Militarium, Magni item Principatus Transylvaniae occurrentium.* 1808. In: LIPSZKY JÁNOS, *A Magyar Királyság és társ országai térképe és névtára. 1804–1810.* DVD. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 2005.

LUCSIK 2014 = ЛУЧИК, ВАСИЛЬ, *Етимологічний словник топонімів України. 3700 географічних назв.* Академія, Київ, 2014.

MaKF. = *Magyarország katonai felmérése. 1941.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941>

MAKSAY 1990 = MAKSAY FERENC, *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén 1–2.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.

MEZŐ 1999 = MEZŐ ANDRÁS, *Adatok a magyar hivatalos helységnévadáshoz.* Nyiregyháza, 1999.

MKFT. = *Második katonai felmérés. 1819–1869.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/secondsurvey-hungary>

Notitiae = NAGY, LUDOVICUS, *Notitiae politico – geographico – statisticae inclyti regni Hungariae. 1–2.* Budae, 1828–1829.

Perényi = TRINGLI ISTVÁN szerk., *A Perényi család levéltára 1222–1526.* A Magyar Országos Levéltár Kiadványai 2. Forráskiadványok 44. Magyar Országos Levéltár–Történettudományi Intézet, Budapest, 2008.

PESTY 1864/57 = *Pesty Frigyes helynévtára 57. Ugocsa vármegye.* OSZK Kézirattár. Jelzete: Fol. Hung. 1114/57. 379–445. (Szövegkiadás:

MIZSER LAJOS, *Ugocsa és Ung megye Pesty Frigyes 1864–66. évi Helynévtárában*. Stúdium Kiadó, Nyíregyháza, 1999. Ellenőrzött, javított szövegközlése: MIZSER LAJOS–KOCÁN BÉLA, *Pesty Frigyes kéziratos helynévtára 1864. Ugocsa vármegye*. Debrecen, 2024.)

PIPÁS–HALÁSZ 2005 = ПИПАШ, Ю.–ГАЛАС, Б., *Матеріали до словника гуцульських говірок. Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області*. Ужгород, 2005.

RegAgr. = SZENTPÉTERY IMRE szerk., *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke I–II/1*. Budapest, 1923–1943. SZENTPÉTERY IMRE–BORSA IVÁN szerk., *II/2–4*. Budapest, 1961–1987.

RKsz. = MÁRTON GYULA–PÉNTÉK JÁNOS–VÖÖ ISTVÁN, *A magyar nyelvjárások román kölcsönszavai*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1977.

RMCsSz. = KÁZMÉR MIKLÓS, *Régi magyar családnevek szótára. XIV–XVII. század*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1993.

ŠMILAUER 1970 = ŠMILAUER, VLADIMIR, *Příručka slovanské toponomastiky. Handbuch der slavischen Toponomastik*. Praha, 1970.

SZABÓ 1937 = SZABÓ ISTVÁN, *Ugocsa megye. Magyarság és nemzetiség*. Tanulmányok a magyar népiségtörténet keretéből I/1. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1937.

SzamSz. = CSÜRY BÁLINT, *Szamosháti szótár I–2*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Debrecen, 1935–1936.

SZIRMAY 1805 = SZIRMAY ANTAL, *Notitia politica, historica, topographica incliti comitatus Ugochiensis*. Pest, 1805.

SzMHn. = BURA LÁSZLÓ, *Szatmár megye helynevei (földrajzi nevei) I–2*. Státus Könyvkiadó, Csíkszereda, 2008.

TESz. = BENKŐ LÓRÁND főszerk., *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–3. Mutató 4*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.

T.SzUB.1934 = Csonka-Magyarország vármegyéinek atlasza: Szatmár–Ugocsa–Bereg vármegye. Magyar Királyi Állami Térképészet, Budapest, 1934.

T0.53.202.1 = Tamásváralja, Magyarországon Ugocsa megye. 1864. (Egy tamásváraljai magánszemély tulajdonában.)

T0.53.202.2 = Cím nélkül [Tamásváralja kataszteri térképészvázlata]. [19.sz. második fele].

T0.53.202.3 = Tamásváralja ugocsavármegyei kisközség kataszteri birtokvázlata. 1914. (Egy tamásváraljai magánszemély tulajdonában.)

T1.S.11.303/1 = Hungariae Regni pars Transylvaniae, Russiae et Moldaviae contermina Integrum Comitatum Maramarusiensem repraesentans. 1725. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 303/1.

T1.S.11.303/2 = Mappa Geometrica Repraesentans Comitatum Maramarusiensem integrum cum adjacentibus Transylvaniae Russiae et Moldaviae Confinys. 1756. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 303/2.

T1.S.11.1674/1 = Mappa darstellend blos die Gegenden und Orte, in welchen derjenige Antheil des auf der Siebenbürger und Marmaroser Grenze bestellten... 1832. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 1674/1.

T1.S.12.XII.11 = Comitatus Beregh-Ugocsa. [1825 k.]. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 12) Helytartótanácsi térképek. 18. sz.–1935. Div. XII. Nr. 11.

T1.S.12.XII.22 = Ugocsa megye térképe. [1825 k.]. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 12) Helytartótanácsi térképek. 18. sz.–1935. Div. XII. Nr. 22.

T1.S.12.XIII.10 = Mappa Comitatus Ugochiensis... 1786. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 12) Helytartótanácsi térképek. 18. sz.–1935. Div. XIII. Nr. 10.

T1.S.74.18/38 = Ugocsa megye átnézeti térképe. 1870. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek.

17. sz.–20. sz. – S 74) Kereskedelmi minisztériumi térképek. 18. sz.–20. sz. Nr. 18/38.

T1.S.78.1957/1–35 = Comitatus Ugocsa. 1864. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 78) Térképek. 1786–1948. Nr. 1957/1–35.

T1.S.101.683/6 = Grosswardeiner Verwaltungsgebiet Szathmárer Comitatus. 1854. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 101) Abszolutizmus kori térképek. 19. sz. Nr. 683/6. T16.T.365 = Szatmár-Németi. 1915. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 365.

T16.T.420 = Szatmár vármegye. 1802. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 590.

T16.T.541 = Szatmárnémeti és Méhtelek. 1931. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 541.

T17.T.173 = Mappa comitatus Ugocsiensis. [1780 k.] – MNL Tolna Vármegyei Levéltár XV.3. Tolna Megyei Levéltár térképeinek gyűjteménye. 18. sz.–20. sz. T. 173.

T21.TK.1084 = Mappa comitatus Ugotsiensis methodo astronomico geometrica concinnata. [1740 k.] – Országos Széchényi Könyvtár TK. Önálló kéziratok térképek. Nr. 1084.

T21.TK.2505 = Mappa i[n]clyti co[m]itatus Ugocsiensis. [1801]. – Országos Széchényi Könyvtár TK. Önálló kéziratok térképek. Nr. 2505.

T22.B.III.a.168/7 = Harta Județului Satu-Mare. 1937. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.III.a. A Balkán-félsziget politikai és általános térképei. Nr. 168/7.

T22.B.IX.a.9 = Das Oesterreichische-Kaiserthum mit beträchtlichen Theilen der angrenzenden Staaten. [1822.]. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 9.

T22.B.IX.a.12 = Neueste General-Post- und Strassen Karte der Oesterreichischen Monarchie... 1844. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum

B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 12.

T22.B.IX.a.515/2 = Vorstellung des Königreichs Ungarn nach den Poststationen für Reisende. [1805 k.]. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 515/2.

T22.B.IX.a.520 = Comitatskarten von Ungarn. [1857–1859]. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 520.

T22.B.IX.a.2116 = Szatmár, Ugocsa és Bereg közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék. [1925 k.]. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 2116.

T22.B.IX.a.2265 = Ugocsa vármegye földadókataszteri beosztásának térképe. 1912. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 2265.

T22.B.IX.a.2268 = Ugocsa vármegye közúti és kőbánya térképe. 1918. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 2268.

T22.B.IX.a.2269 = Ugocsa megye átnézeti térképe. 1870. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Az Osztrák-Magyar Monarchia politikai és általános térképei. Nr. 2269.

T22.B.IX.a.2546 = Szabolcs-Szatmár-Bereg megye. 2000. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.IX.a. Magyarország megyetérképek. 2546.

T22.B.XV.c.500/2 = Kárpátalja. 1944. – Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.XV.c. Magyarország térképei 1920 után. Nr. 500/2.

T23.T.365 = Szatmár-Németi. 1915. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 365.

T23.125.1 = Batarcs jegyzőkönyve. 1864. – Державний архів Закарпатської області/ Kárpátaljai Állami Levéltár. 125. Архів кадастральних карт Підкарпатської Русі, м. Ужгород (Колекція). 1787–1944. – 1) Протоколи проведення класифікації земельних ділянок, записів повторного виміру ділянок. Відомості про зміну власників земельних ділянок. Рішення судів про внесення змін в правах власності жителів сіл.

Карты та реєстри земельних ділянок. Описи кордонів кадастральних округів. 1864–1881. T23.125.1.3651 = Tiszaszászfalu határleírása. 185[1]. – Державний архів Закарпатської області/Кárpátaljai Állami Levéltár. 125. Архів кадастральних карт Підкарпатської Русі, м. Ужгород (Колекція). 1787–1944. – 1) Протоколи проведення класифікації земельних ділянок, записів повторного виміру ділянок. Відомості про зміну власників земельних ділянок. Рішення судів про внесення змін в правах власності жителів сіл. Карты та реєстри земельних ділянок. Описи кордонів кадастральних округів. 1864–1881. Nr. 3651.

T23.125.1.4335 = Szőlősgyula kataszteri térképe. 1854. – Державний архів Закарпатської області/Кárpátaljai Állami Levéltár. 125. Архів кадастральних карт Підкарпатської Русі, м. Ужгород (Колекція). 1787–1944. – 1) Протоколи проведення класифікації земельних ділянок, записів повторного виміру ділянок. Відомості про зміну власників земельних ділянок. Рішення судів про внесення змін в правах власності жителів сіл. Карты та реєстри земельних ділянок. Описи кордонів кадастральних округів. 1864–1881. Nr. 4335.

ÚCsnT. = HAJDÚ MIHÁLY, *Újmagyarkori családneveink tára. XVIII–XXI. század.* Budapest, 2012.

ÚESz. = GERSTNER KÁROLY főszerk., *Új magyar etimológiai szótár.* MTA Nyelvtudományi Kutatóközpont. URL: <http://uesz.nytud.hu/>

UgOkl. = C. TÓTH NORBERT, *Ugoicsa megye hatóságának oklevelei (1290–1526).* Az MTA Magyar Országos Levéltár Zsigmondkori Oklevéltár Kutatócsoport Kiadványa. Budapest, 2006.

ÚMTsz. = B. LŐRINCZY ÉVA főszerk., *Új magyar tájszótár 1–5.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979–2010.

VÁLYI = VÁLYI ANDRÁS, *Magyar országnak leírása 1–3.* Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás: Somorja, 2003.

Z. = NAGY IMRE–NAGY IVÁN–VÉGHÉLY DEZSŐ–KAMMERER ERIK–LUKCSICS PÁL szerk., *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára 1–12.* Pest, majd Budapest, 1871–1931.

Zs. = MÁLYUSZ ELEMÉR szerk., *Zsigmondkori oklevéltár 1–2.* Budapest, 1951–1958. BORSÁ IVÁN–MÁLYUSZ ELEMÉR szerk., 3–7. Budapest, 1993–2001. BORSÁ IVÁN–C. TÓTH NORBERT szerk., 8–9. Budapest, 2003–2004. C. TÓTH NORBERT szerk., 10. Budapest, 2007.

Összeállította:
Hlavacska Edit és Kenyhercz Róbert

E

F

G

H

Selő

Ugocsakomlós

Ukrajna

1

2

3

Ukrajna

Batarcs

4

Halmi-hegy

Tamásvár-alja

5

Ukrajna

Nagy-erdő

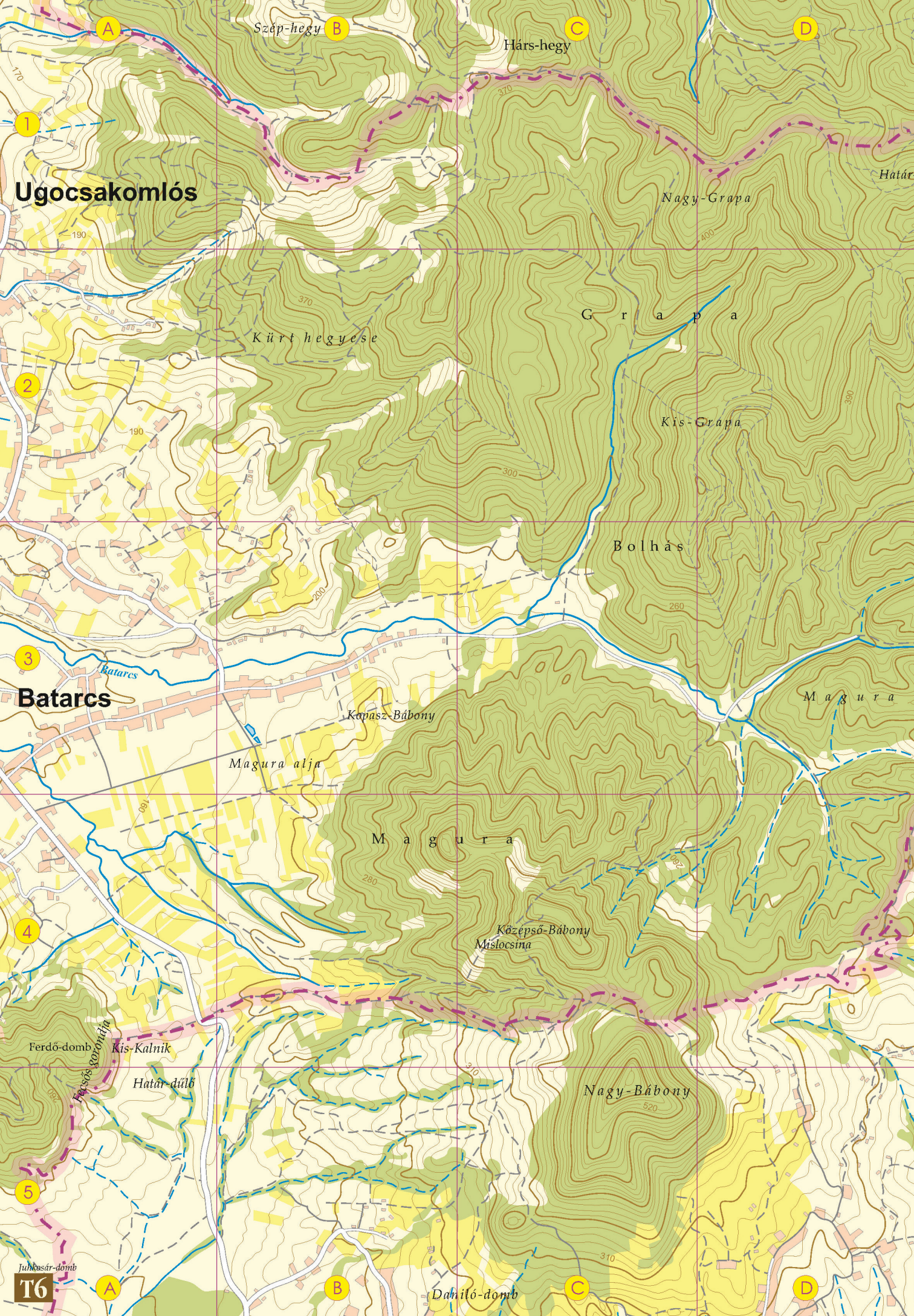
E

F

G

H

T5

A

Száp-hegy B

Hárs-hegy C

D

1

Ugozsakomlós

Nagy-Grapa

Határ

2

Kürt hegyese

G r a p a

Kis-Grapa

3

Batarcs

Bolhás

M a g u r a

4

Magura alja

Kapasz-Bábony

M a g u r a

Középső-Bábony
Mislócina

5

Ferdő-domb

Kis-Kalnik

Határ-dűlő

Nagy-Bábony

Juhosár-domb
T6

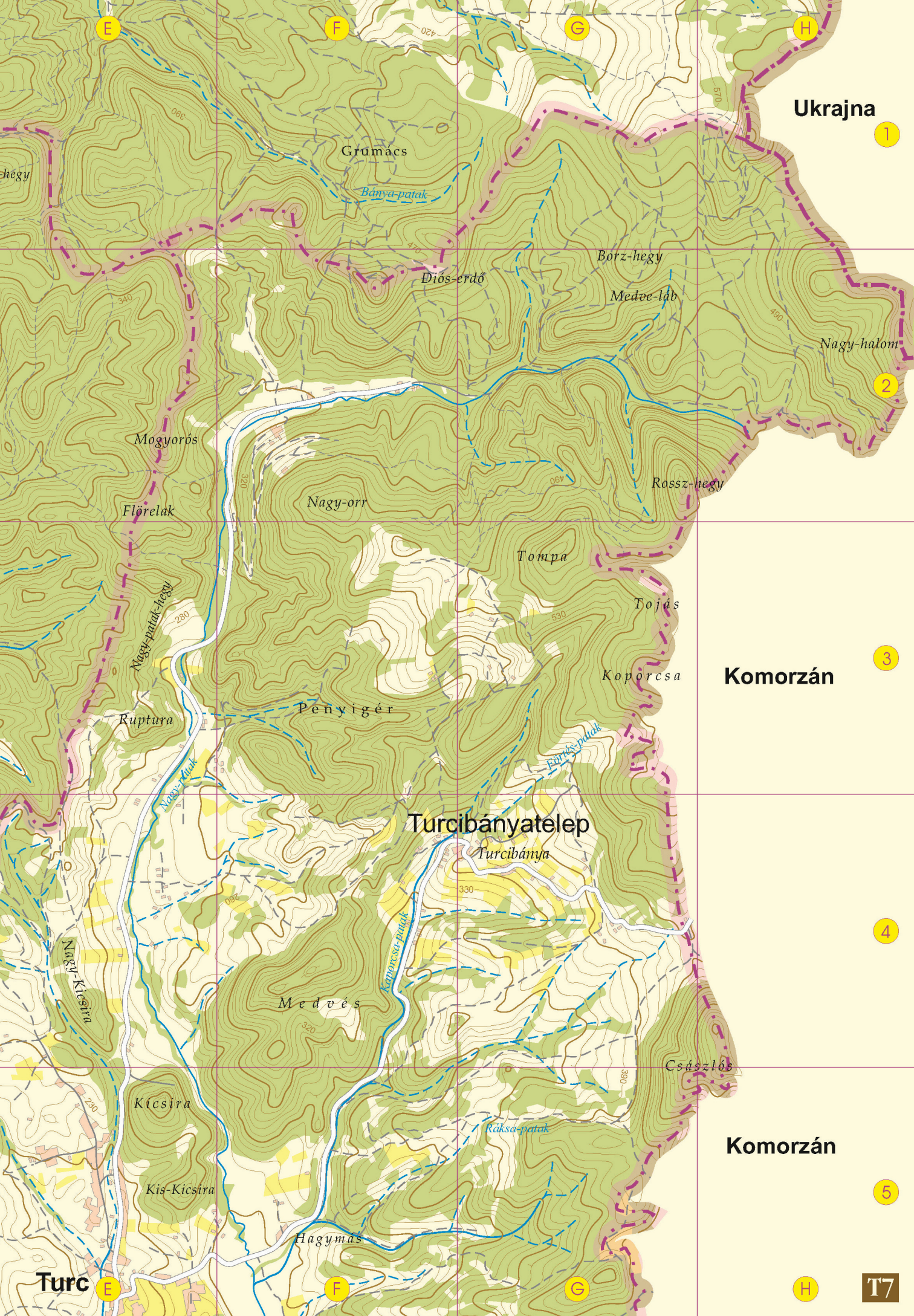
A

B

C

D

Dahiló-domb

Ukrajna

1

Grumacs

Bánya-patak

Borz-hegy

Medve-láb

Nagy-halom

2

Díós-erdő

Mogyorós

Rossz-hegy

Flörelak

Nagy-orr

Tompa

Tojás

Koporcsa

Komorzán

3

Penyigér

Ruptura

Turcibányatelep

Turcibánya

4

Nagy-Kicsira

Medvés

Császlós

Komorzán

5

Kicsira

Kis-Kicsira

Hagymás

Ráksa-patak

Turc

H

T7

A

B

C

D

1

Ukrajna

Ukrajna

2

3

4

5

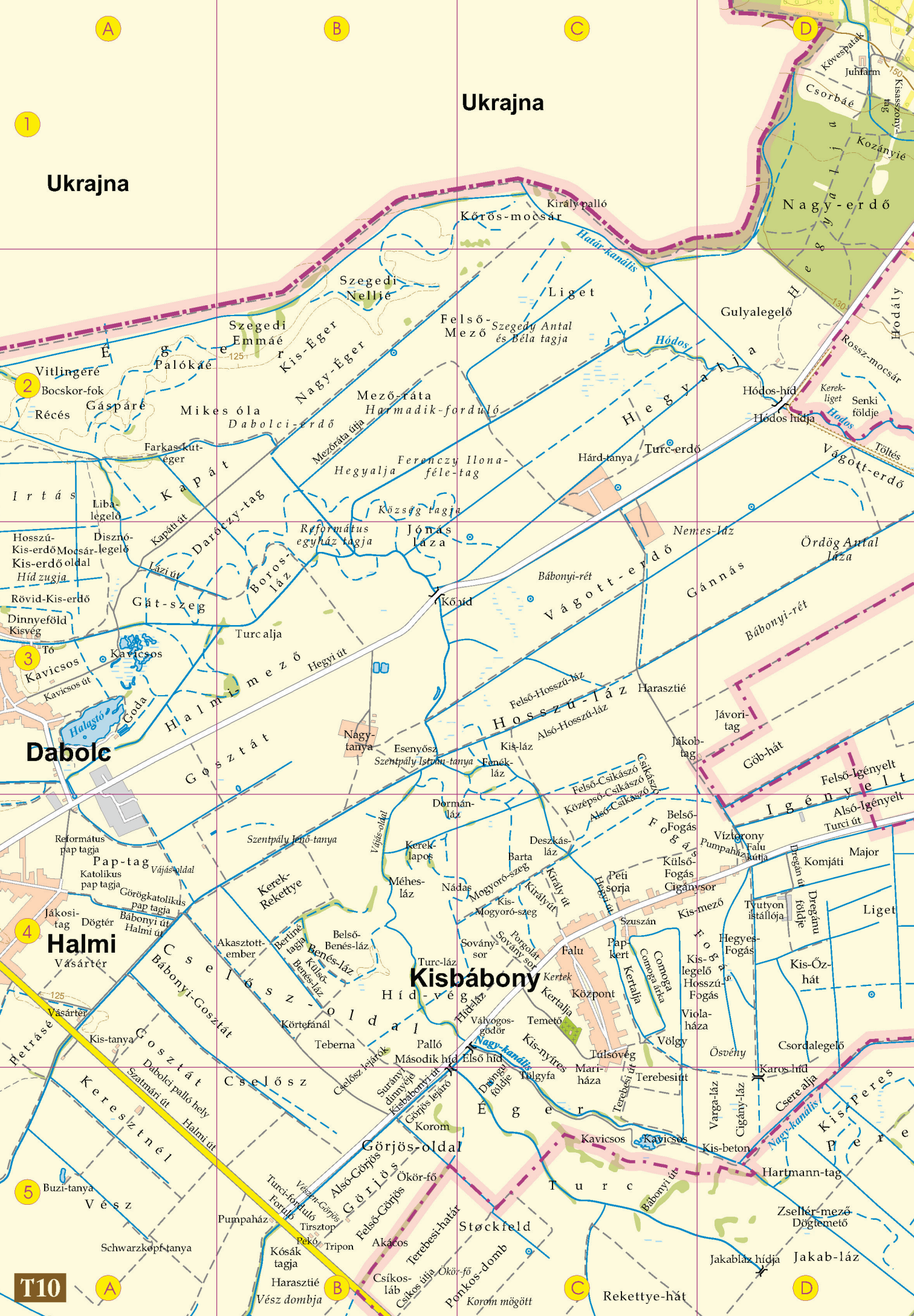
T10

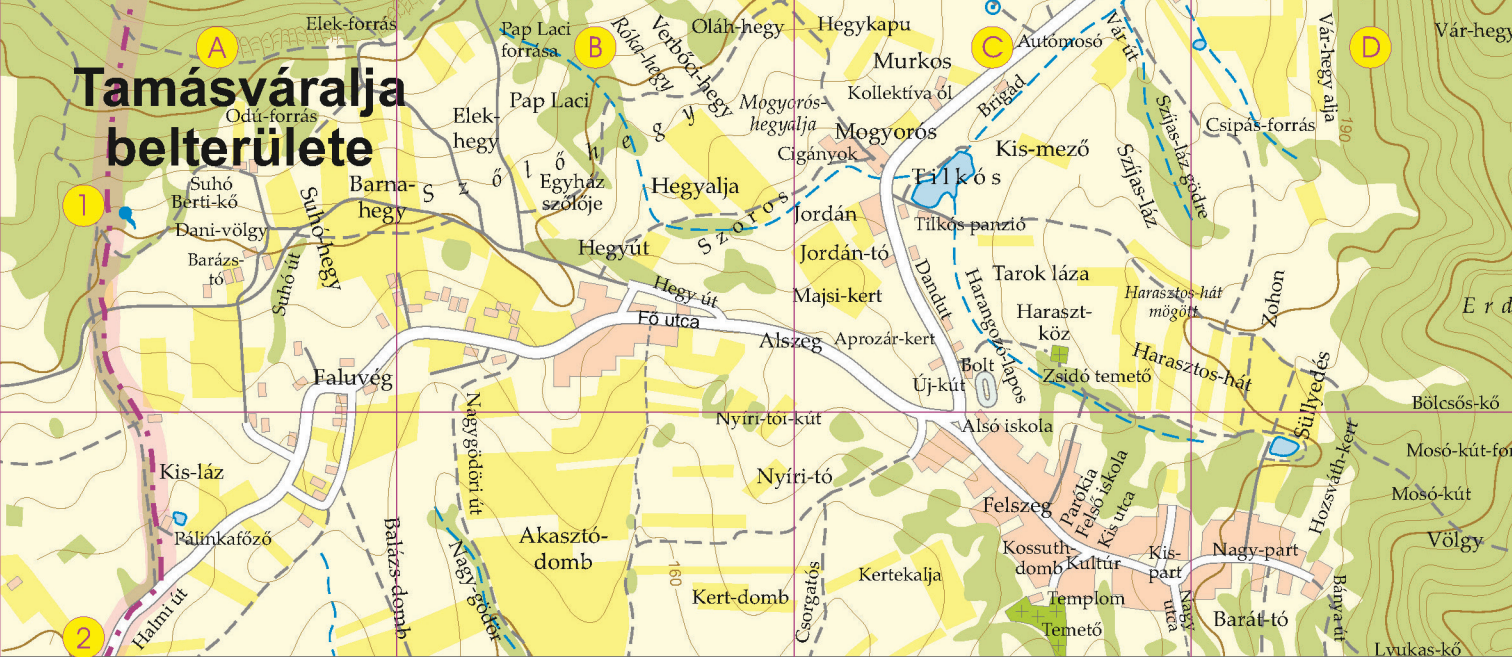
A

B

C

D

Magyar Nemzeti Helynévtár Füzetek 7.

A kiadvány a
MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR 2.
SZATMÁR MEGYE ÉSZAKI RÉSZÉNEK HELYNEVEI
című kötet Batarcs községre vonatkozó anyagait tartalmazza.

Készült a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Kutatási Programok
Magyar Nemzeti Helynévtár Programja keretében
a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén.

A kötet a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 200. évfordulója
tiszteletére jelent meg.

A kötet elkészítésében együttműködő partnerek voltak:
Néprajzi Múzeum, Országos Széchényi Könyvtár

A kötetet szerkesztette:
Gyórfy Erzsébet, Hoffmann István, Porció Veronika

Lektorálta:
Bába Barbara, Csomortáni Magdolna, Homoki-Mozga Evelin, Kovács Éva,
Szép Szilvia, Tóth Valéria

Helynévatlasz: Schwarcz Gyula
Légifotók: Szmotku György
Fotók: Hankusz Éva

© Hankusz Éva, Kocán Béla, Szendrei Ákos 2025
© Debreceni Egyetemi Kiadó – Debrecen University Press, beleértve
az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is, 2025

ISBN 978-963-615-355-7 (print)
ISBN 978-963-615-356-4 (pdf)

Kiadja a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított Magyar
Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
dupress.unideb.hu

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Technikai szerkesztő: Porció Veronika
Borítóterv, tipográfia: Gacsályi Gábor
Készült a Kapitális Kft. nyomdájában.

